

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálně pedagogických studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. JITKA SELINGEROVÁ

**Lokální síť ať pro pracoviště orgánu sociálně-právní ochrany dětí
v systému práce s ohroženými rodinami a dětmi.**

Olomouc 2018

Vedoucí práce: Mgr. Petra Jurkovičová, Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a s použitím uvedené literatury.

V Olomouci

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucí diplomové práce Mgr. Petře Jurkovičové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky a za velmi milou, přátelskou a podporující atmosféru, kterou dokáže navodit.

V Olomouci

.....

Obsah

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ.....	12
1.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí	12
1.2 Okolnosti poskytování sociálně-právní ochrany dětí.....	14
1.3 Rodina jako klient sociálních služeb	15
1.4 Individuální plán ochrany dítěte	16
2 SOUČASNÝ SYSTÉM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	18
2.1 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče	18
2.2 Pěstounská péče	19
2.3 Poručenství.....	20
2.4 Osvojení	20
2.5 Mezinárodní osvojení	22
2.6 Zprostředkování osvojení a pěstounská péče.....	23
3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	24
3.1 Spolupráce MPSV A MŠMT v oblasti ústavní péče	24
3.2 Standardy kvality péče o dítě.....	25
4 MPSV.....	26
4.1 Transformace systému péče o ohrožené děti	26
4.1.1 Cíle transformace systému práce s ohroženými dětmi a rodinami	28
4.1.2 Analýza situace v oblasti služeb pro ohrožené děti a rodiny.....	30
4.2 MPSV a jeho projekt.....	31
4.3 Klíčové aktivity projektu	32
4.3.1 Klíčová aktivita KA1- Podpora a rozvoj služeb v oblasti SPOD.	32
4.3.2 Klíčová aktivita KA2 - Monitorování systému ochrany práv dětí.....	34
4.3.3 Klíčová aktivita KA3 - Celoživotní vzdělávání pracovníků orgánů SPOD	34
4.3.4 Klíčová aktivita KA4 - Rozvoj náhradní rodinné péče.....	35
4.4 Legislativní rámec na úrovni státu	38
4.4.1 Přístup založený na právech dítěte - UNICEF	40
4.4.2 Princip založený na právech dítěte	41
4.4.3 Autonomie rodiny	43
4.4.4 Nové trendy ve světě.....	44

5 SÍŤOVÁNÍ.....	46
5.1 Principy síťování.....	46
5.2 Metoda síťování.....	48
5.3 Typy a druhy sítí.....	50
5.3.1 Dělení sítí z hlediska jejich účelu.....	50
5.3.2 Dělení sítí z hlediska uspořádání.....	51
5.3.3 Charakteristika sítě - iniciátor a koordinátor je OSPOD.....	52
5.4 Tvorba sítě.....	54
5.5 Základní otázky a cíle.....	56
5.6 Pozice lokálního síťáře.....	57
5.7 Legislativní rámec na úrovni krajů.....	59
5.8 Legislativní rámec na úrovni ORP.....	60
6 SYSTÉM SLUŽEB PRO OHROŽENÉ DĚTI A RODINY.....	62
6.1 Poskytování sociálních služeb státními i nestátními subjekty.....	62
6.2 Poskytování služeb nestátními organizacemi.....	65
6.3 Spolupráce mezi státními a nestátními subjekty.....	66
6.3.1 Střednědobý plán sociálních služeb v rámci kraje.....	67
6.3.2 Akční plán rozvoje sociálních služeb na rok 2018.....	69
6.3.3 Komunitní plánování sociálních služeb.....	70
7 SÍŤ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB.....	71
7.1 Poskytované sociální služby v ORP.....	71
7.1.1 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.....	73
7.1.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.....	74
7.1.3 Doučování pro děti.....	75
7.1.4 Mateřské centrum.....	76
7.1.5 Poradna pro rodinu.....	77
7.1.6 Domov pro matky s dětmi.....	78
7.1.7 Občanská poradna.....	79
7.1.8 Nestátní nezisková organizace SPIRÁLA.....	80
7.2 Poskytování služeb nestátními organizacemi.....	81
7.2.1 Spolupráce mezi státními a nestátními subjekty.....	82
8 ŠKOLSKÉ SLUŽBY.....	83
8.1 Legislativní ukotvení školských služeb.....	83

8.2 Síť školských služeb	85
8.2.1 Školská poradenská pracoviště	85
8.2.2 PPP	86
8.2.3 SPC	87
8.2.4 SVP	87
8.3 Školní poradenská pracoviště	89
8.3.1 Výchovný poradce	90
8.3.2 Metodik prevence	90
8.3.3 Speciální pedagog	91
8.3.4 Školní psycholog	92
8.3.5 Pozice sociálního pedagoga ve školním prostředí	93
8.5 Školské služby a jejich vztah s ostatními aktéry sítě	95
8.6 MAP – strategický partner v oblasti školských služeb	97
9 ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY	98
II. PRAKTICKÁ ČÁST	101
10 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	102
10.1 Výzkumné cíle, formulace výzkumných otázek	104
10.2 Výzkumné otázky	105
10.3 Příprava, plán a průběh výzkumu - design výzkumu	106
10.4 Limity studie	108
11 METODOLOGIE	109
11.1 Metoda zakotvené teorie	110
11.2 Sběr dat	111
11.3 Kódování	112
11.4 Pozorování, pozorovací archy	114
11.5 Výzkumný vzorek	115
11.6 Příprava dat na analýzu	115
11.7 Terén výzkumu a tvorba teorie	116
12 KVALITATIVNÍ ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU	120
12.1 Mapování potřeb pracovníků OSPOD	121
12.1.1 Průběh setkání s pracovníky OSPOD	121
12.1.2 Výsledek setkání s pracovníky OSPOD	122
12.1.3 Co se dělo po setkání	122

12.2 Mapování potřeb poskytovatelů sociálních služeb	124
12.2.1 Průběh setkání	124
12.2.2 Výsledek setkání	125
12.2.3 Co se dělo po setkání	125
12.3 Mapování školských služeb	126
12.3.1 Průběh setkání	126
12.3.2 Výsledek setkání	127
12.3.3 Co se dělo po setkání	128
12.4 Mapování zdravotnických služeb	129
12.4.1 Průběh setkání	129
12.4.2 Výsledek setkání	130
12.4.3 Co se dělo po setkání	131
13 KVALITATIVNÍ ANALÝZA POZOROVÁNÍ OSPOD	133
13.1 Analýza kategorií výzkumného vzorku OSPOD.	141
14 KVALITATIVNÍ ANALÝZA POZOROVÁNÍ ŠKOLSKÝCH SLUŽEB	143
14.1 Analýza kategorií výzkumného vzorku školské služby	152
15 KVALITATIVNÍ ANALÝZA POZOROVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	154
15.1 Analýza kategorií výzkumného vzorku sociální služby.	162
16 KVALITATIVNÍ ANALÝZA POZOROVÁNÍ ZDRAVOTNICKÝCH SLUŽEB	163
16.1 Analýza kategorií výzkumného vzorku zdravotnické služby.	173
17 DISKUSE A ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA Z VÝZKUMU	174
18 ZPRÁVA Z KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	179
ZÁVĚR	181
LITERATURA A WEBOVÉ ZDROJE	183
LEGISLATIVNÍ ZDROJE	192
GRAFŮ A TABULEK	196
SEZNAM PŘÍLOH	197
ANOTACE	206

ÚVOD

Prostřednictvím diplomové práce bych Vás chtěla seznámit s problematikou ohrožených dětí a jejich rodin, problematikou sociálně-právní ochrany dětí, sociálních služeb a potřebou lokálního síťování na úrovni obcí s rozšířenou působností a rolí lokálního síťáře. Diplomová práce by měla přiblížit principy lokálního síťování a odpovědět na otázky kdo je aktérem sítě, jaká je cílová skupina, kdo síť tvoří, za jakých podmínek dochází k vytváření sítě služeb pro ohrožené rodiny s dětmi a jaká je pozice lokálního síťáře.

Lokální síťář je projektový pracovník v celorepublikovém projektu Ministerstva práce a sociálních věcí s názvem „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“. Prostřednictvím projektu MPSV podporuje naplnění cílů Národní strategie ochrany práv dětí, odstranění bariér mezi jednotlivými resorty, vytvoření platformy pro mezirezortní spolupráci, komunikaci a propojenost. V době obhajoby mé diplomové práce projekt stále probíhá.

Jedním s cílů práce lokálního síťáře je zmapování úrovně služeb sociálních, zdravotnických a školských v daném regionu, dále analýza sítě služeb v kontextu efektivního plnění potřeb cílové skupiny klientů a těmi jsou ohrožené rodiny s dětmi.

V diplomové práci nabízím pohled lokálního síťáře v obcích s rozšířenou působností v Mohelnici a Zábřehu. Zaměřila jsem se na zaznamenávání podobností a rozdílů v pohledu na síť u různých poskytovatelů školských, sociálních a zdravotnických služeb. Čerpala jsem z nejrůznějších dostupných materiálů a byla jsem upřímně překvapená, kolik existuje zajímavých metodik a manuálů k novým, inovativním přístupům v sociální a školské oblasti.

Moderní přístupy jsou prezentovány na konferencích, vychází sborníky s novými pohledy na problematiku ohrožených rodin s dětmi, praxí ověřené zkušenosti se nabízí v zahraničí. Teoretické výstupy jsou kvalitně připravené a celý proces zavádění nových přístupů do praxe je často ovlivněn lidským faktorem.

Teoretická část by měla čtenáře diplomové práce uvést do problematiky cílové skupiny ohrožených dětí a jejich rodin a odpovědět na otázky, kdo je cílovou skupinou, jaké máme nástroje pomoci, seznámení s legislativním rámcem pomoci a podpory, kdo z aktérů sítě pomoc a podporu poskytuje, proč je důležitá včasná a adekvátní pomoc ohroženým dětem jejich rodinám, kdy je vhodné pomoc poskytnout a co to znamená

včasná a adekvátní podpora.

V praktické části diplomové práce jsem se zaměřila na konkrétní příklady spolupráce mezi jednotlivými aktéry sítě. Prostřednictvím výzkumu jsem se snažila postihnout základní principy, přiblížit rozdíly a podobnosti přístupu k problematice ohrožených dětí a jejich rodin.

Výzkumné šetření se zabývá pozicí lokálního síťáře a jeho podporou meziresortní a multidisciplinární spolupráce v systému sociálních, školských, zdravotnických služeb v oblasti systému péče o ohrožené děti a jejich rodiny.

Prostřednictvím zakotvené teorie jsem ověřovala rozvíjení kompetencí pracovníků OSPOD, pedagogů a školních poradenských pracovníků a zapojení zdravotnických služeb v rámci multidisciplinární podpory školských a sociálních služeb ohroženým dětem a jejich rodinám. Cílem praktické části diplomové práce je získat relevantní odpověď na výzkumnou otázku a splnit hlavní cíl výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Sociálně-právní ochrana dětí (SPOD)¹ má v České republice dlouholetou tradici. Z historického hlediska již není zcela nutné řešit ochranu dětí při různých epidemiích ani pomáhat při válečných útrapách. Problém opuštěných dětí či těch bez domova je však stále aktuální.

SPOD nezahrnuje pouze ochranu dětí zanedbávaných, opuštěných, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině nebo dětí s výraznými poruchami chování, ale pomáhá též řešit složité situace, ve kterých se děti nacházejí v důsledku značné zaměstnanosti nebo naopak nezaměstnanosti rodičů.

SPOD řeší složité situace dětí při dlouhodobých neshodách rodičů, příliš úzkostlivých rodičů, nebo naopak zanedbávajících rodičů ohrožujících svou péčí zdraví a život dítěte. Orgánům sociálně-právní ochrany (OSPOD) dětí připadá role opatrovníků či poručíků a přebírají značnou odpovědnost za osud dětí (Krausová, Novotná, 2006).

1.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Sociálně-právní ochrana dětí je souhrn aktivit a činností směřujících k podpoře rodiny a zejména k ochraně práv dítěte. Legislativní vymezení najdeme v § 1 zákona č. 359/1999 Sb.: Základním principem uvedeného zákona o sociálně-právní ochraně dětí je „odpovědnost státu za zajištění ochrany dítěte a péče o dítě, která je nezbytná pro všestranné blaho dítěte, a to při současném respektování zákonných práv rodičů“ (Michalík, 2013, s. 51)².

„Předním hlediskem sociálně právní ochrany dětí je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží k širšímu sociálnímu prostředí“ (§ 5 zákona č. 359/1999 Sb.).

1 Zákon, č.401/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění
2 Již v úvodu Úmluvy o právech dítěte je zdůrazňována ochrana a pomoc dětem, zajištění zvláštní péče a také zachování přirozeného prostředí pro vývoj a růst dětí, dále se objevují pojmy zájem a blaho dítěte (čl. 3 sdělení č.104/1991 Sb.), které jsou v sociálně-právní ochraně dětí zásadními termíny

Práva³ dětí jsou širěji chráněna i dalšími právními normami, např. zákonem o rodině a nově s účinností od 1. 1. 2014 občanským zákoníkem, trestním zákoníkem, trestním řádem, zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, školským zákonem, zákonem o ústavní a ochranné výchově, se kterými je nutné v rámci sociálně-právní ochrany dětí pracovat.

Sociálně-právní ochrana dětí (SPOD) zahrnuje zejména preventivní činnosti za účelem předcházení ohrožení dětí, poradenství, rozhodování o výchovných opatřeních, případně podávání návrhů k soudu v rámci opatření na ochranu dětí, zajištění agendy náhradní rodinné péče, plnění zákonných povinností při umístění dítěte v ústavní či ochranné výchově a zajištění péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost - pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a negativních výchovných vlivů (zákon č. 359/1999 Sb.).

Uvedený zákon rovněž upravuje, kdo tyto činnosti provádí, z nichž nejčastěji je v této práci zmíněn orgán sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, který je vedle obecních úřadů nejbližší rodině a hlavně dítěti. Zákon jim ukládá nejvíce povinností právě proto, že „...mají možnost bezprostředně sledovat ochranu práv dítěte a včas činit potřebná opatření se znalostí problému a místních podmínek...“ (Novotná, Burdová, 2007, s. 23)⁴.

V diplomové práci je pojmem orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) konkrétně míněn obecní úřad obce s rozšířenou působností (ORP), jehož součástí je i kurátor pro děti a mládež.

3 Rovněž Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.) zaručuje v článku 32 zvláštní ochranu dětem a mladistvým s garancí ochrany rodičovství a rodiny, kdy rodiče pečující o děti mají právo na pomoc státu a k omezení rodičovských práv či odloučení dítěte od rodičů může nastat pouze na základě zákona rozhodnutím soudu.

4 Dalšími orgány sociálně-právní ochrany dětí, které zákon vymezuje, jsou: KÚ, ÚP ČR, MPSV a ÚMPOD. Dále zajišťují SPOD obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a na základě pověření také NNO, různá sdružení a fyzické a právnické osoby

1.2 Okolnosti poskytování sociálně-právní ochrany dětí

„Sociálně-právní ochrana dětí nastupuje zejména tam, kde z nějakého důvodu selhává rodičovská zodpovědnost“ (Krausová, Novotná, 2012, s. 23). Rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům, jestliže jeden z rodičů nežije, není znám, nebo rodičovská způsobilost je omezena, je jí zbaven nebo je pozastavena, náleží rodičovská odpovědnost druhému.

V případě, že rodič řádně nevykonává své rodičovské povinnosti vyplývající z jeho rodičovské zodpovědnosti, může soud omezit rodičovskou odpovědnost. Zneužívá-li nebo zanedbává-li svou rodičovskou zodpovědnost, soud jej rodičovské zodpovědnosti zbaví. Ani v jednom případě je však nezbavuje vyživovací povinnosti rodiče vůči dítěti.

Velmi významné je také právo dítěte⁵ obracet se na příslušné orgány a zařízení SPOD se žádostmi o ochranu⁶, a to i bez vědomí zákonných zástupců⁷. Orgány či instituce jsou povinny pomoc poskytnout (Krausová, Novotná, 2012).

Zákon SPO č. 359/1999 Sb. definuje v souladu s Úmluvou o právech dítěte pojem dítě tak, že jde o osobu nezletilou. Podle čl. 1 je to každá bytost do 18 let, pokud si nepožádala o zletilost dříve. Podle § 2 odst. 2 zákona o SPO náleží sociálně-právní ochrana dítěti, které má na území ČR trvalý pobyt, nebo podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, má povolený trvalý pobyt nebo je hlášeno na území ČR déle jak 90 dnů, dále

5 Zákon, č. 401/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb. § 8(1) Dítě má právo požádat orgány sociálně-právní ochrany a zařízení sociálně-právní ochrany, státní orgány, kterým podle zvláštních právních předpisů⁷ přísluší též ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatele zdravotních služeb o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv; tyto orgány, právnické a fyzické osoby a pověřené osoby jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

6 Zákon, č. 401/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb. § 8 (2) Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo pro účely sociálně-právní ochrany tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. Vyjádření dítěte se při projednávání všech záležitostí týkajících se jeho osoby věnuje náležitá pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti. Při své činnosti bere orgán sociálně-právní ochrany v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a vývoji tak, aby nedošlo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje.

7 Zákon, č. 401/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb. § 8 (3) Dítě, které je schopno s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost posoudit dosah a význam rozhodnutí vyplývajících ze soudního nebo správního řízení, kterého je účastníkem, nebo jde-li o jiné rozhodnutí vztahující se k jeho osobě, obdrží od orgánu sociálně-právní ochrany informace o všech závažných věcech jeho osoby se týkajících; o dítěti starším 12 let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit.

podalo návrh na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany, azylu, má na území trvalý pobyt, nebo pobývá na území ČR s rodičem, který podal žádost o oprávnění pobytu za účelem dočasné ochrany na území ČR. Zákon uděluje povinnost poskytovat sociálně-právní ochranu i dětem, které tyto podmínky nesplňují, a to v nezbytném rozsahu.

1.3 Rodina jako klient sociálních služeb

Poskytování sociálních služeb⁸ rodinám s dětmi je ošetřeno legislativně v zákoně o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Sociální služby jsou poskytovány jednotlivým občanům nebo rodině s dítětem, pokud se ocitnou v nepříznivé sociální situaci a potřebují pomoc při jejím zvládnutí. Cílem poskytování sociálních služeb je umožnit těmto lidem zapojit se do běžného života v co největší míře, a to jak v jejich domácím prostředí jako terénní sociální služby, tak i ambulantně v různých typech zařízení.

Sociální služby⁹ zahrnují:

- a) sociální poradenství
- b) služby sociální péče
- c) služby sociální prevence

Formy poskytování sociálních služeb:

- a) pobytové služby
- b) ambulantní služby
- c) terénní služby

Poskytování sociálních služeb v současné době zabezpečuje stát, kraje a obce a velké množství nestátních neziskových organizací (NNO), případně fyzické osoby. Informace o poskytovatelích sociálních služeb pro rodiny s dětmi poskytuje daná obec s rozšířenou působností (ORP). V rámci sociálních služeb, které jsou zaměřené na podporu rodiny, jsou poskytovány sociální služby orientované na poradenství, základní

8 Více se lze dočíst na <https://www.mpsv.cz/cs/7334>.

9 Zákon o sociálních službách č.108/2006 Sb. stav k 30. 9. 2017

či odborné, služby rané péče, respitní péče, osobní asistence, centra denních služeb, pečovatelská služba pro rodiny s dětmi a azylové domy pro matky s dětmi¹⁰.

1.4 Individuální plán ochrany dítěte

Dalším nástrojem či metodou sociální práce je individuální plán ochrany dítěte (IPOD)¹¹, který se zpracovává na základě vyhodnocení situace dítěte a rodiny a „...vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření¹²...“

Tvorba individuálního plánu ochrany dítěte je proces, na kterém se podílí rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, také dítě a spolupracující odborníci pomáhající s řešením problému. Individuální plán se vypracovává s důrazem na setrvání dítěte v rodinném prostředí, je vypracován od počátku výkonu sociálně-právní ochrany dětí s lhůtou do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence OSPOD¹³.

Účelem individuálního plánu je společně s klienty dohodnout postup a konkrétní kroky, jak zlepšit situaci dítěte a rodiny, stanovit jasný návod jak dosáhnout změn a poskytnout měřítko pro ověření pozitivního vývoje v rodině (Pemová, Ptáček, 2012). Do samotného procesu vytváření plánu je třeba zapojit celou rodinu a podpořit ji při samostatném navrhování a vytváření plánu. IPOD¹⁴ na straně dětí by měl zajistit bezpečí, odstranění negativních důsledků případné traumatizace dítěte, všestranný rozvoj dítěte a upokojení všech potřeb dítěte a měl by zahrnovat i coping strategie. Plán na straně rodičů by měl zahrnovat pochopení potřeb dítěte, nahrazení negativního a

10 Sociální služby pro ohrožené děti a jejich rodiny dostupné v daných ORP Mohelnice a ORP Zábřeh popisu v kapitole Poskytované služby v daném ORP

11 Vyhláška 473/2012 Sb. Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí (§ 2§ 2 - Obsah individuálního plánu ochrany dítěte

12 citace Zákona, č.401/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb. §10 zákona

13 Zde bychom mohli vyzorovat podrobnost s individuálním vzdělávacím plánem, který je vypracovává škola na základě doporučení PPP, SPC a informovaného souhlasu zákonného zástupce, viz níže.

14 IPOD – individuální plán ochrany dětí

nežádoucího výchovného působení, posílení schopnosti rodiny začlenit se do komunity, posílení žádoucího zvládnání stresových situací.

Účelem individuálního plánu je společně s klienty dohodnout postup a konkrétní kroky, jak zlepšit situaci dítěte a rodiny, stanovit jasný návod jak dosáhnout změn a poskytnout měřítko pro ověření pozitivního vývoje v rodině (Pemová, Ptáček, 2012).

2 SOUČASNÝ SYSTÉM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Výchova dětí a péče o jejich příznivý vývoj je především právem a povinností obou rodičů. Ne všichni rodiče se mohou o své děti starat. V situacích, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, je třeba hledat optimální formu náhradní výchovy (Novotná, Frej, 2009).

System náhradní rodinné péče nastupuje ve chvíli, kdy je blaho dítěte ohroženo, rodiče nemohou poskytovat rodičovskou péči v rozsahu, který ukládá Občanský zákoník¹⁵ a je nutné jejich rodičovskou odpovědnost pozastavit, omezit nebo jí zbavit.

2.1 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče

„Zákon o rodině upravuje v § 45 svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče¹⁶, o kterém může soud rozhodnout, vyžaduje-li to zájem dítěte a fyzická osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému“ (Novotná, Frej, 2009; s. 71).

Dítě je možné svěřit do společné péče manželům. Jestliže jeden z manželů zemře, zůstává dítě ve výchově druhého manžela¹⁷. Pokud dojde k rozvodu manželů, rozhodne soud o výchově dítěte. Do rozhodnutí soudu zůstává dítě v péči obou rodičů. Je možné svěřit dítě do péče jednoho z manželů se souhlasem druhého manžela, pokud soud hodlá svěřit dítě do výchovy jednoho z rodičů, to však neplatí v případě, je-li

15 Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

16 Zákon o rodině č.94/1963 Sb. § 45 (1) Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, jestliže tato osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému dítěte

17 Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. §45 (2) Dítě je možno svěřit i do společné výchovy manželů. Rozvodem manželství společná výchova manželů zaniká. Rozvodu manželství musí předcházet nová úprava práv a povinností manželů k dítěti. Zemře-li jeden z manželů, zůstává dítě ve výchově druhého manžela.

opatření souhlasu spojeno s těžko překonatelnou překážkou¹⁸. V případě rozhodnutí o svěřeni dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče soud vždy vymezí rozsah jejich práv a povinností k dítěti (Novotná, Frej, 2009).

2.2 Pěstounská péče

Další formou náhradní rodinné péče je svěřeni dítěte do pěstounské péče podle zákona o rodině¹⁹, do které se svěřují děti, jejichž výchovu není možné zajistit u biologických rodičů a zájem dítěte vyžaduje takové svěřeni. Pěstoun je povinen o dítě osobně pečovat a při péči o osobu dítěte vykonává přiměřeným způsobem práva a povinnosti rodičů²⁰ (Novotná, Frej, 2009).

Pěstoun musí prokázat osobní předpoklady, zejména morální a zdravotní, pro zajištění řádné výchovy dítěte a musí být také občansky bezúhonný. O pěstounské péči rozhoduje pouze soud, který si před rozhodnutím vyžádá vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V současné době máme dvě formy pěstounské péče. Na přechodnou dobu a pěstounská péče jako taková končí zletilostí dítěte, pokud soud neurčí jinak. Pěstoun nemá právo spravovat jmění dítěte a dítě má povinnost pomáhat podle svých schopností v domácnosti pěstouna a je povinno přispívat na úhradu společných potřeb. Má-li příjem z vlastní práce nebo výnos ze svého majetku. Pěstoun má nárok na dávky sociální podpory (Škurek, 2009).

Pěstounská péče končí zletilostí dítěte, nebo je zrušena rozhodnutím soudu z nějakých důležitých důvodů. Soud o zrušení péče požádá vždy pěstoun²¹.

18 Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. § 45 (3) Do výchovy jen jednoho manžela je možno dítě svěřit pouze se souhlasem druhého manžela. Tohoto souhlasu není třeba, jestliže druhý z manželů není plně způsobilý k právním úkonům nebo je-li opatření tohoto souhlasu spojeno s překážkou těžko překonatelnou.

19 V minulosti Zákon o rodině č.94/1963 Sb. §45 a-§45d, nově Občanský zákoník Zákon č.89/2012 Sb. § 958 - § 970.

20 Biologičtí rodiče mají dál svá zásadní rodičovská práva, pokud není jejich rodičovská zodpovědnost omezena, nebo jsou jejich rodičovská práva omezena, nebo jsou práv zbaveni soudem.

21 § 47a v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.

2.3 Poručenství

Poručník²² je tradičně ustanovován pouze osobám nezletilým, které nemají zákonného zástupce. Poručenství ustanovuje soud v případě, pokud dítěti zemřeli oba rodiče, nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, nebo byla soudem pozastavena způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Pokud poručník o dítě pečuje a naplňuje rodičovskou zodpovědnost v plném rozsahu, můžeme mluvit o formě náhradní rodinné péče (Novotná, Frej, 2009).

Mezi poručníkem a dítětem nevzniká ze zákona takový poměr jako mezi rodiči a dítětem, přičemž zákon výslovně stanoví rozsah práv a povinností poručníka. Poručník má právo a povinnost nezletilého vychovávat, zastupovat, spravovat jeho majetek místo jeho rodičů, jeho funkce však nezakládá vyživovací povinnost k dítěti. Pokud má poručník dítě u sebe a osobně o něj pečuje, má nárok na hmotné zabezpečení. Poručník odpovídá za výkon své funkce soudu, je pod jeho pravidelným dozorem a jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatných věcech týkajících se dítěte vyžaduje schválení soudem²³ (Škurek, 2009).

2.4 Osvojení

Jedná se o nejvýznamnější formu náhradní rodinné výchovy. Cílem osvojení je založit mezi osvojitelem a osvojeným dítětem takový právní vztah jako mezi biologickými rodiči a dětmi, a vytvořit tak nezletilému dítěti stabilní a harmonický domov. Při osvojení je nutné dodržet zákonem daný postup, to znamená, že osvojit lze jen nezletilé dítě, které osiřelo, bylo opuštěno, nemůže být navráceno do své přirozené rodiny a osvojení je mu ku prospěchu. Mezi osvojiteli a osvojencem vzniká takový

22 Zákon o rodině č.94/1963 Sb. §78 - § 82, nově Občanský zákoník Zákon č. 89/ 012 Sb. § 928 - § 942.

23 Poručenství může zaniknout: ze zákona (dosažením zletilosti poručenice, smrtí poručenice, osvojením nezletilého, obnovením rodičovské zodpovědnosti rodičů, vrácením plné způsobilosti k právním úkonům rodičům, smrtí poručníka), zproštěním na návrh poručníka a odvoláním.

poměr, jaký existuje mezi rodiči a dětmi, kdy osvojené dítě vstupuje do rodiny osvojitelů se všemi právy a povinnostmi dítěte, práva a povinnosti osvojeného dítěte k původní rodině zanikají, osvojitelé mohou zvolit osvojení jiné jméno, osvojením dochází ze zákona ke změně příjmení osvojovaného dítěte na příjmení osvojitele, právní mocí rozsudku o osvojení nabude osvojenec státní občanství ČR (Škurek, 2009).

„Osvojení dělíme podle zákona na zrušitelné a nezrušitelné. Aby mohlo dojít k osvojení, musejí být splněny všechny základní předpoklady stanovené zákonem: nedostatečné nebo chybějící rodinné prostředí, zájem dítěte a společnosti na vytvoření nového rodinného prostředí, souhlas nezletilého dítěte, je-li dítě schopno porozumět smyslu a následkům osvojení, a existence vhodného budoucího osvojitele a jeho vůle nezletilé dítě osvojit. Tyto podmínky platí jak pro zrušitelné, tak i pro nezrušitelné osvojení“ (Škurek, 2009; s. 57).

Nezrušitelně lze osvojit pouze nezletilé dítě starší jednoho roku, dítě mohou osvojit pouze manželé nebo manžel rodiče dítěte, pozůstalý manžel rodiče dítěte nebo manžel osvojitele dítěte. Osvojitelé²⁴ budou v matrice zapsáni namísto rodičů dítěte. Podle zákona osvojení nezaniká ani zletilostí, ani smrtí některého ze subjektů. Osvojení zrušitelné může být zrušeno na návrh osvojence nebo osvojitele, pouze jsou-li pro to závažné důvody. O návrhu rozhodne soud. Pokud soud dojde k závěru, že je tento návrh důvodný, zanikají všechna práva a povinnosti mezi osvojitelem a osvojencem, osvojenec se právně vrací do své původní rodiny, kde se zásadně všechna práva a povinnosti obnovují, včetně opětné změny příjmení osvojence na příjmení původní, obnovení vyživovací povinnosti rodičů k dětem a dědického práva²⁵ (Škurek, 2009).

Právem biologických rodičů, kteří jsou zákonnými zástupci dítěte, je dát souhlas k jeho osvojení. Souhlas musejí rodiče dát osobně a písemně buď před soudem, nebo před příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, a to nejdříve 6 týdnů po narození dítěte.

24 § 803 Mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem musí být přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než šestnáct let; jen souhlasí-li s osvojením opatrovník zastupující dítě v řízení a je-li osvojení v souladu se zájmy dítěte, může být věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem výjimečně menší než šestnáct let. § 823 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (nový) - znění od 01. 01. 2018.

25 V případě zrušení osvojení u nezletilce soud znovu prošetří výchovné poměry v původní rodině. Pokud biologičtí rodiče nemohou svá práva a povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti řádně vykonávat, učiní soud další potřebná opatření.

Souhlas²⁶ rodičů s osvojením není třeba, pokud po dobu šesti měsíců o dítě neprojeví opravdový zájem, a to tím, že dítě pravidelně nenavštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně vyživovací povinnost k dítěti a neprojevují snahu upravit si v mezích svých možností své rodinné a sociální poměry tak, aby se mohli osobně ujmout péče o dítě (Škurek, 2009).

2.5 Mezinárodní osvojení

„Úmluva o právech dítěte zaručuje dítěti dočasně nebo trvale zbaveného rodinného prostředí nebo dítěti, které ve vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem, formou náhradní péče (čl. 20)“ (Novotná, Frej, 2009; s. 75).

Smluvní státy, které uznávají a povolují systém osvojení, zavazuje Úmluva o právech dítěte uznat osvojení v cizí zemi jako způsob náhradní péče o dítě tehdy, nemůže-li být předáno do výchovy v zařízení péče o děti nebo rodině osvojitele nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi jeho původu²⁷ (čl. 21 písm. b). (Novotná, Frej, 2009).

Pro realizaci mezinárodních osvojení byla v roce 1993 přijata Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, kterou ČR ratifikovala v roce 2000. Ústředním orgánem určeným pro plnění úkolů vyplývajících z této úmluvy je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Osvojení se řídí právem státu, jehož příslušníkem je osvojitel, pokud jsou manželé příslušníky dvou států, řídí se právními předpisy obou států. Podle § 27 cit. Zákona se podmínka přivolení dítěte k osvojení nebo svolení jiných osob a orgánů posuzuje podle právního řádu státu, jehož je dítě příslušníkem (Krausová, Novotná, 2006).

26 Souhlasu není třeba v případě, že nejméně dva měsíce po narození dítěte rodiče neprojevili žádný zájem o dítě, a to i přesto, že jim v tom nebránila žádná závažná překážka. Účastníky řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, jsou dítě a jeho rodiče, jsou-li zákonnými zástupci. Pokud soud dospěje k závěru, že rodiče o dítě nejeví zájem, je dítě možné osvojit.

27 Zároveň Úmluva předpokládá uzavírání dvoustranných nebo mnohostranných dohod nebo smluv, podle kterých by se uskutečňovalo umístění dítěte do péče v jiné zemi (čl. 21 písm. e).

2.6 Zprostředkování osvojení a pěstounská péče

Zprostředkování a realizace osvojení nebo pěstounské péče se naplňuje čl. 20 Úmluvy o právech dítěte, který stanoví, že dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem, stát má povinnost zabezpečit dítěti náhradní péči.²⁸

Obrázek 1 FÁZE PROCESU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Zprostředkováním začíná proces zajišťování náhradní rodinné péče, který zajišťuje žadatelům jistotu, že jejich žádost²⁹ bude řešena a dostanou vyrozumění, zda jsou vhodní či nikoliv pro přijetí dítěte do rodiny³⁰.

²⁸ Více na Občanský zákoník Zákon č. 89/2012 Sb. § 953 - § 957.

²⁹ V rámci projektu „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“ je vedena celorepubliková kampaň s cílem získat nové zájemce o pěstounskou péči, kterých je nedostatek.

³⁰ Novela zákona o SPOD č. 401/2012 Sb., kterou se mění znění zákona o SPOD č. 359/1999 Sb.

3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Ústavní výchova³¹ je, po zbavení rodičovské zodpovědnosti, druhým nejzávažnějším zásahem do rodinných vztahů, který může být proveden jen rozhodnutím soudu, na základě zákona a pouze v zájmu dítěte, a to v případech kdy není možné zabezpečit dítěti vhodné rodinné prostředí mimo původní rodinu, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo narušena, nebo pokud rodiče z jiných závažných důvodů nemohou výchovu dítěte zabezpečit.

Ústavní výchova se vykonává v různých zařízeních (diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav) v závislosti na věku dítěte, příp. zdravotním stavu, a to podle zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy. Ústavní výchova zaniká nejpozději dosažením zletilosti dítěte. Soud ústavní výchovu dítěte zruší, pominou-li její důvody, nebo je možné zajistit dítěti náhradní rodinnou péči (Holub, Nová, Hyklová, 2005; Králíčková, 2005; Králíčková, Hrušáková, 2006; Radvanová, Zuklínová, 1999; Veselá 2005).

3.1 Spolupráce MPSV A MŠMT v oblasti ústavní péče

Meziresortní spolupráce nastává ve chvíli, kdy je rozhodnuto, že dítě a jeho rodina mají problém, který se nedá běžnými prostředky zvládnout. Jedná se o sociální situace, kdy je ohrožena výchova, psychický, tělesný a sociální vývoj dítěte natolik, že je nutné zvolit ústavní péči. V rámci projektu „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“ je snaha o deinstitucionalizaci péče o ohrožené děti a jejich rodiny, v některých krizových situacích je bohužel nutné využít nástroje ústavní péče.

Případu ohroženého dítěte se ujímá orgán sociálně-právní ochrany dětí, spadající pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. O odebrání dítěte a umístění do ústavní péče rozhoduje soud, tedy Ministerstvo spravedlnosti. Zařízení ústavní péče, dětské domovy,

31 Zákon č. 109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

dětské domovy se školou, diagnostické ústavy a výchovné ústavy naopak spadají pod Ministerstvo školství a tělovýchovy. Cílem projektu je meziresortní spolupráce, multidisciplinární přístup a fungující služby pro ohrožené děti a jejich rodiny.

3.2 Standardy kvality péče o dítě

Standardy kvality péče mají svůj podíl na zkvalitňování poskytovaných školských služeb ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. I přesto, že projekt „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“ se zabývá především deinstitucionalizací péče o ohrožené děti a jejich rodiny, je třeba mít na zřeteli řešení situace ohroženého dítěte jinými prostředky, například formou ústavní péče. Způsob péče a poskytování služeb v těchto školských zařízeních je ošetřen standardy³².

Struktura standardů kvality obsahuje osm průřezových témat, která se uplatňují s ohledem na mezinárodně uznávaná práva dítěte a jsou realizována v souladu s nejlepším zájmem dítěte s ohledem na jeho věk, rozumové schopnosti, duševní a tělesný zdravotní stav a rodinný kontext; v souladu s individuálními potřebami dítěte; směřuje k rozvoji samostatnosti, aktivní účasti dítěte ve společnosti, k posilování sebedůvěry, identity dítěte a k rozvoji tělesných, duševních, citových a sociálních dovedností dítěte; je v souladu s principem rovného přístupu, zajišťuje naplňování práv dětí a vychází z aktuálních odborných poznatků.

Posláním standardů kvality je především podpořit reflexi v zařízeních ve formě auto reflexe jednotlivých pracovníků i celého zařízení, dále se jedná o metodickou podporu nezávislých odborníků. Třetím zdrojem pro reflexi je kontrola, kterou má ve školských zařízeních v kompetenci Česká školní inspekce, která je zdrojem formálního hodnocení naplňování standardů v praxi³³.

32 Tyto standardy byly sice vypracovány, ale jejich zavedení není zcela jasné a nejsou podpořeny dostatečnou praxí.

33 S publikací se můžete podrobněji seznámit:
http://www.nuv.cz/uploads/pracoviste_pro_certifikace/Standardy_kvality_pece_o_deti.pdf

4 MPSV

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky je ústředním orgánem státní správy v pracovně-právní oblasti, oblasti sociálního zabezpečení a sociální péče. Ministerstvo bylo zřízeno zákonem č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. Tento kompetenční zákon (ve znění pozdějších předpisů) vymezuje základní působnost ministerstva³⁴.

V roce 2011 dále spustilo Ministerstvo práce a sociálních věcí proces sociální reformy. Jedná se o novelu zákona o zaměstnanosti, návrh zákona o poskytování dávek osob se zdravotním postižením, novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí a novelizaci zákonů souvisejících se sjednocením výplaty nepojistných sociálních dávek. Mezi organizace podřízené MPSV patří Úřad práce ČR, Česká správa sociálního zabezpečení, Státní úřad inspekce práce a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

4.1 Transformace systému péče o ohrožené děti

V posledních letech prochází systém péče o ohrožené děti dynamickým vývojem, který je doprovázen řadou zásadních změn³⁵. Jednotlivé resorty dlouhodobě usilují o zkvalitnění práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami. Tyto aktivity byly v některých případech nekoordinované a protichůdné. Návrh opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti je prvním meziresortním vyjádřením vůle ke spolupráci na změně. Česká republika přistoupila k transformaci tohoto systému, jejímž cílem je:

- zajistit důslednou ochranu práv každého dítěte a naplnění jeho individuálních potřeb,
- podpořit kvalitu života dětí a rodiny,

34 Více na portálu MPSV www.mpsv.cz/cs/. Mimo jiné se jedná o péči o rodinu, sociálně-právní ochranu dětí.

35 Změny související zejména s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. z roku 2012.

- eliminovat diskriminaci a nerovný přístup k dětem,
- podporovat všestranný rozvoj dítěte doma v jeho přirozeném rodinném prostředí, nebude-li to možné, tak primárně v náhradním rodinném prostředí,
- podpořit účast dítěte na rozhodování o záležitostech, které se ho týkají.

Záměr transformace je zpracován ve vládní Národní strategii ochrany práv dětí³⁶, která reaguje na zásadní nedostatky systému. Důležitým principem transformace je deinstitucionalizace péče o ohrožené děti. Výzkumy opakovaně prokázaly negativní dopady institucionální péče na vývoj dětí. Základním pilířem je včasná prevence odebrání dítěte z přirozeného prostředí jeho rodiny a zabránění jeho umístění do ústavní péče, která probíhá v různých typech pobytových zařízení³⁷.

Sebelepší ústav s nejmodernějším vybavením a s vysoce odborným personálem není schopen zajistit dítěti takové citové a sociální prostředí jako jeho vlastní rodiče či jiné pečující osoby. Dítě potřebuje pozornost, pocit bezpečí, podporu svých schopností, pocit přijetí a bezpečí, citové zázemí a sociální prostředí rodiny, která mu pomůže při překonávání životních úskalí, během dospívání a osamostatňování. Dlouhodobá izolace dítěte a nedostatek příležitostí prožít běžný život se všemi jeho aspekty snižují životní šance dítěte na nezávislý život v dospělosti. U dítěte v ústavní péči není podporován rozvoj jeho samostatnosti a schopnosti převzít odpovědnost za vlastní budoucnost³⁸.

Transformace směřuje k odklonu od ústavní péče a k rozvoji sítě alternativních služeb na podporu ohrožených dětí a jejich rodin. Upřednostňuje pobyt dítěte v jeho přirozeném prostředí tak, aby mohlo zůstat doma a nemuselo být zbaveno svého práva na péči a výchovu ze strany svých rodičů. Pokud péče rodiny selhává, pak je jako vhodnější alternativa volena náhradní rodinná péče, která má přednost před péčí ústavní. Na těchto zásadách jsou založena opatření k naplnění cíle. Strategie „*Rozvinutí alternativní péče o ohrožené děti a deinstitucionalizace péče*“.

Opatření směřují k nastavení takového systému, kde hlavní prioritou je právo dítěte na všestranný rozvoj v rodinném prostředí. Takto nastavený systém by se opíral o

36 Národní strategie ochrany práv dětí s akčním obdobím 2012–2018 byla schválena usnesením vlády č. 4 ze dne 4. ledna 2012 (odkaz //http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.Pdf

37 Mezi pobytová zařízení pro děti se řadí dětské domovy pro děti do 3 let věku, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (tzv. ZDVOP), pobytová zařízení sociálních služeb a školská zařízení pro výkon ústavní výchovy.

38 https://www.mpsv.cz/files/clanky/32093/Brozura_Sitovani_final_k_rozesilani.pdf.

síť dostupných terénních a ambulantních služeb pro rodinu založených na komunitním principu³⁹.

Cílem je, aby tyto služby byly vzájemně propojeny, postaveny na multidisciplinární spolupráci⁴⁰ a schopny flexibilně reagovat na širokou škálu potřeb ohrožených dětí a jejich rodin. Základní myšlenkou je zachování kontinuity života dítěte, jeho přirozených sociálních vazeb a k podpoře jeho začlenění do společnosti. Součástí nabídky služeb pro ohrožené rodiny s dětmi je podpora pěstounům, kteří mají právo na doprovázení a odbornou pomoc při řešení problémů a úskalí, které mohou v průběhu poskytování pěstounské péče dítěti nastat.

Komplexní síť služeb musí nabízet i pobytové služby, které budou využity v případě, že situaci dítěte nelze řešit vhodnější formou. Velkokapacitní pobytová zařízení by měla nahradit nízkokapacitní pobytové služby, jejichž cílem bude maximální podpora dítěte směřující k jeho všestrannému rozvoji a samostatnosti, s podporou služeb využívaných v dané komunitě.

4.1.1 Cíle transformace systému práce s ohroženými dětmi a rodinami

Jedním z cílů „*Transformace systému práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami*“ je zvýšení kvality práce a dostupnosti služeb pro ohrožené děti a rodiny. V praktickém životě to znamená:

- ukotvení společných standardů kvality péče o ohrožené děti,
- nastavení systému celoživotního vzdělávání pro pracovníky v systému péče o ohrožené děti,
- síťování a optimalizace služeb pro ohrožené děti a rodiny,

39 Více informací v https://www.mpsv.cz/files/clanky/32093/Brozura_Sitovani_final_k_rozesilani.pdf.

40 Klíčovým úkolem je zpracovat metodiku návaznosti jednotlivých složek péče o dítě nastavující model multidisciplinární spolupráce, kdy zodpovědný pracovník OSPOD (tzv. klíčový pracovník) vede klienta a jeho rodinu a koordinuje spolupracující tým. Tento pracovník navrhuje další postupy práce s klientem a rodinou a přibírá ke spolupráci další subjekty, které mají vliv na život ohroženého dítěte. Koordinuje práci multidisciplinárního týmu, vede dokumentaci o rodině, sestavuje individuální plány pro rodinu (nebo matku či otce či jiného zákonného zástupce dítěte) a navrhuje podpůrná opatření, pokud klient/rodina nespolupracují.

- přenesení důrazu na primární prevenci, která zabrání zbytečnému, byť krátkodobému, umístování dětí do ústavní péče,
- optimalizace řízení, kontroly a financování péče o ohrožené děti.

Důležité je sjednocení postupu pracovníků při řešení konkrétní situace ohrožení dítěte a využití nástrojů jako jsou případové konference, individuální plán práce s klientem aj.

Důraz je kladen na snížení počtu dětí dlouhodobě umístěných ve všech typech ústavní péče posílením preventivní složky práce s ohroženým dítětem a rodinou, dále rozvojem podpůrných služeb⁴¹ pro ohrožené dítě a rodinu a navýšením počtu kvalifikovaných pracovníků. Smyslem podpory rozvoje osobnosti dítěte je zvyšování jeho životních šancí, rozvíjení nadání, rozumových i fyzických schopností v co nejširším objemu a zachování životní úrovně nezbytné pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální vývoj a možnosti uplatnit se ve společnosti.

41 NAP (Národní akční plán) na období 2009 - 2011 [<https://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>].

4.1.2 Analýza situace v oblasti služeb pro ohrožené děti a rodiny

Na území České republiky je v současné době síť odborné pomoci pro ohrožené dítě a jeho rodinu nerovnoměrně pokryta. Specializované, odborné nebo terénní služby jsou v některých regionech prakticky nedostupné. Nedostatečná nebo obtížně dostupná podpora ohrožených dětí a rodin vede k jejich dalšímu zatěžování a ztrátě motivace aktivně řešit své problémy.

Cílem transformace sítě služeb je pokrytí každého regionu službami pro ohrožené dítě a rodinu tak, aby především terénní a ambulantní služby byly poskytovány v odpovídající kvalitě i kvantitě, aby byly vzájemně kompatibilní, specializované a flexibilní, též regionálně a místně prostupné tak, aby bylo možné reagovat na aktuální potřebu ohroženého dítěte a rodiny. Je třeba definovat typologii služeb pro ohrožené dítě a rodinu a vytvořit metodiku síťování služeb.

Metodika bude zahrnovat analýzu potřeb, typologii služeb vzhledem k dostupnosti a vzájemné propojení služeb. V rámci síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny budou využity jak služby stávající, tak služby nově vzniklé. Na základě analýzy dostupných, již zavedených služeb bude zpracována analýza sítě služeb v každém regionu. Na základě této myšlenky vznikl projekt Ministerstva práce a sociálních věcí s názvem *Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*⁴².

42 https://www.mpsv.cz/files/clanky/32093/Brozura_Sitovani_final_k_rozesilani.pdf

4.2 MPSV a jeho projekt

MPSV podporuje naplnění cílů a opatření Národní strategie ochrany práv dětí prostřednictvím projektu s názvem „*Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*“⁴³. Termín realizace projektu byl stanoven od 1. 1. 2016 do 30. 6. 2019⁴⁴. Hlavní cíle projektu:

- podpora transformace systému ohrožených dětí v praxi;
- posílení mezirezortní a multidisciplinární spolupráce,
- podpora orgánů sociálně-právní ochrany dětí a dalších klíčových aktérů v oblasti síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny,
- vytváření, podpora a rozvoj sítí služeb na lokální, krajské a celostátní úrovni,
- podpora nástrojů vedoucích k nastavení, zjišťování a rozvoji kvality systému sociálně-právní ochrany,
- nastavení modulů celoživotního vzdělávání pracovníků OSPOD,
- podpora a rozvoj náhradní rodinné péče.

Z hlediska rozvoje sítě služeb je důležitou aktivitou projektu klíčová aktivita č. 1 „*Podpora a rozvoj služeb v oblasti sociálně-právní ochrany dětí*“. Jejím hlavním cílem je podpora síťování služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny, s důrazem na systémovost, návaznost a provázanost služeb a jejich preventivní charakter.

Z hlediska předběžné analýzy je kladen důraz na podporu a rozvoj inovativních a preventivních služeb pro ohrožené rodiny a děti. Fungující spolupráce klíčových aktérů v systému, odborná podpora pracovníků a zvyšování kvality práce a systému SPO jako takového pomůže ve svém důsledku snižovat počet dětí, které musí svoji rodinu opustit. Projekt by měl přispět k tomu, aby co nejvíce dětí mohlo vyrůstat ve svých rodinách, případně v rodinách náhradních.

43 Přehled klíčových aktivit projektu najdete na <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/aktualni-projekty/systemovy-rozvoj-a-podpora-nastroju-socialne-pravni-ochrany-deti/>

44 Projekt MPSV č. CZ.3.2.63/0.0/0.0/15_017/0001687 Realizace projektu: 1. 1. 2016 – 30. 6. 2019 Hlavním cílem celého projektu je podpora výkonu sociálně-právní ochrany dětí na všech úrovních a další zkvalitnění a zefektivnění práce všech zapojených účastníků.

4.3 Klíčové aktivity projektu

Projekt MPSV „*Systemový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*“ je členěn na hlavní aktivity a podaktivity. Hlavní aktivity projektu jsou rozděleny do čtyř částí⁴⁵.

4.3.1 Klíčová aktivita KA1- Podpora a rozvoj služeb v oblasti SPOD.

KA1 je zaměřena na podporu a posílení kapacit OSPOD a rozvoj místní a krajské sítě služeb pro ohrožené rodiny s dětmi. V zapojených regionech proběhnou analýzy a podpora rozvoje a optimalizace služeb pro ohrožené rodiny s dětmi. V rámci aktivity je podporována spolupráce a komunikace aktérů sítě pro ohrožené rodiny s dětmi a zvyšování informovanosti o procesu síťování u všech aktérů sítě služeb.

Tuto činnost provádí lokální síťáři v zapojených ORP ve spolupráci s příslušným pracovištěm OSPOD s cílem vytvářet, podporovat a optimalizovat síť služeb v daném území, podporované metodickým vedením v oblasti síťování a definování a pilotního ověření preventivních a inovativních služeb v území⁴⁶.

Výstupy KA1:

1) Podpora síťování služeb na lokální úrovni

- Podpora lokálních síťářů (LS) pro zapojené OSPOD, kraje.

45 Projekt MPSV č. CZ.3.2.63/0.0/0.0/15_017/0001687 Realizace projektu: 1. 1. 2016 – 30. 6. 2019 Hlavním cílem celého projektu je podpora výkonu sociálně-právní ochrany dětí na všech úrovních a další zkvalitnění a zefektivnění práce všech zapojených účastníků.

46 <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/aktualni-projekty/systemovy-rozvoj-a-podpora-nastroju-socialne-pravni-ochrany-deti/>

- Definice a vytvoření této lokální pozice, možnosti implementace pozice do systému.
- Průběžné metodické vedení lokálních sítí ařů.
- Analýzy lokálních sítí služeb.
- Vytvoření reálného modelu minimální sítě služeb.
- Metodika pro vytvoření minimální sítě služeb.
- Metodika lokálního síťování a práce a vedení lokálních sítí ařů.
- Interaktivní katalog jevů a služeb.

2) *Preventivní služby na podporu rodiny*

- Analýza služeb pro ohrožené rodiny a děti v ČR.
- Analýza systémů preventivních služeb v zahraničí, vč. příkladů dobré praxe.
- Syntéza obou analýz - model systému preventivních služeb na podporu rodiny v České republice včetně návrhu systémového ukotvení těchto služeb.

3) *Inovativní služby na podporu rodiny*

- Analýza inovativních přístupů a služeb pro ohrožené rodiny a děti.
- Metodický manuál jednotlivých inovativních služeb.
- Komplexní přehled inovativních služeb.

4.3.2 Klíčová aktivita KA2 - Monitorování systému ochrany práv dětí

V rámci KA2 bude navržen monitorovací systém sledující statistické ukazatele o dětech, které potřebují sociálně-právní ochranu, dále údaje o činnosti orgánů SPOD a také informace o poskytovaných službách a jejich činnosti. Součástí návrhu tohoto monitorovacího systému bude rovněž způsob zajištění vhodného korelování zjištěných údajů. Velký důraz bude kladen na využitelnost stávajících statistických sledování, která jsou v současnosti extrémně zatěžující a mají malou vypovídací hodnotu⁴⁷.

Výstupy KA2:

1. Tvorba statistického monitorovacího systému

- Analýza současného způsobu sběru statistických dat v systému péče o ohrožené děti.
- Návrh statistického monitorovacího systému.

2. Tvorba kvalitativního monitorovacího systému

- Analýza 3 zahraničních systémů řízení kvality v oblasti SPOD.
- Návrh systému monitoringu kvality a strategie implementace systému řízení kvality v oblasti SPOD.

4.3.3 Klíčová aktivita KA3 - Celoživotní vzdělávání pracovníků orgánů SPOD

KA3 se týká celoživotního vzdělávání pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a pověřených osob (PO), a to hlavně vzhledem k tomu, že chybí ucelený systém vzdělávání zaměřený na pracovníky v SPOD. Cílem aktivity je podrobný rozbor a popis systému vzdělávání v oblasti SPOD, jenž vyjde z analýzy

⁴⁷ Dostupné na <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/aktualni-projekty/systemovy-rozvoj-a-podpora-nastroju-socialne-pravni-ochrany-det>

zaměřené na systém vzdělávání pro OSPOD na obcích s rozšířenou působností a krajských úřadech a z analýzy zaměřené na systém vzdělávání pro PO k výkonu sociálně-právní ochrany dětí⁴⁸.

Výstupy KA3:

1. Analytická část

- Analýza stávajícího systému vzdělávání v oblasti SPOD je zaměřená na 2 cílové skupiny – pracovníky OSPOD a pracovníky pověřených osob.

2. Návrhová část

- Návrh vzdělávacích modulů.
- Studie možnosti implementace systému celoživotního vzdělávání v oblasti SPOD.

3. Pilotní ověření návrhu modulu celoživotního vzdělávání v oblasti SPOD

- Soubor doporučení pro implementaci systému celoživotního vzdělávání v oblasti SPOD.

4.3.4 Klíčová aktivita KA4 - Rozvoj náhradní rodinné péče

KA4 je zaměřena na další profesionalizaci pěstounské péče a na zefektivnění systému, zprostředkování náhradní rodinné péče (dále jen NRP) pro děti, zejména ve vztahu k dětem se specifickými potřebami. Tyto aktivity jsou v souladu s cílem 9 Národní strategie ochrany práv dětí a přispívají k jeho plnění. Cílem je stanovit kritéria kvality jednotlivých procesů v rámci zprostředkování NRP a poskytování pěstounské péče (PP) a pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD).

48 Dostupné na <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/aktualni-projekty/systemovy-rozvoj-a-podpora-nastroju-socialne-pravni-ochrany-deti>

Výstupy KA4:

1. *Proces odborného posuzování žadatelů o NRP*

- Analýza stávajícího systému posuzování žadatelů o NRP.
- Nastavení postupů při posuzování žadatelů o NRP.
- Pilotní ověření kritérií posuzování.
- Manuál posuzování žadatelů o NRP.

2. *Přípravu žadatelů o NRP a návazné vzdělávání pěstounů*

- Analýza stávajícího stavu vzdělávání žadatelů o NRP / pěstounů.
- Ověření dobré praxe – následné vzdělávání v programu PRIDE⁴⁹.
- Návrh implementace systému průběžného vzdělávání a supervize lektorů PRIDE a jejich akreditace.
- Doporučení systémových změn v oblasti zajištění příprav a následného vzdělávání žadatelů o NRP / pěstounů⁵⁰.

3. *Zprostředkování NRP a podporu rodin pečujících o děti se specifickými potřebami*

- Analýza potřeb rodin pečujících o děti se specifickými potřebami.
- Strategie oslovování potenciálních zájemců o NRP zejména ve vztahu k těmto dětem.
- Informační a náborová kampaň v krajích.
- Postupy pro zprostředkování NRP konkrétním dětem.
- Manuál postupů při zprostředkování NRP.
- Baterie doporučení pro zprostředkování NRP na krajské úrovni.

4. *Koncipování služeb a návazného vzdělávání příbuzenských pěstounů*

- Analýza situace příbuzenské pěstounské péče.

49 Dostupné na: <http://www.dobrarodina.cz/co-delame/pripravy/pride> Organizace *Dobrá rodina* realizuje přípravy podle moderní metodiky PRIDE – Parent Resources for Information, Development and Education (Zdroje pro informování, rozvoj a vzdělávání náhradních rodičů). Jedná se o ucelený způsob práce se zájemci o náhradní rodinnou péči a s náhradními rodiči, který vznikl právě z impulzu náhradních rodičů jako reflexe jejich vlastních zkušeností s potřeb. Je výsledkem spolupráce státních, nestátních a soukromých subjektů a vysokoškolských pracovišť. Licenci k ní zakoupilo MPSV v roce 2012. Program představuje mj. standardizovaný rámec pro odbornou přípravu žadatelů. Důraz je kladen zejména na kompetence budoucích náhradních rodičů tak, aby zajistili pro přijaté dítě bezpečné a stabilní prostředí a vztahy pro jeho zdravý vývoj.

50 V programu PRIDE je rozvíjeno pět základních kompetencí: 1. ochrana a výchova dětí a péče o ně; 2. naplňování potřeb dětí spojených s jejich vývojem a věnování se problémům spojeným s opožděným vývojem, podpora vztahů mezi dětmi a jejich rodinami; 3. pomáhání dětem budovat bezpečné pozitivní vztahy, které přetrvávají celý život, 4. zapojení se do práce profesionálního týmu. <http://www.dobrarodina.cz/co-delame/pripravy/pride>

- Návrh služeb a dalšího vzdělávání příbuzenských pěstounů.
5. *Vzdělávací program „Specifika péče o děti v náhradní rodinné péči“*
- Ucelený systém vzdělávání z oblasti teorie attachmentu, diagnostiky poruch attachmentu a účinných terapeutických intervencích v oblasti terapie poruch attachmentu.
 - Dvě úrovně vzdělávání – poradenská, terapeutická.

4.4 Legislativní rámec na úrovni státu

„Česká republika se jako člen Evropské unie, mezinárodního společenství a jako stát respektující základní lidská práva a svobody zavázala k vysoké míře ochrany ohrožených dětí a rodin. Z těchto závazků vyplývá, že rodina jako základní jednotka společnosti, musí zajišťovat dítěti alespoň základní míru péče a vývoje a tvoří spojnicí mezi dítětem a společností“⁵¹.

V případě, že rodina není schopna zajistit blaho dítěte⁵² a jeho základní potřeby, nastupuje na její místo stát. Proto je potřeba zmínit mezinárodní a vnitrostátní úpravu tzv. sociálně-právní ochrany dětí a rodin. Změna příslušných zákonů je jedním z pilířů sjednocení systému péče o ohrožené děti. Revize a následné sladění stávajících zákonů by měly stanovit filozofii přístupu k ohroženému dítěti a způsob multidisciplinární spolupráce⁵³.

Z hlediska vymezení právního rámce, v němž je popisovaná služba realizována, je třeba zmínit zejména tyto zákony, které se přímo nebo nepřímo danou problematikou zabývají:

- zákon č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte
- zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (zejména § 12)
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (zejména § 65, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi)
- zákon č. 64/1964 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákon (zejména § 167, 168)

51 Citace z Deklarace práv dítěte <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/deklarace-prav-ditete.pdf>

52 Používaný pojem, vystihuje cíl, za kterým se ubírá naše legislativa, transformace....

53 Citováno z dokumentu MPSV Transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti, konkrétně z navrhovaných opatření.

- doporučení Výboru ministrů členským státům ohledně práv dětí žijících v institucionálních zařízeních (doporučení Rec 2005/5) - směrnice o náhradní rodinné péči o děti, přijata 20. 11. 2009 Valným shromážděním OSN A/RES/64/142⁵⁴

54 Více na <https://www.mpsv.cz/cs/14308>

4.4.1 Přístup založený na právech dítěte - UNICEF

Podle UNICEF⁵⁵ je přístupem založeným na právech dítěte:

- a) organizace prosazuje realizaci práv dítěte tak, jak jsou ukotvena v Úmluvě a dalších mezinárodních lidskoprávních nástrojích,
- b) používá standardy a principy vztahující se k právům dítěte v rámci chování, politiky a programů, vyplývající z Úmluvy a dalších mezinárodních lidskoprávních nástrojů, a to především:
 - zákaz diskriminace;
 - nejlepší zájem dítěte;
 - právo na život, přežití a rozvoj;
 - právo být slyšen a brán vážně;
 - právo dítěte být veden při výkonu svých práv svými pečovateli a členy komunity, v souladu se svými rozvíjejícími se schopnostmi
- c) její snahou je budování schopností dětí jako nositelů práv a domáhat se těchto svých práv, dále i jejich schopnost nositelů povinností plnit své závazky⁵⁶.

55 Speciální programy UNICEF slouží k zajištění bezpečnějšího života pro obzvláště ohrožené skupiny dětské populace. Pozornost UNICEF je zaměřena zejména na děti ulice, pro které hledají i adekvátní formu výuky přímo na ulici (street children), dále na děti námezdně pracující a na děti týrané a zneužívané (včetně dětských obětí komerčního sexuálního zneužívání a obchodu s dětmi). Zvláštní kapitolou pomoci je skupina dětských vojáků v rozvojových zemích. <https://www.unicef.cz/>

56 Programové snahy UNICEF v oblasti vzdělávání dětí jsou dány zejména těmito cíli: zpřístupnit vzdělání všem dětem bez rozdílu rasy, pohlaví a původu, dále dosáhnout toho, aby každé dítě ve světě mělo přinejmenším základní vzdělání; zlepšit kvalitu výuky; zvýšit povědomí o důležitosti vzdělání; Více na <https://www.unicef.or/>

4.4.2 Princip založený na právech dítěte

Princip založený na právech dítěte je spojen s konceptem *nejlepšího zájmu dítěte* a je jedním z nejkompromitovanějších pojmů v oblasti ochrany práv dětí. V moderním pojetí ochrany práv dětí ho každý užívá jinak, např. v českém prostředí se užívá specificky, jen jako „zájem dítěte“, málokdo však zná jeho skutečný obsah.

Je třeba si položit otázku. Co je to *nejlepší zájem dítěte*? Pojem *nejlepší zájem dítěte* je právní pojem a nelze s ním nikdy libovolně zacházet⁵⁷. Nejlepší zájem dítěte je rovněž nedílnou součástí ostatních práv dítěte upravených Úmluvou. Při jeho hodnocení je třeba přihlídnout k několika aspektům, kritériím při posuzování dle jejich důležitosti.

Obrázek 2 NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE -aspekty hodnocení

⁵⁷ Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 (2013): http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en; česky dostupný v publikaci MPSV „Úmluva o právech dítěte“.

Právní pojem *nejlepší zájem dítěte* má přesnou metodologii zjišťování⁵⁸, popsanou právě v Obecném komentáři č. 14. Obsahem komentáře je příkaz k nalezení takového řešení, které garantuje dítěti všechna jeho základní práva a svobody, a to v co nejvyšší možné míře. Za ideální lze považovat stav, kdy budou všechna základní práva a svobody a zájmy dítěte naplněny v plné míře. Reálně může docházet ke konfliktu jednotlivých základních práv-zájmů. *Nejlepší zájem dítěte* je tedy příkaz k nalezení rovnováhy mezi proti sobě stojícími základními právy-zájmy dítěte⁵⁹.

Rozumíme tím stav, kdy žádné základní právo-zájem dítěte není bez uvedeného důvodu upřednostněn na úkor jiného základního práva-zájmu dítěte. Integrovanou složkou *nejlepšího zájmu dítěte* je právo dítěte na zohlednění, respektování jeho názoru, a to v míře přiměřené jeho rozvíjejícím se schopnostem. *Nejlepší zájem dítěte* a právo dítěte na respektování jeho názoru v míře přiměřené jeho rozvíjejícím se schopnostem jsou vzájemně provázány. Pokud nebyly dodrženy povinnosti vyplývající z práva dítěte na respektování jeho názoru v míře plně přiměřené jeho rozvíjejícím se schopnostem, nelze tvrdit, že jednáme v *nejlepším zájmu dítěte*⁶⁰.

Vztah nejlepšího zájmu dítěte a práva dítěte na respektování jeho názoru, autonomie je jedním z prvních kritérií při posuzování nejlepšího zájmu dítěte., (...) *čím více toho dítě ví, čím více má zkušeností a čím více věcem rozumí, tím více se role rodiče, právního opatrovníka nebo osoby, která za dítě právně odpovídá, musí měnit z toho, kdo dítě řídí a vede, na toho, kdo dítěti věci připomíná a kdo mu radí a později v toho, kdo s dítětem věci sdílí na partnerském základě. Obdobně, jak dítě dospívá, musí mít jeho názoru při posuzování jeho nejlepšího zájmu rostoucí váhu. (...)*⁶¹.

58 Komentář obsahuje i výčet procesních záruk k ochraně nejlepšího zájmu dítěte, které by měl každý smluvní stát Úmluvy implementovat, včetně hodnocení dopadů navrhovaných legislativních i nelegislativních aktů na práva dítěte. Více na: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>

59 Komentáře Výboru OSN pro práva dítěte jsou právně nezávazné. Výbor však jejich naplňování sleduje prostřednictvím projednávání periodických zpráv jednotlivých států. Příští periodickou zprávu by měla Česká republika podávat v červnu 2018. Více na: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>

60 Je zpracován Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) Text zpracovala Anna Hofschneiderová. Vydala Liga lidských práv v roce 2016. Tento průvodce Ligy lidských práv vznikl v rámci projektu „Vím, jak z toho ven“ podpořeného grantem Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci EHP fondů.

61 Citace z Obecného komentáře Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 (2013) více a <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>

Popis vztahu *nejlepšího zájmu dítěte* a práva dítěte na respektování jeho názoru, autonomie malého dítěte. „*Jako držitelé práv jsou i ty nejmladší děti oprávněné vyjadřovat své názory, jimž by měla být věnována „příčinná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni“ (čl. 12 odst. 1). Děti nízkého věku jsou velmi citlivé ke svému okolí a velmi rychle nabývají schopnost porozumět lidem, místům a každodenním činnostem ve svých životech, jakož i vědomí své vlastní jedinečné identity. Činí rozhodnutí a komunikují své pocity, myšlenky a přání řadou způsobů, a to dlouho před tím, než jsou schopny je sdělit prostřednictvím mluveného nebo psaného jazyka*⁶².“

4.4.3 Autonomie rodiny

Dalším z posuzovaných kritérií je zachování rodinného prostředí a navázaných vztahů. Podle komisaře OSN neexistuje v tomto případě hierarchie zájmů – zájmů dítěte⁶³. Dítěti je proto z hlediska jeho nejlepšího zájmu zachovat rodinné prostředí. Výbor OSN pro práva dítěte, stejně jako třeba Evropský soud pro lidská práva či český Ústavní soud klade mimořádný důraz právě na právo dítěte na zachování jeho rodinného prostředí.

Právě rodinné prostředí, především prostředí vlastní rodiny dítěte, je vnímáno jako přirozené prostředí pro růst a blaho všech jeho členů a zejména dětí. Ústavní soud popsal prostředí vlastní rodiny dítěte jako „prostředí, ve kterém je dítě zvyklé žít a projevovat se a je možné předpokládat, že v něm bude mít zájem žít a rozvíjet se i nadále. Rodinné prostředí je tedy pro dítě prostorem svobody a jakékoliv jiné prostředí za prostor osobní svobody dítěte proto považovat zásadně nelze⁶⁴. Nabízí se otázka, kdy

62 Citováno z Obecného komentáře Výboru OSN pro práva dítěte č. 7 (2006) – Implementace práv dětí nízkého věku.

63 Citace zvláštního komisaře OSN: Neexistuje žádná hierarchie zájmů – základních práv dítěte! Ani právo na život není nadřazeno jiným právům dítěte a nelze jej tak neodůvodněně chránit na úkor jiných práv. Zvláštní zpravodaj OSN pro právo na zdraví v této souvislosti zdůrazňuje, že zachování života není „jediným nejvyšším cílem“ Publikace je dostupná v češtině na: http://www.pravonadetstvi.cz/dokumenty/Úřad_vysokého_komisaře_OSN_pro_lidská_práva_-_Regionální_úřadovna_pro_Evropu._Práva_ohrožených_děti_mladších_tří_let_-_ukončení_jejich_umístění_do_ústavní_péče,_s._9.

64 Vyjádření soudu platí pro ústavní zařízení, kde je ústavní režim nucen, v souladu se zákonem, svým chovancům náleží Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08

lze zasáhnout do autonomie rodiny. Limity autonomie dítěte a rodiny lze formulovat prostřednictvím institutu náležitého dohledu a přiměřené opatrnosti.

Předpokladem je skutečnost, že sebezranitelnějšího člověka nelze vždy a za všech okolností ochránit, jelikož taková forma ochrany by mohla znamenat nepřiměřené omezování tohoto člověka. Z toho vyplývá, že člověka nelze spasit proti jeho vlastní vůli. Svobodu, samostatnost a autonomii člověka je třeba spojovat s určitou mírou rizika a je třeba nalézt i adekvátní a přiměřenou formu ochrany a rozdělení rodiny vnímat jako krajní a nestandardní řešení spojené s nepřiměřeným ohrožením, tj. ohrožením, které bylo ve vztahu ke konkrétnímu člověku vyhodnoceno jako závažné. Je třeba zvážit vhodnost a potřebnost deinstitucionalizace⁶⁵.

4.4.4 Nové trendy ve světě

Jedním z nových trendů ve světě je naplňovat nejlepší zájem dítěte týkající se práva na vzdělání. Kontext nejlepšího zájmu dítěte souvisí s takovými otázkami, jako je přístup ke kvalitnímu vzdělávání včetně vzdělávání v raném dětství, neformálního i formálního vzdělávání a s ním souvisejících aktivit, a to nabízených bezplatně. Souvisí též se zajištěním vzdělání v prostředí, které bude k dětem vstřícné. Poskytnutím odpovídající podpory dětem při vzdělávání a využitím adekvátních vzdělávacích metod⁶⁶.

V jiných částech světa, kde sociální politika státu počítá s velkými sociálními problémy, propady, rozdíly mezi jednotlivými sociálními skupinami se nám naskytne jiný pohled. Jedním z problémů jsou děti ulice a jejich forma vzdělávání. Z praxe víme, že tyto děti selhávají v běžné školní docházce. Není vhodné ani perspektivní tyto děti k docházce do škol nutit. Vnucování našich představ o životě by totiž bylo v konfliktu s nejlepším zájmem dítěte. „*Intervence, které nerespektují děti jako aktivní činitele*

65 Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva – Regionální úřadovna pro Evropu. Práva ohrožených dětí mladších tří let – ukončení jejich umístění do ústavní péče, s. 9. Publikace je dostupná v češtině z: <http://www.pravonadetstvi.cz/dokumenty/>.

66 lp.cz/wp-content/uploads/Prakticky-pravni-pruvodce-nejlepsim-zajmem-ditete1.pdf

*v procesu jejich odchodu z ulice do náhradní péče, nefungují: děti často končí zpět na ulici, když utečou nebo když umístění selže. Umístění selhávají, pokud jsou děti ulice posílány do neznámého prostředí, v němž mají žít se svými příbuznými, které znají jen málo. V rámci uplatňování přístupu založeného na právech dítěte k rozvoji a poskytování náhradní volby státy zajistí, že děti nebudou pro své přežití a/nebo rozvoj závislé na svých vazbách na ulici a že nebudou nuceny přijmout umístění proti své vůli.*⁶⁷

Při nastavování podoby sítě je důležité myslet na tyto principy. Přístup založený na právech dítěte nás nutí přemýšlet o naplnění jejich práv s využitím takových forem, při kterých zůstane zachována povaha práva v ryzí podobě a nestane se, že by se práva dítěte stala jeho povinností. Inspirací může být projekt terénního vzdělávání dětí ulice, který je provozován v zahraničí. *„Státy by měly přijmout opatření za účelem poskytování kvalitního, bezplatného vzdělávání v oblasti práv dítěte a životních dovedností obecně všem dětem, prostřednictvím školních osnov a prostřednictvím neformálního a **pouličního (terénního) vzdělávání** s cílem zahrnout též děti, které nechodí do školy.*⁶⁸

Další z inspirací je zvolená forma náhradní péče v zemích, kde je běžné, že děti žijí na ulici a pokračují v několikagenerační tradici. Je předem více méně jasné, že jiný způsob života je vzhledem k ekonomické a sociální situaci některých zemí velmi málo pravděpodobný. Formy náhradní péče: *„Typy péče zahrnují: praktickou a mravní podporu dětí ulice prostřednictvím důvěryhodného dospělého streetworkera nebo prostřednictvím vrstevnické podpory, bez vyžadování či nucení dětí vzdát se svých vazeb na ulici a/nebo se přestěhovat do náhradního ubytování; drop-in center a komunitních/sociálních center; denních center; dočasná pobytová péče ve skupinových domovech; pěstounská péče; opětovné sloučení rodiny; a nezávislé bydlení nebo možnosti dlouhodobé péče, včetně, nikoli však výlučně, osvojení.*⁶⁹

67 Citace z Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 21 – děti ulice.

68 Citace z Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 21 (2017) – děti ulice.

69 Citace Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 21 (2017) – děti ulice.

5 SÍŤOVÁNÍ

Vytvoření fungující sítě pro ohrožené děti a jejich rodiny je provázána s potřebou *Transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti*⁷⁰. Společným cílem síťování a transformace je vytvoření otevřeného, dostupného a prostupného systému, který by pružně reagoval na potřeby dítěte a rodiny. Splnění cíle bude podporováno multidisciplinární spoluprací jednotlivých aktérů a rozdělení a vyjasnění kompetencí klíčových subjektů.

Už v návrhu novely zákona č. 359/1999 Sb. byla zmiňována potřeba vytvoření fungující sítě služeb pro rodiny s dětmi, která by se orientovala na prevenci a včasná řešení. Novela zákona byla dále podpořena několika důležitými dokumenty celostátního významu⁷¹.

Národní strategie ochrany práv dětí – Právo na dětství usiluje o vytvoření takového systému, který by zajistil naplnění všech práv každého dítěte a naplňování jeho potřeb v České republice.

5.1 Principy síťování

Realizovaná metoda lokálního síťování se řídí principy síťování a projektový pracovník, lokální síťář, by je měl respektovat a řídit se danými principy po celou dobu projektu. Metoda síťování vychází z těchto principů:

- 1) *Neutralita* – síťář zaujímá roli výzkumníka, mapuje potřeby aktérů, analyzuje místní síť, facilitátorů či organizátora informací a kontaktů. Není realizátorem, hodnotitelem ani řešitelem. Nehodnotí kvalitu služeb, nezvýhodňuje jednoho z aktérů a neřeší místní síť služeb za aktéry. Jeho náplní práce je vytvořit prostor pro

70 Více na <https://www.mpsv.cz/cs/6308>

71 <https://www.mpsv.cz/cs/14308> Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2012 – 2015 navazuje na Národní akční plán k transformaci a sjednocení péče o ohrožené děti na období 2009 – 2011 je důležitým dokumentem, který vytýčil celostátně stanovené cíle.

tvorbu jejich řešení. Po celou dobu je veden snahou o deinstitucionalizaci péče o ohrožené děti.

- 2) *Lokálnost* – projektový pracovník vychází z lokálních možností, inspiruje se prací aktérů sítě, kteří svou oblast znají a svou prací navazuje na existující propojení a strategie. Účastní se komunitního plánování, studuje místní analýzy.
- 3) *Udržitelnost* – lokální síťář plánuje své aktivity na co nejvyšší strategické úrovni ve snaze o zapojení všech adekvátních aktérů.
- 4) *Otevřenost* – síťář otevřeně vysvětluje svou činnost, sdílí její výstupy, oslovuje relevantní aktéry, naslouchá jejich potřebám a své kroky vždy opírá o zjištěné potřeby v síti.
- 5) *Aktivizace* – řešení vytváří aktéři sítě, síťář je hybatelem změn, nikoliv tvůrcem změn.
- 6) *Sdílení* – síťář sdílí s maximálním počtem aktérů místní sítě zjištěné kontakty, zdroje, výstupy síťování.

5.2 Metoda síťování

Pokud bychom chtěli charakterizovat pojem síť a síťování, pak se jedná o formální či neformální spojení lidí a organizací. Vytváří se prostor pro vzájemnou komunikaci a spolupráci, sdílení zkušeností, dovedností, kontaktů, znalostí. Lidé a organizace v síti usilují o stejně či podobné cíle.

Síť služeb je tvořena různými aktéry, za které můžeme považovat subjekty, organizace, jedince i skupiny, kteří o sobě ví a mohou se vzájemně kontaktovat, mají společná témata, problémy, potřeby. Každá síť vykazuje určité společné znaky a charakteristiky. Kvalitní a provázaná síť je efektivní a dlouhodobě udržitelná a vykazuje určitou charakteristiku⁷².

- 1) *Propojení a komunikace* - je z dlouhodobého hlediska udržitelnosti velmi důležitá. Umožňuje vzájemné propojení a navázání komunikace mezi formálními i neformálními aktéry sítě. Umožňuje provázání lidí a subjektů.
- 2) *Společný cíl* - je smyslem spolupráce mezi jednotlivými aktéry sítě, kteří disponují různými zdroji pomoci, informacemi, kontakty, pravomocemi, zkušenostmi, názory a přístupy. Ve chvíli, kdy zkoordinují a nasměrují své síly, může dojít k efektivnímu splnění cíle a nasměrování pomoci a vyřešení daného problému.
- 3) *Nové možnosti* - ve chvíli, kdy dojde k propojení sítě a zahájení efektivní spolupráce mezi jednotlivými aktéry sítě, může dojít k objevení nových přístupů k řešení problematických situací, získání nových informací, zdrojů možné pomoci. Aktéři mohou vzájemně sdílet své kontakty, zdroje, dovednosti a znalosti, vytváří se prostor pro alternativní řešení daných situací.
- 4) *Efektivita* - síť usnadňuje neformálním jedincům a organizacím, ale i všem zainteresovaným subjektům pohyb ve formálních systémech. Pomáhá v orientaci v jednotlivých právních systémech napříč sítěmi a urychluje proces řešení daného problému či vzniklé sociální situace⁷³.
- 5) *Rovnocenný přístup aktérů sítě* - všichni aktéři sítě jsou autonomní, síť je založena na horizontálních rovnocenných vztazích. Aktéři si prokazují respekt i přesto, že

72 <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

73 Jedná se o prostupnost sítě, zrychlení a zefektivnění procesu poskytování pomoci a podpory klientům.

někteří mohou mít větší vliv, který není odvozen od velikosti či pravomocí, ale na pozici v síti. V rámci sítě je pozice OSPOD chápána jako střed. Je zakladatelem, iniciátorem, koordinátorem sítě, koordinuje snahu všech aktérů o dosažení společného cíle. OSPOD síť hýbe, vyhodnocuje situaci a nabízí řešení. Může delegovat řešení situace na jiného aktéra sítě a vzhledem ke svým kompetencím může proces řešení situace koordinovat efektivněji. Aktéři sítě mohou být propojeni a na sobě určitým způsobem závislí, protože společně směřují k danému cíli. Ve chvíli, kdy vzájemná propojenost vystřídá pocit vzájemné nepotřebnosti, vytváření a udržování sítě postrádá smysl.

- 6) *Praktické výhody síťování při koordinaci* - subjekty v síti mohou navzájem sdílet zdroje, dovednosti, znalosti a kontakty. Síť umožňuje spojení lidí a subjektů na různých úrovních. Není vystavěna na mocenských pozicích, má charakter horizontálních vztahů, prostřednictvím kterých umožňuje partnerství subjektů sítě různých úrovní.

Pomocí sítí můžeme najít vhodné partnery a svoji činnost efektivněji koordinovat. Sítě pracují rychleji a operativněji než formální instituce, jsou flexibilnější. Síť může přinést zlepšení a propojení služeb v lokalitě, vzájemnou komunikaci a spolupráci mezi poskytovateli služeb a komplexní řešení jejich potřeb.

Sítě pomáhají také profesionálům zvládat pracovní zatížení a stres. Sítě přispívají ke vzniku alternativních řešení, mohou se v nich rodit nové myšlenky přispívající k udržitelným změnám. K udržitelnosti změn přispívá to, že se na nich podílí všichni zainteresovaní, a jsou všemi akceptovány.

5.3 Typy a druhy sítí

Sítě dělíme podle typů na základě jejich charakteristiky⁷⁴. Na počátku tvorby sítě je vhodné zvážit, k jakému účelu bude síť vytvořena, jaká bude její struktura, koordinace, postavení jednotlivých subjektů, zda se bude jednat o formální či neformální aktéry sítě, nebo zda budou v síti zastoupeny obě tyto skupiny⁷⁵.

5.3.1 Dělení sítí z hlediska jejich účelu

Dělení sítí⁷⁶ probíhá na základě jejich zaměření a následného využití. Mohou se lišit účelem, povahou zapojených aktérů, mírou formálnosti, způsobem komunikace mezi aktéry sítě. Pro představu je níže uvedeno několik typů sítí, které je možné vyvářet na základě znalosti podmínek dané komunity.

1. *Problémová a problematická síť* - mezi aktéry můžeme zahrnout různé formální i neformální organizace, instituce a skupiny, které je snadné kontaktovat. Aktéři řeší společné téma, problém, potřebu. Všichni mají stejnou pozici, vliv a zájem o dosažení cíle. Společně komunikují, vzájemně spolupracují, hledají optimální formu kooperace a efektivní plnění společného cíle. Příkladem uplatnění a využití v síti může být komunitní plánování⁷⁷ a případové konference.
2. *Organizační síť* - zainteresovanými aktéry sítě mohou být pouze formální organizace, instituce a formální skupiny. Všechny jsou zacíleny na určitý společný problém, zájem. Jedná se o asociace, sdružení a výbory.

74 Pro větší pochopení tvorby sítě je důležité přiblížit tvorbu a dělení a typy sítí. Sítě jsou všude kolem nás, aniž bychom si to uvědomovali.

75 Podrobněji se dočtete na <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

76 Pro představu jsou uvedeny typy využitelných sítí, které se mohou vyskytovat při tvorbě sítě sociálních, školských, zdravotnických služeb.

77 Na úrovni obcí je nutné zajistit systém spolupráce na principech komunitního plánování, které zajistí propojení služeb a jejich dlouhodobou finanční udržitelnost. <https://www.mpsv.cz/cs/6308>.

3. *Sociální síť* - tento typ sítě sdružuje neformální skupiny a osoby, rodiny, blízké osoby a příbuzné. Sociální síť je pro své aktéry zdrojem informací, rad, materiální i emocionální pomoci a podpory. Jde o předávání zkušeností z řešení krizových situací, problémů. Dobré neformální vztahy jsou důležité i pro fungování formálních skupin a organizací, protože přátelská rada a podpora může některé problémy řešit efektivněji a rychleji, aktéři tak mohou ochotněji spolupracovat.
4. *Podpůrná síť* - hovoříme o síti, která je tvořena neformálními aktéry. Tím myslíme rodinu a přátele, kteří mají konkrétní záměr. Typickým příkladem jsou svépomocné skupiny a mateřská centra, kdy si zúčastnění mohou poskytovat vzájemnou pomoc, podporu, naslouchání, výměnu zkušeností a znalostí. Jedná se o tzv. laické poradenství⁷⁸.

5.3.2 Dělení sítí z hlediska uspořádání

Tato kapitola se zaměřuje na dělení⁷⁹ sítí na základě pozice, nebo absence, centrálního aktéra. Všímáme si vzájemných vazeb mezi aktéry sítě, jejich vzájemné komunikace a dosah k centrální jednotce sítě.

- 1) *Řetězová síť* – postrádá centrálního aktéra, jde o decentralizovaný typ sítě s nízkou hustotou a mírou soudržnosti. Vykazuje malou stabilitu, aktéři na kraji řetězu nejsou v přímě interakci s ostatními aktéry.
- 2) *Hvězdicovitá síť* – jedná se o centralizovaný typ sítě. Ve svém středu má aktéra, který má největší vliv. Závisí na něm stabilita, fungování a udržitelnost sítě a probíhá přes něho komunikace a spolupráce.
- 3) *Skupinová síť* – hovoříme o nejstabilnějším typu sítě, kdy jsou aktéři navzájem v interakci, mají rovnocennou pozici, stejný vliv a možnost přispívat k řešení problému. Centrální vliv je redukován⁸⁰.

78 Více na <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

79 Předložen další druh využitelnosti metody tvorby sítí - je vhodné si představit grafické znázornění sítě.

80 <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

5.3.3 Charakteristika sítě - iniciátor a koordinátor je OSPOD

Sít⁸¹, ve které má OSPOD největší vliv, má hvězdicovité uspořádání, je problémově a tematicky orientovaná, využívá formální i neformální zdroje pomoci, je rozsáhlá, s velkým množstvím zapojených aktérů, a centralizovaná, kdy hlavním koordinátorem může být OSPOD nebo pověřená osoba, organizace či instituce.

V ideálním případě, jsou aktéři na stejné pozici, vzájemně spolupracují a plní společný cíl, jsou na sebe napojeni a mohou ovlivňovat téma. Z těchto důvodů je důležitá odpovědnost, dobrovolnost, funkčnost a jejich prioritou je společný cíl.

Z hlediska dělení sítě podle účelu můžeme síť koordinovanou OSPOD charakterizovat jako problémovou a tematickou. Je tedy tvořena organizacemi, institucemi a skupinami, které se setkávají při řešení jednoho tématu, za účelem jeho řešení, prohlubování, ovlivnění. Dochází k míchání aktérů formálních i neformálních a klientům se dostává zdroje pomoci institucionalizované i neinstitutionalizované. Tato situace vyžaduje důkladné a kvalitní řízení ze strany koordinátora.

Tomuto nastavení spolupráce, komunikace a směřování k řešení společného tématu odpovídá i druhý typ - organizační síť, ve které jsou vazby mezi institucionálními aktéry, organizacemi, institucemi i formálními skupinami. Organizační síť umožňuje spolupráci mezi jednotlivými subjekty, kdy společná činnost vede ke splnění stejného cíle⁸². Síť příbuzných osob je z hlediska typu sociální sítě založené na principu pomoci od blízkých osob, se kterými je v každodenním kontaktu, zdrojem pomoci při řešení těžkých situací a problémů, zdrojem informací a rad, vzorů chování a zároveň nabízí příležitosti pro trávení volného času v rámci školního kolektivu či zájmového kroužku.

Uspořádání sítě koordinované OSPOD je hvězdicovitého typu, kdy ve středu stojí aktér, který má největší vliv a je koordinátorem celé sítě. Na koordinátorovi závisí stabilita, fungování a udržitelnost sítě. Všichni aktéři spolupracují s koordinátorem, s centrální jednotkou sítě.

Síť řízená OSPOD se řadí mezi velké sítě, které poskytují značné množství kontaktů, zdrojů informací, typů pomoci, kompetencí i kvalifikovaných pracovníků.

81 Příklad tvorby sítě, které iniciuje OSPOD, jako důležitý činitel v projektu lokálního síťování.

82 čerpáno z <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

Tato síť je centralizovaného charakteru, má centrální jednotku řízení, která klade důraz na vzájemnou spolupráci a komunikaci mezi zúčastněnými aktéry. Společné úsilí je orientováno na vytyčené cíle, kdy všechny zdroje institucionalizované i neformální pomoci společně s OSPOD orientují svou činnost na sociálně-právní ochranu dětí a zajištění nejlepších podmínek pro život dětí⁸³.

Obrázek 3 HVĚZDICOVITÁ SÍŤ

83 Čerpáno z <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

5.4 Tvorba sítě

Pro vytvoření sítě⁸⁴ můžeme zvolit podobný model jako při komunitním plánování⁸⁵ a rozdělit si jej na jednotlivé fáze. Během přípravné a analytické fáze zahájíme komunikaci s potencionálními aktéry, zároveň mapujeme tematické oblasti, poté předběžně dohodneme organizaci a způsob setkávání.

Vytvoříme pracovní skupinu, kterou motivujeme zvolenými tematickými oblastmi. Účast členů pracovní komise je dobrovolná a může probíhat prostřednictvím kulatého stolu. Momentálně je setkávání u kulatého stolu oblíbenou formou setkání. Dává prostor pro prezentaci vlastních názorů a účastníci nemají pocit formálnosti setkání. Naším cílem je propojit účastníky, kteří se podílejí na řešení tématu.

Členové pracovní skupiny mohou být z řad poskytovatelů sociálních služeb, pracovníků volnočasových aktivit, lékařů, učitelů či zástupců samosprávy⁸⁶, kteří by měli mít představu o tom, jakým způsobem se hodlají podílet na vytvoření sítě. Je vhodné vytvořit prostor pro prezentaci zástupců aktérů sítě, vyjádření očekávání, obav, potřeb, představ o společném cíli pracovní skupiny a frekvenci setkávání.

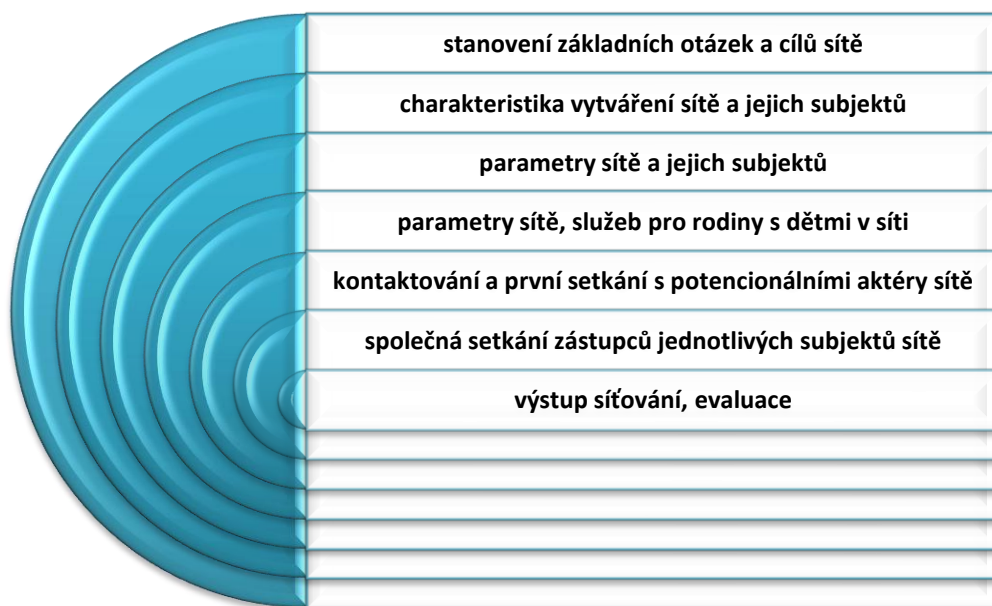
Ve fázi realizační a monitorovací prezentujeme výstupy získané ze společných jednání u kulatého stolu. Relevantním výstupem by mohla být dohoda, jakým způsobem řešit problém, v jakém časovém horizontu očekáváme zlepšení situace v dané oblasti. Výstup může mít podobu metodiky, modelových příkladů a ty sdílet. Na pravidelných setkáních aktérů bude probíhat průběžné hodnocení naplňování cílů, aktuální problémy, potřeby a situace klientů⁸⁷.

84 Přiblížení tvorby sítě od samé začátku, pro příklad uvádíme model podobný komunitnímu plánování, které je pro síť sociálních služeb zcela zásadní.

85 více o komunitním plánování na <https://www.mpsv.cz/cs/858>

86 Platforma, kde dochází k plánovanému mezirezortnímu propojování aktérů sítě včetně zástupců samosprávy, resortů MŠMT, MPSV, MZ, MěÚ

87 Četnost pravidelných setkání si zvolí každá pracovní skupina komunitního plánování sama, obvyklé je setkání jedenkrát za dva měsíce, je to zcela individuální

Obrázek 4 FÁZE TVORBY SÍTĚ

5.5 Základní otázky a cíle

Pokud OSPOD jako hlavní koordinátor sítě očekává, že vytváření sítě a její realizace a dlouhodobá udržitelnost spolupráce budou efektivní, zacílené a budou přinášet užitek, je důležité si na počátku tvorby a plánování odpovědět na několik základních otázek⁸⁸.

- 1) Jaký je náš cíl?
- 2) Jací aktéři budou vhodní a potřební pro zapojení do sítě a pro realizaci daných cílů?
- 3) Jakou ochotou disponují zvažovaní aktéři zapojit se do sítě?
- 4) Jak budeme naše cíle a naši představu o fungování sítě služeb prezentovat jednotlivým aktérům, abychom v nich vzbudili ochotu a zájem o spolupráci?
- 5) Jakým způsobem budou aktéři sítě služeb kontaktováni?
- 6) Jak bude probíhat následná dlouhodobá spolupráce?

Ve chvíli, kdy OSPOD jako realizátor a koordinátor sítě vyspecifikuje cíl, můžeme pokračovat v sestavování seznamu potenciálních aktérů sítě. Připravíme si strukturovaný rozhovor na plánované schůzky s oslovenými aktéry. Rozdělíme kompetence, zvolíme metody, postupy a jaké dílčí kroky. Koordinátor sítě by měl mít jasnou představu o fungující a udržitelné síti.

Je také nutné promyslet způsob, cestu, jeho dosažení, aby mohl lépe koordinovat úsilí všech zapojených aktérů⁸⁹. Je potřeba specifikovat jejich pozice, kompetence, povinnosti a dopředu si vyjasnit jejich největší přínos pro plánovanou síť. Aktér sítě by měl být obeznámen s žádoucím konečným stavem situace klienta, způsobem realizace a intenzitou poskytované služby⁹⁰. Společně s ostatními aktéry sítě může koordinátor sledovat spolupráci, naplňování cílů, popřípadě včas odhalit slabá místa v síti a pozměnit koordinaci sítě.

88 více na: <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

89 Koordinátor sítě by neměl opomenout definovat aktéry služeb a typ poskytované služby. Někteří aktéři jsou jasně daní legislativou nebo vyplývají z praxe a výkonu sociálně – právní ochrany dětí, někteří aktéři se zapojí na základě výběrového řízení, to se týká především NNO, spolků, volnočasových aktivit, komunitních center apod. Dostupné na: <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

90 Konkrétní a jasně definovaný postup dosažení cílů umožní koordinátorovi průběžnou kontrolu během tvoření sítě prostřednictvím zpětné vazby, hodnotících zpráv, evaluačních dotazníků.

5.6 Pozice lokálního síťáře

Lokální síťář je projektový pracovník, jehož cílem je propojit aktéry sítě služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny tak, aby navzájem znali své možnosti a potřeby a mohli efektivně spolupracovat při řešení konkrétních případů ohrožených dětí a jejich rodiny⁹¹. Důležitou myšlenkou lokálního síťování je princip deinstitutionalizace. Lokální síťář vychází ze zmapovaných potřeb aktérů a jejich klientů směrem k fungování sítě jako celku. Vytváří prostor pro spolupráci aktérů sítě napříč rezorty, tím myslíme resort Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví⁹².

Na území České republiky působí 98 lokálních síťářů pro 127 obcí s rozšířenou působností. Jejich práci podporuje 11 krajských síťářů. V každém zapojeném kraji působí krajské projektové kanceláře, ve kterých působí krajsí koordinátoři síťování a krajsí odborní pracovníci⁹³. Síťář průběžně mapuje potřeby aktérů sítě, například OSPOD, poskytovatelů sociálních služeb, škol a školských zařízení, zdravotních služeb a dalších aktérů sítě⁹⁴. Zjišťuje, co by aktéři sítě potřebovali od ostatních aktérů, aby síť mohla pružně reagovat na potřeby ohrožených dětí, zajímá se zároveň o potřeby ohrožených dětí a jejich rodin.

Analyzuje silná a bílá místa sítě služeb. V praxi to znamená, že síťář pomáhá identifikovat, které služby v regionu chybí a s aktéry tvoří mapy spolupráce apod.⁹⁵ Na základě svého zjištění tvoří lokální strategii síťování, zvolí téma, kterému se bude

91 Více na <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Metodika-sitovani->

92 Například v oblasti prevence má každý resort zpracovanou metodiku, která se v řadě bodů shoduje, chybí účinná spolupráce a komunikace, která by preventivní opatření u cílové skupiny zesílila

93 Práci lokálních síťářů koordinují z krajských kanceláří, jsou metodickou podporou a spojovacím článkem s vedením projektu na MPSV,

94 Zjišťování potřeb jednotlivých aktérů sítě byla velmi důležitá fáze v procesu lokálního síťování, jak se zjistilo, jednotliví aktéři sítě byli velmi překvapeni potřebami jiných aktérů, v mnohých případech se dublovaly, překrývaly, nebo byly zcela překvapivé, inspirativní

95 Z mapování poskytovaných služeb vyplynulo, že síť potřebuje více preventivních služeb, zcela chybí inovativní služby, což je téma konkrétní aktivity projektu.

věnovat⁹⁶. Zpracuje si, jak ke zvolenému tématu přistoupí, s kým bude jednat, spolupracovat a na základě jakých indikátorů si téma zvolil. Strategie síťování pro dané ORP je živý dokument síťáře. Součástí strategie je zvolené prioritní téma pro daný region a dílčí cíle, kterým se bude společně s aktéry sítě věnovat, a jednotlivé kroky s termíny, jak a kdy stanovených dílčích cílů dosáhnout.

Nedílnou součástí práce síťáře je oslovování aktérů sítě a vytváření podmínek pro jejich spolupráci a realizaci jejich řešení. V praxi to znamená, že spolupřádá různá multioborová setkání⁹⁷, podporuje rozvoj služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny v daném ORP, účastní se komunitního plánování, plánuje setkání a aktivity na co nejvyšší strategické úrovni. Jedná⁹⁸ se samosprávou a otevírá témata k diskusi, a přitom dbá na nejlepší zájem dítěte. Síťáři zjišťují potřeby aktérů sítě, pojmenovávají je, dávají do kontextů a analyzují, sdílí informace⁹⁹.

Pokud bychom měli definovat, co síťář nedělá, tak se nezaměřuje pouze na sociální služby nebo služby osob pověřených k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, dále nezajišťuje financování konkrétních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi a nehodnotí kvalitu existujících služeb¹⁰⁰.

96 Při tvorbě strategií vycházeli projektoví pracovníci ze zmapovaných potřeb, následné analýzy. tvorba strategií v řadě krajů odráží problematiku vztahu školství a OSPOD, nedostatek psychiatrických a terapeutických služeb v daném regionu a nedostatečnou spolupráci mezi jednotlivými aktéry sítě.

97 Lokální síťář může zastávat roli facilitátorů, organizátora, zapisovatele jednání.

98 Jedná např. s vedením města, starostou, místostarostou, zástupci samosprávy, vedoucími školských odborů, politiky.

99 Vše v souladu s Národní strategií ochrany práv dětí.

100 <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani->

5.7 Legislativní rámec na úrovni krajů

Současná situace v systému péče o ohrožené děti je značně nejednotná. Systém je roztržštěn mezi jednotlivá ministerstva. Část služeb pro ohrožené děti spadá pod gesci Ministerstva práce a sociálních věcí, pobytová školská zařízení pro výkon ústavní péče spadají pod gesci Ministerstva školství a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví.

Nepřehlednost panuje i v oblasti kontroly hospodárnosti a efektivnosti řízení, jelikož zřizovateli jsou ministerstva i kraje. Je třeba sjednocovat činnosti jednotlivých resortů a subjektů a tím garantovat kvalitní a efektivní ochranu všech dětí.

Na základě novely zákona č. 359/1999 Sb. se mění role a činnost poradního sboru (§ 38a Poradní sbor), který fungoval jako poradní sbor NRP¹⁰¹. V současné době funguje jako poradní sbor SPOD¹⁰² a rozšiřuje svou poradní působnost v dalších oblastech sociálně-právní ochrany dětí v rozsahu úkolů a pravomocí na krajské úrovni.

Krajský poradní sbor pro SPOD má nezastupitelnou roli při vytváření krajských koncepcí a politiky v oblasti ochrany dětí a rodin a v oblasti péče o ohrožené rodiny a děti. Na základě této nově definované role vzniká povinnost zajišťovat a vytvářet odpovídající síť služeb pro rodiny s dětmi a rozhodovat o rozvoji krajské sítě pobytových zařízení pro péči o děti, ZDVOP, školská zařízení ústavní péče nebo zdravotnická zařízení pro děti do 3 let – dětské domovy.

101 NRP - náhradní rodinná péče

102 SPOD – sociálně-právní ochrana dětí

5.8 Legislativní rámec na úrovni ORP

Činnost OSPOD je v současné době nejednotná a roztržitá. Objevují se velmi rozdílné postupy při řešení jednotlivých případů, které se liší nejen podle typu a místa zařízení, na základě intuitivních řešení jednotlivých pracovníků. Sjednocení postupů jednotlivých subjektů a zkvalitnění sítě služeb pro ohrožené rodiny s dětmi výrazně napomohly Standardy kvality sociálně-právní ochrany¹⁰³. Vytvoření Národního akčního plánu k transformaci¹⁰⁴ a sjednocení systému péče o ohrožené děti je další z metodik sjednocování a metodik síťování služeb pro rodiny s dětmi.

Novela zákona klade důraz i na širší sociální prostředí, které osoby pověřené SPOD a pracovníce OSPOD mají sledovat. Je důležité komplexně sledovat sociální síť vztahů dítěte a specifika dané rodiny v souvislostech. Bereme do úvahy rodinné vztahy, vzdělání, zdravotní stav jednotlivých členů rodiny, socio-ekonomickou situaci rodiny apod.

Zákon č. 359/1999 Sb. klade důraz na komplexní přístup při sledování sociální sítě vztahů dítěte u pověřených osob SPOD, tak i u pracovníků OSPOD, přitom významný rozdíl mezi dvěma subjekty není zohledněn. Všechny souvislosti širšího sociálního prostředí dítěte se zaznamenávají do Individuálního plánu ochrany dítěte (IPOD), který zpracovává OSPOD. Z tohoto důvodu vymezil „*Národní akční plán pro období 2009–2011*“ nové role pro pracovníky OSPOD prostřednictvím svých dílčích cílů k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti.

Došlo k vymezení sociální práce, které by pracovníky OSPOD řadilo mezi terénní pracovníky. Tímto krokem by pracovník OSPOD dostal možnost vnímat rodinu komplexněji, měl by možnost sledovat chování členů rodiny v přirozeném prostředí,

103 Účelem procesu standardizace je faktické zvyšování kvality poskytované sociálně-právní ochrany, nikoli formální naplňování zákonné povinnosti prostřednictvím zpracování rozsáhlých písemných dokumentů. Vyhotovení písemných dokumentů k dílčím kritériím standardů kvality je pouze nástrojem, nikoli cílem. Z tohoto důvodu je v manuálu pozornost věnována zejména praktické stránce. Naším záměrem bylo především, aby manuál v komentáři k jednotlivým kritériím standardů kvality sociálně-právní ochrany poskytoval orgánům sociálně-právní ochrany jasný výklad pojmů, srozumitelný návod k naplnění příslušného kritéria i inspiraci formou příkladů dobré praxe. Podrobněji se dočtete na https://www.mpsv.cz/files/clanky/15511/Standardy_OSPOD.pdf

104 Výsledkem mezirezortní spolupráce je předkládaný Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti (dále Národní akční plán, NAP), který definuje klíčové aktivity nutné pro zvýšení kvality práce s ohroženými dětmi a rodinami. NAP jako celek je koncipován meziresortně, tedy navrhovaná opatření se týkají všech složek systému práce s ohroženými dětmi a rodinami bez ohledu na resort, který je za danou oblast zodpovědný. Více na <https://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

posuzovat ji objektivněji a v souvislostech a tím mohl efektivněji hledat zdroje pomoci. Tento pohled pracovníků OSPOD by vytvořil prostor pro vytváření komplexní sítě služeb pro ohrožené rodiny a děti.

6 SYSTÉM SLUŽEB PRO OHROŽENÉ DĚTI A RODINY

„Státními orgány péče o dítě jsou v ČR oddělení sociálně právní ochrany dětí v obcích s rozšířenou působností. Prověřují případy špatného zacházení rodičů či jiných pečujících osob s dětmi, navrhují další opatření včetně omezení, zbavení a pozastavení rodičovské odpovědnosti a také navrhují ústavní výchovu. Vydávají rozhodnutí o tom, že rodič se o dítě nezajímá (a tím pádem je možné, aby dítě osvojil někdo jiný bez souhlasu rodičů). Pracovník oddělení sociálně právní ochrany dětí je v době rozvodu rodičů kolizním opatrovníkem dítěte. Vedle toho má sledovat výkon ústavní a ochranné výchovy dětí, má navštěvovat i neplnoleté osoby ve věznicích. Kromě toho se účastní projednávání trestných věcí u dětí a nezletilých a má ještě další povinnosti“ (Matoušek, 2011, s. 93).

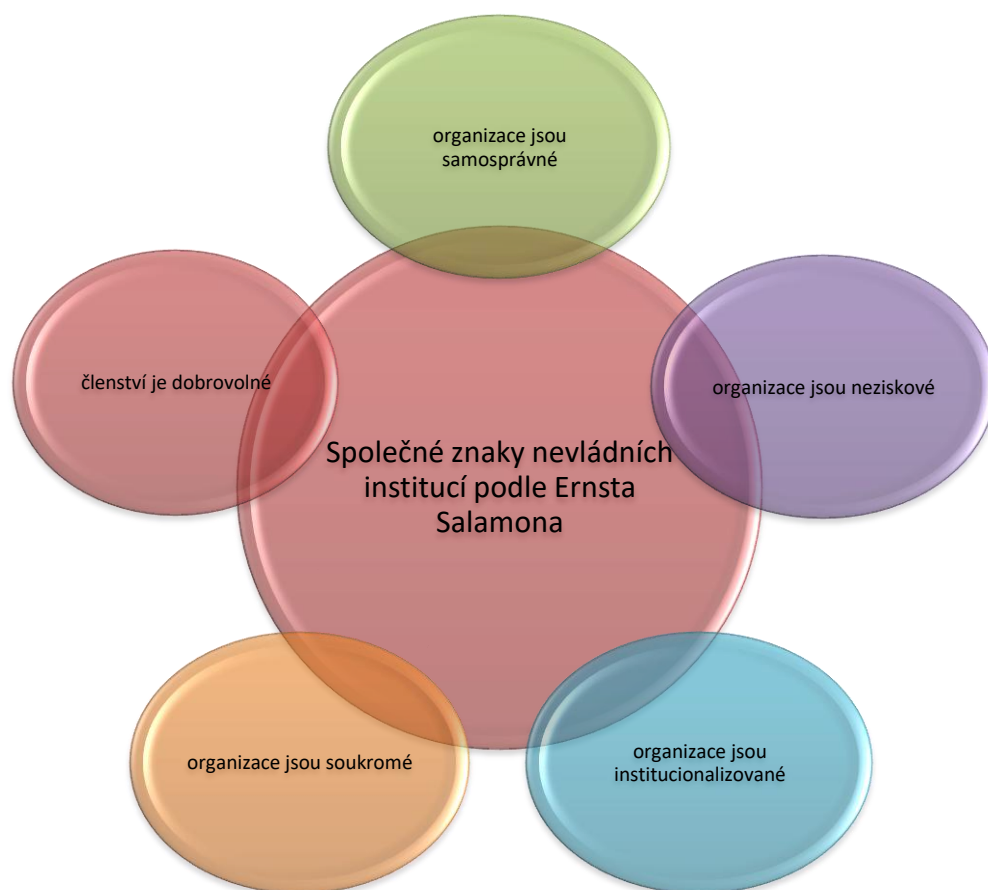
6.1 Poskytování sociálních služeb státními i nestátními subjekty

Výklad zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 5 ukládá a rozděluje působnost v oblasti sociálních služeb na:

- 1) Státní správu podle tohoto zákona vykonávají:
 - a) Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV),
 - b) krajské úřady (KÚ),
 - c) obecní úřady obcí s rozšířenou působností (ORP),
 - d) okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ),
 - e) Úřad práce České republiky (ÚP ČR) - krajské pobočky
- 2) Výkon působnosti obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a krajských úřadů podle tohoto zákona je výkonem přenesené působnosti.
- 3) V oblasti sociálních služeb vykonávají působnost podle tohoto zákona také obce a kraje.

§ 6 vymezuje poskytovatele sociálních služeb, kterými jsou, při splnění podmínek stanovených tímto zákonem, územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby a ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami¹⁰⁵.

Vládní sektor je možné definovat jako soubor institucí zastřešujících pojmy státní správa a místní samospráva. Nevládním sektorem rozumíme instituce, jež jsou zákony vymezené jako nadace a nadační fondy, občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, církevní právnické organizace a zastřešující organizace.

Obrázek 5 SPOLEČNÉ ZNAKY NEZISKOVÝCH INSTITUC

105 https://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/Zakon_o_socialnich_sluzbach-stav_do_30.9._2017

Z textu lze snadno pochopit, že při práci s klientem dochází k nedostatečné spolupráci a propojení státních a nestátních institucí. Nestátní sektor mnohdy doplňuje práci státních institucí, což si můžeme uvést na konkrétním příkladu, kdy o dítě na útěku pečují pracovníce OSPOD ve spolupráci s neziskovými organizacemi, které provozují např. sociální službu Azylové domy.

Další příkladem může být poradenská činnost provozována neziskovými organizacemi, kde se poradenští pracovníci neobejdou bez návazné péče a podpory státních orgánů a nemohou provozovat odborné poradenství v případech, které ze zákona náleží pouze státním institucím. V řadě případů je důležitá interdisciplinární spolupráce. Interdisciplinární¹⁰⁶ spolupráce může mít řadu podob. Můžeme si představit spolupráci mezi státní správou a místní samosprávou a nestátními, neziskovými organizacemi, tedy jako spolupráci státu s nestátními institucemi, ale také jako spolupráci jednotlivých organizací mezi sebou (Hanušová, Helebrantová, 2006).

106 Možné přesunout do kapitoly o sociálních službách podporované státem.

6.2 Poskytování služeb nestátními organizacemi

Nestátní neziskové subjekty vyvíjející veřejně prospěšnou činnost v sociální oblasti představují vedle obecních, krajských a státních poskytovatelů sociálních služeb podstatný a důležitý prvek ve vytváření nabídky sociálních služeb určených osobám, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci. Svou činností nestátní neziskové subjekty rovněž zásadním způsobem participují na vytváření občanské společnosti v České republice. Pro vytvoření představy o poskytování služeb NO je níže uvedeno několik konkrétních možností poskytování sociálních služeb NO.

Některé nestátní organizace provozují v ČR tzv. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP). Jsou to buď malá kolektivní zařízení, nebo byty ve kterých poskytují péči dva zaškolení dospělí.

V současnosti je v ČR několik specializovaných nestátních organizací ve velkých městech, které poskytují psychoterapeutickou pomoc dětským obětem nevhodného zacházení. V západních zemích existují svépomocné skupinové programy, kam mohou docházet rodiče nevhodně zacházející s dítětem.

Nestátní organizace v ČR začínají v malém měřítku zkoušet programy tzv. sanace rodiny. V rámci těchto programů se na rodinu naváže zaškolený dobrovolník, který pomáhá zvládat domácí provoz a výchovu dětí. Programy tohoto druhu probíhají v zahraničí souběžně s dobrovolnickým programem a má široký záběr, od financí, přes potřeby rodiny, bydlení, řešení vztahů v rodině apod. (Matoušek, 2011). Manželskou a rodinovou terapii poskytují v rámci soukromých praxí psychologové a psychiatři, tato pomoc může, ale nemusí být hrazena zdravotní pojišťovnou¹⁰⁷.

107 Rodina může využít sociální službu Poradny pro rodinu, která působí ve většině krajských měst.

6.3 Spolupráce mezi státními a nestátními subjekty

Spolupráce mezi státními a nestátními neziskovými organizacemi (NNO) při poskytování sociálních služeb je ovlivněna řadou faktorů. Jedním z hlavních faktorů je rozdílné legislativní ukotvení poskytovaných služeb, podmínek fungování a daňová problematika. Nestátní neziskové organizace jsou omezovány například omezenými daňovými úlevami, nemožností kompenzovat si zisk a ztrátu z jednotlivých činností, omezeným rozsahem možných daňových odpisů. Výhodou nestátních neziskových organizací je znalost místních poměrů, vztah ke skupinám obyvatel, znalost regionu a jeho potřeb.

Dalším zmiňovaným problémem je obtížná komunikace nestátních neziskových organizací s obcí, s pracovníky OSPOD a ostatními poskytovateli sociálních služeb. Tyto komunikační bariéry jsou často na úkor poskytovaných služeb klientům. Pro představu je dobré uvést příklad z praxe, například neziskové organizace mají povinnost poskytovat OSPOD informace o klientovi, OSPOD tuto povinnost vůči neziskovým organizacím nemá. Ke zlepšení komunikace a spolupráce státních orgánů a nestátních neziskových organizací by prospěla legislativní úprava ve smyslu povinnosti podporovat organizace poskytující sociální služby bez ohledu na zřizovatele a aktivnější a oboustranná vzájemná spolupráce a informovanost.

V současné době je v Olomouckém kraji realizován projekt s názvem „*Služby sociální prevence v Olomouckém kraji*“¹⁰⁸. Cílem projektu je zajistit fungování sedmi vybraných služeb sociální prevence na území Olomouckého kraje v souladu se zákonem 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Vybrané sociální služby projektu v něm budou podporovat cílové skupiny a přispívat k jejich sociálnímu začleňování. Po dobu realizace projektu bude zajištěno stabilní financování vybraných služeb pro cílové skupiny. Jeho realizací bude dosaženo vytvoření podmínek pro prevenci sociálního vyloučení a pro sociální začleňování osob ohrožených sociálním vyloučením na území Olomouckého kraje¹⁰⁹.

108 Projekt byl zahájen 1. 11. 2015 a jeho ukončení je plánováno na 28. 2. 2019. Projekt je financován velkou měrou z Evropských fondů, podílí se na nich stát i Olomoucký kraj. Více na <https://www.kr-olomoucky.cz/sluzby-socialni-prevence-v-olomouckem-kraji-cl-3143.html>

109 více na <https://www.kr-olomoucky.cz/sluzby-socialni-prevence-v-olomouckem-kraji-cl-3143.html>

6.3.1 Střednědobý plán sociálních služeb v rámci kraje

Krajské úřady provádí státní správu v rámci jednotlivých krajů. Distribuuje finanční prostředky na pokrytí provozu a zprostředkování kvalitních služeb poskytovatelům sociálních služeb v rámci jednotlivých regionů. Efektivní vynakládání finančních prostředků umožňuje promyšlené a plánované hospodaření, jako například Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb¹¹⁰ v Olomouckém kraji pro roky 2018–2020, který je zásadním strategickým dokumentem Olomouckého kraje pro oblast sociálních služeb¹¹¹.

Je výsledkem aktivního zjišťování potřeb osob a hledání způsobu jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů na území kraje a zpracovaný v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, ve spolupráci s obcemi na území kraje, se zástupci poskytovatelů sociálních služeb a zástupci osob, kterým jsou služby poskytovány sociální služby.

Cílem Střednědobého plánu 2018–2020 je určit směr vývoje, kterým se na základě zjištěné potřeby bude modelovat síť sociálních služeb. Struktura dokumentu je nastavena v souladu s Metodikou přípravy veřejných strategií¹¹² a Minimálními kritérii kvality plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni¹¹³.

Jeden z důležitých partnerů při tvorbě Střednědobého plánu byla i skupina obcí s rozšířenou působností ORP. V organizační struktuře jde o nezastupitelnou skupinu z hlediska mapování a nastavení finančně udržitelné sítě potřebných sociálních služeb s ohledem na jejich místní a časovou dostupnost, kvalitu a efektivitu v jednotlivých

110 Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2018 – 2020

111 Strategický dokument reaguje na reálné potřeby, kvalitu, efektivitu poskytované péče a finanční udržitelnost systému stanovuje prioritní oblasti rozvoje sociálních služeb pro období let 2018 – 2020.

112 Metodika přípravy veřejných strategií je určena všem tvůrcům a zadavatelům tvorby strategií v rámci veřejné správy v České republice. Metodika je (za podmínky jejího přizpůsobení míře komplexnosti a zadání vytvářené strategie) využitelná na všech úrovních veřejné správy (státní i samosprávy) <http://www.mmr.cz/getmedia/67137477-36e1-4771-9549-a9be497c5265/Metodika-pripravy-verejnych-strategii.pdf>

113 Minimální kritéria kvality plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni (dále jen Kritéria) vznikla z důvodu sjednocení pohledu na proces, výstupy a výsledky střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb a dále se záměrem blíže osvětlit nebo detailněji rozvést některá ustanovení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, týkající se tématu střednědobého plánování. https://www.mpsv.cz/files/clanky/23439/kriteria_111115.pdf

regionech Olomouckého kraje¹¹⁴. Má za úkol konzultovat, koordinovat výstupy, tvořit a připomínkovat plán a aktivně jej naplňovat v rámci daných kompetencí. ORP jsou pro Olomoucký kraj klíčovými partnery¹¹⁵.

Po dobu platnosti Střednědobého plánu 2018–2020 bude probíhat sledování průběhu plnění, aktuálního dění a situace v oblasti sociálních služeb v Olomouckém kraji. Na základě výstupů budou uskutečňovány změny sledující zlepšení celkové účinnosti Střednědobého plánu¹¹⁶.

114 Tato kompetence obecních úřadů obcí s rozšířenou působností je upravena ustanovením § 92 písm. d) zákona o sociálních službách

115 V průběhu roku 2016 probíhala intenzivní jednání mezi zástupci OK a jednotlivými OÚORP, která byla zaměřena na koordinaci a spolupráci v oblasti rozvoje a zjišťování potřebnosti sociálních služeb v jednotlivých územích kraje. Znalosti místní situace a sociální práce na obcích byly jedny ze stěžejních podkladů pro vytvoření Střednědobého plánu 2018 – 2020.

116 Aktualizace Střednědobého plánu 2018 – 2020 bude probíhat prostřednictvím Evaluační zprávy o naplňování Střednědobého plánu za daný rok spolu se seznamem opatření střednědobého plánu naplněných v daném roce.

6.3.2 Akční plán rozvoje sociálních služeb na rok 2018

Akční plán¹¹⁷ rozvoje sociálních služeb¹¹⁸ je jednoletým prováděcím dokumentem ke Střednědobému plánu rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji. Cílem Akčního plánu je nastavení sítě sociálních služeb v souladu s prioritami a cíli Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji, včetně jejich aktualizace na základě nově identifikovaných reálných potřeb, v souladu s aktuálními trendy v poskytování sociálních služeb¹¹⁹. Údaje přicházející přímo z jednotlivých ORP jsou jedny z klíčových informací, které mají vliv na aktualizaci sítě sociálních služeb, jsou považovány za prioritu obcí, komunitních plánů, za znalosti místní situace a sociální práce na obcích¹²⁰. Obsahem Akčního plánu je:

- 1) aktualizovaná síť sociálních služeb na území OK, určená k financování prostřednictvím účelově určené dotace na poskytování sociálních služeb;
- 2) celkové náklady na poskytování sociálních služeb v OK a vymezení předpokládané výše krajem požadované dotace na poskytování sociálních služeb zařazených do sítě sociálních služeb na příslušný rozpočtový rok a předpokládaný požadavek na následující 2 rozpočtové roky;
- 3) seznam opatření střednědobého plánu naplněných v daném roce;
- 4) evaluační zpráva o naplňování Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji¹²¹.

117 Dokument Akční plán rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje na rok 2018 je klíčovou aktivitou individuálního projektu „Podpora plánování sociálních služeb a sociální práce na území Olomouckého kraje v návaznosti na zvyšování jejich dostupnosti a kvality“.

118 Akční plán rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje na rok 2018 byl dne 19. června 2017 schválen Zastupitelstvem Olomouckého kraje. Jedná se o jednoletý prováděcí dokument Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2018 – 2020.

119 Při zpracování Akčního plánu postupuje OK v souladu s platnými právními předpisy a schválenými postupy, mimo jiné v souladu s „Minimálními kritérii pro plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni“. Při tvorbě Akčního plánu jsou využita dostupná data z Registru poskytovatelů sociálních služeb, Krajského informačního systému sociálních služeb OK, data z interních zdrojů krajského úřadu, údaje od poskytovatelů sociálních služeb

120 Uvedené, validně zjištěné skutečnosti, vztahující se k potřebnosti sociálních služeb, jsou promítnuty do specifických cílů a opatření jednotlivých PS Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v OK.

121 <https://www.kr-olomoucky.cz/akcni-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-olomouckeho-kraje-na-rok-2018-aktuality-6914.html>

6.3.3 Komunitní plánování sociálních služeb

Proces¹²² plánování rozvoje sociálních služeb na obecní úrovni neboli Komunitní plánování sociálních služeb (KPSS) je metoda, kterou lze efektivně rozvíjet sociální služby v rámci dané lokality. Nabídka sociálních služeb v dané lokalitě by měla co nejvíce korespondovat se zjištěnými potřebami osob, kterým by měla odpovídat i v návaznosti na účelné a efektivní využívání finančních prostředků.

Olomoucký kraj dlouhodobě podporuje proces plánování sociálních služeb na obecní úrovni prostřednictvím metodické podpory a realizací projektových aktivit. Ze strany kraje je podporována snaha o rozvoj komunitního plánování na obcích a sjednocení komunitních plánů obcí.

Cílem je zajistit provázanost na střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni. Podkladem pro tvorbu střednědobého plánu rozvoje by měly být komunitní plány jednotlivých ORP. Základní východiska pro tvorbu Střednědobého plánu 2018–2020 vychází z metody komunitního plánování v návaznosti na strategické dokumenty a dostupná data z oblasti sociálních služeb na území Olomouckého kraje, zjištěnou a vyhodnocenou aktuální potřebnost obyvatel v dané oblasti, spolupráci s obcemi a obecními úřady a obcí s rozšířenou působností (ORP). Je nezbytné nastavit optimální, průběžnou spolupráci s obcemi a rozvoj procesu komunitního plánování sociálních služeb na území celého Olomouckého kraje¹²³.

122 Základem plánování sociálních služeb je spolupráce zadavatelů (obcí, krajů) s poskytovateli (jednotlivými organizacemi) a uživateli (klienty) sociálních služeb při vytváření plánu, vyjednávání o budoucí podobě služeb a realizaci konkrétních kroků. Společným cílem je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb. <https://www.mpsv.cz/cs/858>

123 V současné době probíhá plánování sociálních služeb ve všech krajích v ČR. Co se týče obcí, v některých krajích plánování probíhá víceméně ve všech obcích s rozšířenou působností (nebo na území mikroregionů, svazků obcí, případně až do úrovně obcí I.), v některých regionech se plánování aktivněji chopilo jen několik obcí nebo měst. Bližší informace o situaci v jednotlivých krajích mohou poskytnout pracovníci a pracovníci krajských úřadů, kteří se plánováním sociálních služeb zabývají (jejich přehled je k dispozici na stránkách MPSV). <https://www.mpsv.cz/cs/858>

7 SÍŤ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Síť zahrnuje sociální služby, které napomáhají řešit nepříznivou sociální situaci osob na území kraje. Tvoří ji sociální služby zapsané v registru dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., které poskytují sociální služby občanům na území Olomouckého kraje, jsou v souladu se zjištěnými potřebami osob na území kraje a dostupnými finančními a jinými zdroji.

Síť sociálních služeb definuje kapacitu, cílové skupiny a územní působnost sociálních služeb, které napomáhají řešit nepříznivou sociální situaci osob na území kraje. Výše dotace pro jednotlivé sociální služby je pro jednotlivé druhy sociálních služeb kalkulována dle „*Programu finanční podpory poskytování sociálních služeb v Olomouckém kraji*“.

Síť sociálních služeb pro daný rok, vychází ze sítě z předchozího roku. Je modelována v souladu se stanovenými prioritami pro příslušné období a se specifickými cíli a opatřeními „*Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje*“. Důležitým kritériem pro modelaci sítě je její finanční udržitelnost v následujícím období. Role poskytovatelů sociálních služeb¹²⁴ spočívá v identifikaci skutečných potřeb v daném ORP.

7.1 Poskytované sociální služby v ORP

Pro cílovou skupinu ohrožených dětí¹²⁵ a jejich rodin jsou níže popsány konkrétní služby v dané ORP, které se významnou měrou podílí na zkvalitnění života cílové skupiny. Sociální služby jsou poskytovány dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách a ve většině uvedených příkladů se jedná se o služby sociální prevence a sociálního poradenství, poskytované nestátními neziskovými organizacemi

124 Poskytovatelé sociálních služeb mají přehled o místní komunitě a z této znalosti vychází v průběhu poskytování sociální služby. Znalost prostředí je vhodná zejména u nedobrovolných klientů v rámci poskytování SPOD.

125 Pro cílovou skupinu jsou poskytovány služby v jednom ORP a využívány na základě dohody i pro cílovou skupinu v druhém ORP, ve většině případů je daná služby poskytována v rámci bývalých okresů.

(NNO), které dlouhodobě spolupracují s Orgánem sociálně-právní pomoci dětem (OSPOD).

Sociální služby jsou poskytovány v rámci výše jmenovaných ORP, jen do Poradny pro rodinu klienti dojíždí do sousedních ORP Olomouc a Šumperk. Dlouhodobá snaha o zřízení detašovaného pracoviště je z důvodů finanční a personální náročnosti opakovaně neúspěšná.

7.1.1 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Sociálně aktivizační službu (SAS) může poskytovat přímo obec s rozšířenou působností (ORP) nebo nestátní neziskové organizace (NNO). Pro obec i organizace platí povinnost registrace dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Sociálně aktivizační služby (SAS) pro rodiny s dětmi jsou vymezeny zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 65 jako služba terénní, a to přímo v přirozeném prostředí rodiny, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dětmi, jejíž vývoj je ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobé krizové situace, kterou rodina nedokáže bez pomoci překonat, a u kterých existuje další riziko ohrožení jejich vývoje¹²⁶.

Zaměřují se na velmi intenzivní spolupráci s rodinami v sociálně vyloučených lokalitách s cílem dosáhnout žádoucích změn ve fungování rodiny a posílení rodičovských kompetencí, zlepšení života dítěte, jeho školní úspěšnosti, podpora finanční gramotnosti jako prevence zadluženosti a zlepšení situace rodiny.

Poskytování sociálně aktivizačních služeb funguje především preventivně, jako prevence proti „odebírání dětí“ z rodin¹²⁷. Je vhodné, aby pracovníci sociální služby účinně spolupracovali s dalšími institucemi, které se mohou úspěšně podílet na vyřešení situace rodin s dětmi, jako je Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), pedagogicko-psychologická poradna (PPP), speciálně-pedagogické centrum (SPC), školská zařízení všech typů a stupňů, policie ČR, probační a mediační služba, úřad práce aj¹²⁸.

126 Ambulantně je většinou zprostředkována mediační služba, komunikaci mezi rodiči a dospívajícími dětmi, popřípadě porozvodová mediační komunikace mezi rodiči dítěte, nebo je poskytována asistovaný kontakt rodiče s dítětem, předávání dětí apod.

127 Sociálně aktivizační služby (SAS) pro rodiny s dětmi je časově náročná, pracovník si musí nejprve navázat kontakt s rodinou, získat její důvěru a po té začít pracovat na zlepšení situace v rodině.

128 Více na <http://www.socialni-zaclenovani.cz/nizkoprahova-zarizeni-pro-deti-a-mladez>

7.1.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM) je zřizováno na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální službu může poskytovat buď obec s rozšířenou působností (ORP) nebo nestátní nezisková organizace (NNO). Pro obec i organizaci platí povinná registrace, která se řídí zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách¹²⁹.

NZDM je sociální službou zaměřenou na uživatele ve věku od 6 do 26 let. Zařízení může být specializované na určitou věkovou skupinu a nemusí pokrýt celé věkové rozpětí nabízené služby.

Činnost nízkoprahového zařízení pro děti a mládež podléhá vysokým nárokům na kvalitu poskytovaných služeb. Odborní pracovníci mají zpravidla vysokoškolské vzdělání. Děti a mládež pozitivně ovlivňují a motivují ke změně nebo zlepšení postojů k životním otázkám formou skupinové i individuální práce.

Zaměřují se na intenzivní spolupráci se sociálně vyloučenými dětmi a mladými lidmi. Prostřednictvím besed a osvětové činnosti se snaží sociální pracovníci ovlivňovat jejich hodnoty a postoje a předcházet rizikovému chování a následnému vzniku sociopatologií.

Zřízení sociální služby NZDM je vhodné zejména v sociálně vyloučených lokalitách, kde se děti a mladí lidé dopouštějí vandalství, tabakismu, drobným krádežím a jiným formám rizikového chování¹³⁰. V NZDM platí pravidla, která zakazují užívání alkoholických i nealkoholických návykových látek, násilí a šikany.

¹²⁹ <http://www.socialni-zaclenovani.cz/nizkoprahova-zarizeni-pro-deti-a-mladez>.

¹³⁰ NZDM se zaměřuje zejména na prevenci kriminality, prevenci sociálního selhávání ve společnosti, naplnění času jinak neorganizované mládeže a dětí, motivaci ke vzdělávání, zahájení motivačního procesu a prvních kroků k zařazení mládeže na trh práce, zajištění poradenství v oblasti práva a sociálních věcí.

7.1.3 Doučování pro děti

Základní myšlenkou poskytované sociální služby je prevence školní neúspěšnosti u dětí. Ne každému dítěti vyhovuje doučování¹³¹ v rámci školních aktivit. Jedná se většinou o děti v pěstounské péči. Pěstounky, ve velké míře babičky dětí, nestačí na domácí přípravu dětí do školy, mnohdy je potřeba vysvětlit učivo, pomoc s domácí přípravou na vyučování.

Službu poskytují dobrovolníci z řad studentů středních a vysokých škol nebo pedagogů ve starobním důchodu. Byla navázána spolupráce s Univerzitou Palackého v Olomouci. Studenti mohou poskytovat dobrovolnické služby a čas věnovaný doučování s dětmi bude započítán do průběžné pedagogické praxe.

Doučování probíhá v prostorách Dobrovolnického centra, dobrovolníci se setkají s žáky a studenty na neutrálním místě a pomáhají žákům s domácí přípravou. Vysvětlí nepochopenou látku, dohlédnou na vypracování domácích úkolů, pomohou s přípravou na přijímací zkoušky, popřípadě s přípravou na maturitní zkoušku.

Může se jednat o dlouhodobou systematickou službu nebo o krátkodobé poskytování podpory, např. před ukončením školní klasifikace. Služba je dobrovolná, bezplatná, probíhá v prostorách Dobrovolnického centra, v předem dohodnutém termínu. Žáci mohou docházet na doučování přímo po cestě ze školy.

Pracovnice OSPOD doporučí své klienty do sociální služby. Po vyplnění formuláře se přistoupí k vytipování vhodného dobrovolníka. Zájemci navštíví službu, seznámí se s dobrovolníkem a společně naplánují rozsah doučování a frekvence návštěv.

131 Službu poskytuje sociální služba Dobrovolnické centrum Dobrodruh Charita Zábřeh.

7.1.4 Mateřské centrum

Mateřská centra (MC)¹³² provozují nestátní neziskové organizace (NNO) a podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, je můžeme zařadit do služeb sociální prevence. Nabízí bezpečné zázemí dětem, rodičům i prarodičům ke sdílení, vzájemné podpoře a spolupráci.

Základní myšlenkou MC je prevence patologických jevů v rodině a ve společnosti. Mateřská centra proto nabízí veřejný a bezpečný prostor pro rodinu, umožní prevenci sociálního vyloučení a podporu vícegeneračního soužití, motivaci k aktivnímu rodičovství a posilování rodičovských kompetencí.

Sociální práce mateřských center spočívá v podpoře svépomocných skupin, které vytváří prostor pro vzájemné naslouchání, vzájemná sdílení a vzájemné poradenství, svépomoc, vzájemné učení se. V rámci komunity se snaží o zlepšení životních podmínek, integraci odlišných sociálních skupin bez ohledu na původ a smýšlení, umožňuje sebevzdělávání, nabízí seberealizaci, předávání vlastních zkušeností a vědomostí. Náplň činnosti si mateřské centrum určuje samo¹³³.

132 Sít' mateřských center o.s., více na <http://www.materska-centra.cz/sit-mc-v-cr/co-jsou-mc/>

133 <http://www.materska-centra.cz/sit-mc-v-cr/co-jsou-mc/>.

7.1.5 Poradna pro rodinu

Poradna pro rodinu (PPR)¹³⁴ je poskytovatelem odborného sociálního poradenství dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách. Poskytuje bezplatné odborné sociální poradenství jednotlivcům, párům a rodinám v závažných životních situacích. PPR je nízkoprahové zařízení poskytující bezplatné poradenské služby. K návštěvě poradny není třeba doporučení, klient může vystupovat anonymně, trvalé bydliště není rozhodující. Klient se může rozhodnout využít nabízených služeb poraden na území celé České republiky. Klient má právo zvolit si konzultanta, může přijít sám, bez doprovodu jiného rodinného příslušníka.

PPR poskytuje také rodinné mediace a podporu rodinných kompetencí, především v oblasti úpravy a podpory vztahů vůči nezletilým dětem, asistovaný styk dětí s rodiči, poskytuje poradenství, pomoc a podporu při řešení manželských, partnerských a rodinných problémů, různé vztahové a manželské krize, problémy s výchovou dětí, mezigenerační problémy.

Poradna pro rodinu poskytuje pomoc, podporu a poradenství v rámci předrozvodové, rozvodové a rozvodové problematiky, při zvládání kritického období, rodinné mediace a terapie a podporovaný styk rodičů s dětmi, pomáhá rodinám v případech, kde se objevilo domácí násilí či jiné formy týrání a zneužívání nebo závislosti na alkoholových či nealkoholových drogách, gamblerismus, patologie. Poradna pro rodinu se věnuje otázkám náhradní péče a při řešení osobních problémů ohrožujících vztah, rodinu či sociální začlenění.

Cílovou skupinou jsou rodiny, rodinní příslušníci, děti ohrožení rozvratem, rozpadem nebo sociálně patologickými jevy. Těto cílové skupině se věnuje manželský a rodinný poradce, který poskytuje individuální, párové a rodinné poradenství, poskytuje krizovou intervenci, mediaci, terapie. Sociální pracovnice poskytuje sociálně-právní poradenství.¹³⁵

134 ssp-ol.cz › Sociální služby › Poradny pro rodinu Olomouckého kraje

135 <http://ssp-ol.cz/socialni-sluzby/poradny-pro-rodinu/>

7.1.6 Domov pro matky s dětmi

Azylový dům pro matky s dětmi (AD)¹³⁶ poskytuje sociální služby v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Cílovou skupinou jsou matky s dětmi v krizové životní situaci, tím myslíme matky s dětmi bez přístřeší, ohrožené společensky nežádoucími jevy a matky či otcové, kteří vedou rizikový způsob života. Azylový dům pro matky či otce s dětmi Domov pro matky s dětmi jsou ve většině případů nestátní neziskové organizace (NNO), které poskytují pomoc, podporu a poradenství matkám i otcům s dětmi, jak překlenout krizovou životní situaci, která ohrožuje fungování rodiny z důvodu domácího násilí, předrozvodové či porozvodové situací. Může se jednat o mladé matky, otce s dětmi bez rodinného zázemí, drogově závislí rodiče bez ubytování pro své děti (Matoušek, 2011).

Nabízí klidný prostor, odbornou pomoc, popř. její zprostředkování, pro vyřešení nejzávažnějších překážek pro samostatný a plnohodnotný život ve společnosti. Na základě žádosti mohou být ubytování po dobu 3 měsíců s možností prodloužení až na 1 rok. Podmínkou je občanství ČR, nebo povolení k pobytu a trvalé bydliště v místě podané žádosti a žadatel pečuje o dítě mladší 15 let. Cílem poskytování sociálních služeb v Azylovém domě pro matky s dětmi je pokračovat v plnohodnotném životě, aby byl udržitelný i v nelehké sociální situaci, dále obnovit společensky akceptovatelné životní podmínky.

Sociální pracovnice pomáhá při uplatňování práv, oprávněných zájmů a poskytuje podporu při obnovení nebo upevnění kontaktů s rodinou a poskytuje sociálně-právní pomoc a podporu při sociálním začleňování a uplatňování zákonných nároků a hledání vhodného bydlení. Je poskytována mediace při řešení konfliktů, pořádány přednášky v oblasti finančního poradenství, závislostí, organizovány svépomocné skupiny. Cílem je plnohodnotné začlenění uživatelů služby do běžného života¹³⁷.

136 příklad fungujícího azylového domu najdete na: <https://www.azylovydum.cz/>

137 <https://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Neziskove.../-Azylove.../414-mohelnice>

7.1.7 Občanská poradna

Občanská poradna (OP) poskytuje lidem informace o jejich právech či oprávněných zájmech. Sociální služba je poskytována bezplatně, anonymně, diskrétně, nestranně a nezávisle dle zákona 2018/2006 Sb., o sociálních službách. Je odborným sociálním poradenstvím, která je zde pro občany, kteří se dostali do nepříznivé životní situace. Informace jsou zaměřeny především na pomoc a podporu v oblasti:

- pracovního práva,
- rodiny,
- mezilidských vztahů,
- sociální pomoci,
- bydlení,
- oblasti sociálních dávek,
- dluhové problematiky,
- pomoc při jednání a vyřizování na úřadech,
- výběr kompenzačních pomůcek aj.

Služby jsou poskytovány ambulantně v prostředí poradny, v případě potřeby v přirozeném prostředí klienta. Cílovou skupinou jsou osoby v krizi, imigranti a azylanti, osoby bez přístřeší. Občanská poradna zajišťuje i preventivní přednáškové programy na školách, terénní poradenství pro azylanty, návazné služby v podobě sociálního šatníku, skladu nábytku a spotřebičů, středisko potravinové pomoci¹³⁸.

¹³⁸ OP funguje v Zábřehu a na pobočkách v Mohelnici, Lošticích, Úsově. <http://www.mu-lostice.cz/sekce/obcanska-poradna-charity-zabreh>

7.1.8 Nestátní nezisková organizace SPIRÁLA

Nestátní nezisková organizace, která se zaměřuje na poradenské, terapeutické a vzdělávací služby pro děti i dospělé. Dětem, žákům a studentům se specifickými problémy s učením a chováním zajišťuje systematickou pomoc. Poskytuje zázemí pro skupinu ohrožených a zdravotně znevýhodněných dětí, které mají potíže se zapojením do aktivit v běžných skupinách.

Prostřednictvím moderních metod se podílí na rozvoji učebního potenciálu žáků a studentů se specifickými vzdělávacími potřebami i žáků mimořádně nadaných. Realizuje vzdělávací a výcvikové programy pro profesionály a širokou veřejnost. Pořádá a organizuje odborné kurzy a přednášky, semináře, školení a další vzdělávací aktivity se zaměřením na danou problematiku.

Obrázek 6 SOCIÁLNÍ SLUŽBY SPOLUPRACUJÍCÍ S OSPOD

7.2 Poskytování služeb nestátními organizacemi

Nestátní neziskové subjekty vyvíjející veřejně prospěšnou činnost v sociální oblasti představují vedle obecních, krajských a státních poskytovatelů sociálních služeb podstatný a důležitý prvek ve vytváření nabídky sociálních služeb osobám, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci. Svou činností nestátní neziskové subjekty rovněž zásadním způsobem participují na vytváření občanské společnosti v České republice. Pro vytvoření představy o poskytování služeb NO je níže uvedeno několik konkrétních možností poskytování sociálních služeb NO.

Některé nestátní organizace provozují v ČR tzv. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP). Jsou to buď malá kolektivní zařízení, nebo byty ve kterých poskytují péči dva zaškolení dospělí.

V krajských městech jsou specializované nestátní organizace, které poskytují psychologickou pomoc dětským obětem nevhodného zacházení. V západních zemích existují svépomocné skupinové programy, kam mohou docházet rodiče nevhodně zacházející s dítětem.

Nestátní organizace v ČR začínají v malém měřítku zkoušet programy tzv. sanace rodiny. V rámci těchto programů se na rodinu naváže zaškolený dobrovolník, který pomáhá zvládat domácí provoz a výchovu dětí. Programy tohoto druhu probíhají v zahraničí souběžně s dobrovolnickým programem a má široký záběr, od financí, přes potřeby rodiny, bydlení, řešení vztahů v rodině apod. (Matoušek, 2011).

Manželskou a rodinnou terapii poskytují v rámci soukromých praxí psychologové a psychiatři, tato pomoc může, ale nemusí být hrazena zdravotní pojišťovnou.

7.2.1 Spolupráce mezi státními a nestátními subjekty

Spolupráce mezi státními a nestátními neziskovými organizacemi při poskytování sociálních služeb je ovlivněna řadou faktorů. Jedním z hlavních faktorů je rozdílné legislativní ukotvení poskytovaných služeb, podmínek fungování a daňová problematika. Nestátní neziskové organizace jsou omezovány například omezenými daňovými úlevami, nemožností kompenzovat si zisk a ztrátu z jednotlivých činností, omezeným rozsahem možných daňových odpisů. Výhodou nestátních neziskových organizací je znalost místních poměrů, vztah ke skupinám obyvatel, znalost regionu a jeho potřeb.

Dalším zmiňovaným problémem je obtížná komunikace nestátních neziskových organizací s obcí, s pracovníky OSPOD a ostatními poskytovateli sociálních služeb. Tyto komunikační bariéry jsou často na úkor poskytovaných služeb klientům. Pro představu je dobré uvést příklad z praxe, kdy například neziskové organizace mají povinnost poskytovat OSPOD informace o klientovi, OSPOD však tuto povinnost vůči neziskovým organizacím nemá. Ke zlepšení komunikace a spolupráce státních orgánů a nestátních neziskových organizací by prospěla legislativní úprava ve smyslu povinnosti podporovat organizace poskytující sociální služby bez ohledu na zřizovatele a aktivnější a oboustranná vzájemná spolupráce a informovanost.

V současné době je v Olomouckém kraji realizován projekt s názvem „*Služby sociální prevence v Olomouckém kraji*“¹³⁹. Cílem projektu je zajistit fungování 7 vybraných služeb sociální prevence na území Olomouckého kraje v souladu se zákonem 108/2006 Sb. o sociálních službách. Vybrané sociální služby projektu budou podporovat jeho cílové skupiny a přispívat k jejich sociálnímu začleňování. Po dobu realizace projektu bude zajištěno stabilní financování vybraných služeb pro cílové skupiny. Realizací projektu bude dosaženo vytvoření podmínek pro prevenci sociálního vyloučení a pro sociální začleňování osob ohrožených sociálním vyloučením na území Olomouckého kraje¹⁴⁰.

139 Projekt byl zahájen 1. 11. 2015 a jeho ukončení je plánováno na 28. 2. 2019. Projekt je financován velkou měrou z Evropských fondů, podílí se na nich stát i Olomoucký kraj. Více na <https://www.kr-olomoucky.cz/sluzby-socialni-prevence-v-olomouckem-kraji-cl-3143.html>

140 více na <https://www.kr-olomoucky.cz/sluzby-socialni-prevence-v-olomouckem-kraji-cl-3143.html>

8 ŠKOLSKÉ SLUŽBY

Školské služby můžeme rozdělit do dvou linií. Odborné poradenství poskytuje školské poradenské pracoviště reprezentované sítí pedagogicko-psychologických poraden, (PPP) dále speciálně pedagogickými centry (SPC). Do sítě školských poradenských pracovišť není dle příslušné legislativy zařazeno středisko výchovné péče (SVP), i přesto však plní nezastupitelnou funkci.

Školská poradenská zařízení (ŠPZ) úzce spolupracují se školními poradenskými pracovišti, která jsou zřízena na každé základní a střední škole a poskytují své služby dětem, žákům, studentům a jejich zákonným zástupcům od začátku školní docházky až do jejího ukončení¹⁴¹.

8.1 Legislativní ukotvení školských služeb

Jednotlivé resorty mají svůj legislativní rámec, kterým ošetřují proces poskytování školských, sociálních a zdravotnických služeb. Bez legislativního ukotvení nelze bezpečně fungovat v síti. Zákony jsou novelizovány a doplněny vyhláškami¹⁴².

Při poskytování služeb školskými poradenskými zařízeními (ŠPZ) je kladen důraz na ochranu práv a osobních údajů uživatelů¹⁴³. Pedagogicko-psychologické poradny jsou zřizovány podle § 16 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších změn.

141 Vyhláška č. 72/2005 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, novela Novelizována vyhláškou č. 27/2016 Sb.

116/2011, Sb., dále novelou č. 103/2014 Sb. a nakonec novelou č. 197/2016 Sb.

142 č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

143 Pracovníci ŠPZ jsou povinni postupovat v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to zejména při předávání informací o dětech, žácích a jejich zákonných zástupcích, kterým jsou poskytovány poradenské služby, třetím osobám a při zpracovávání důvěrných a citlivých údajů o těchto uživatelích poradenských služeb.

Podrobně jsou pak vymezeny ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Standardní činnosti pedagogicko-psychologických poraden stanovuje příloha č. 1 k této vyhlášce¹⁴⁴. Jedná se o činnosti, které jsou pro podporu vzdělávání dětí, žáků a studentů nezbytné¹⁴⁵; služba, která vyžaduje výkon jedné nebo více standardních činností, je proto na žádost dětí, žáků, studentů, jejich zákonných zástupců, škol a školských zařízení poskytována bezplatně. Za úplatu může být tato služba poskytnuta pouze v případě, že o ni požádá jiný subjekt (např. soud).

Do zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), byly doplněny § 22a a 22b upravující práva a povinnosti pedagogických pracovníků¹⁴⁶ a dále doplněn § 31 školského zákona o postup v případě zvláště závažných porušení povinností stanovených zákonem.

Cílem nové právní úpravy je mimo jiné reagovat na některé situace spojené s násilím a šikanou ve školách. Nová právní úprava by tak měla zajistit lepší ochranu nejen žáků samotných před fyzickými a psychickými útoky, ale i zlepšit ochranu pedagogických pracovníků.

144 Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění.

145 Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálněpedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

146 Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění.

8.2 Síť školských služeb

V rámci poskytování školských služeb¹⁴⁷ se můžeme setkat s podpůrnými opatřeními, která jsou součástí inkluzivního vzdělávání. Jedním z podpůrných opatření, na které má dítě, žák, student nárok ze zákona č. 561/2004 Sb. § 16 je poskytování odborného poradenství v síti školských poradenských pracovišť¹⁴⁸.

Ministerstvo školství a tělovýchovy (MŠMT), kraje a obce jsou hlavními zřizovateli škol a školských zařízení, školských poradenských pracovišť. MŠMT v současné době přispívá ke změnám poradenského systému tím, že postupně rozšiřuje okruh a ovlivňuje strukturu i charakter poskytovaných poradenských služeb.

V 90. letech 20. století nahradila krajská poradenská zařízení původní poradny okresního formátu, tím ovlivnila zajištění poradenských služeb v jednotlivých regionech. Finanční a organizační opatření ovlivňují organizační změny v poskytování školských poradenských služeb, objevují se tendence ke slučování pedagogicko-psychologických poraden a speciálně pedagogických center (např. Olomoucký kraj).

8.2.1 Školská poradenská pracoviště

Školská poradenská zařízení (ŠPZ)¹⁴⁹ poskytují poradenské služby dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. Mezi školská poradenská zařízení patří Pedagogicko-psychologická poradna (PPP) a Speciálněpedagogické centrum (SPC).

Novela § 16 školského zákona č.561/2004 Sb. nepočítá se zařazením Střediska výchovné péče (SVP) mezi školská poradenská zařízení. Poradenské služby jsou bezplatné a jsou poskytovány na základě žádosti žáka nebo jeho zákonného zástupce. Škola nemůže být oficiálním žadatelem služby. Školské poradenské zařízení poskytuje

147 Podrobnosti na: Integrovaná síť školních a školských poradenských služeb Postupy a doporučení jejího rozvoje Gabriela Mikulková, Kateřina Šrahůlková (eds.) a kol. METODICKÁ ZPRÁVA Č. 7 RAMPS-VIP III, Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb Klíčová aktivita 03 Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Praha, 2014.

148 Vyhláška č. 27/2016 Sb. dále pojednává o systému podpůrných opatření.

149 Více na <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>

služby na základě písemného souhlasu žáka, nebo jeho zákonného zástupce. Jak ukládá vyhláška č.72/2005 Sb.¹⁵⁰, žák nebo jeho zákonný zástupce dává svůj informovaný souhlas.

8.2.2 PPP

Pedagogicko-psychologická poradna se věnuje přímé práci s dětmi od 3 let věku až do ukončení středního, vyššího odborného vzdělání formou individuální péče, ale také formou skupinové práce. Pracuje se zákonnými zástupci dětí. Standardní činností je¹⁵¹ vyšetření školní zralosti, posouzení vhodnosti integrace nebo zařazení dítěte do školy, třídy nebo skupiny s upravenými vzdělávacími programy pro žáky se zdravotním postižením, diagnostika a reedukace specifických vývojových poruch učení, posuzování a volba strategií pro vzdělávání žáků s poruchou vývoje osobnosti, posuzování a volba strategií pro vzdělávání žáků s poruchou chování, poradenství v oblasti profesní orientace a řešení komplexní problematiky školního neúspěchu.

Pedagogicko-psychologická poradna poskytuje pedagogicko-psychologické a speciálněpedagogické služby, které mají ambulantní i terénní charakter, dále spolupracuje s ostatními specializovanými školskými, zdravotnickými, sociálně-právními zařízeními, ambulancí a institucemi. Podpora pedagogicko-psychologické připravenosti žáků na povinnou školní docházku. Aktivní podpora zajištění speciálních vzdělávacích potřeb pro žáky ve školách, které nejsou samostatně zřízeny pro zdravotně postižené žáky. Zpracování podkladů na základě psychologické a speciálněpedagogické diagnostiky, které jsou určeny jak pro samotného žáka, tak i pro školu, kterou tito žáci navštěvují. Poskytování poradenských služeb žákům, se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti. Zabezpečení metodické podpory školám¹⁵².

150 Žák (nebo jeho zákonný zástupce) je předem informován o povaze, rozsahu, trvání, cílech a postupech nabízených poradenských služeb, o všech předvídatelných rizicích a nevýhodách, které mohou vyplynout z poskytované poradenské služby, prospěchu, který je možné očekávat, možných následcích, když poradenská služba nebude poskytnuta.

151 <http://katalogpo.upol.cz/>

152 <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>

8.2.3 SPC

Speciálně-pedagogické centrum (SPC)¹⁵³ poskytuje dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami ambulantní a terénní služby, které jsou zaměřeny na vytváření vhodných podmínek pro zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj a rozvoj osobnosti před zahájením vzdělávání a v jeho průběhu, dále k naplňování vzdělávacích potřeb a rozvíjení schopností, dovedností a zájmů žáků před zahájením a v průběhu vzdělávání. SPC pomáhá vytvářet vhodné podmínky pro vzdělávání, zvolit vhodné vzdělávací zařízení a následně i pracovní uplatnění, zmírňování důsledků zdravotního postižení a při prevenci jeho vzniku (Čadová in Baslerová, 2011).

Služby SPC jsou rozděleny na standardní činnosti a standardní činnosti speciální, které jsou specifikovány podle typu postižení, na něž jsou SPC specializována a jsou poskytovány ve školách, rodinách a zařízeních. Služby SPC jsou určeny žákům s narušenou komunikační schopností, se zrakovým, sluchovým, tělesným či mentálním postižením, s poruchami autistického spektra či s kombinací více vad. Odbornými pracovníky SPC jsou speciální pedagog, psycholog a zpravidla i sociální pracovník. Tým je dle potřeby doplňován dalšími odbornými pracovníky v závislosti na druhu a stupni zdravotního postižení klientů (Čadová in Baslerová, 2011).

8.2.4 SVP

Střediska výchovné péče se zaměřují na problematiku sociálněpatologických jevů u dětí a mládeže, zajišťují prevenci, terapii a poradenství v těchto oblastech a jsou součástí preventivně-výchovné péče¹⁵⁴.

Preventivně-výchovná péče spočívá v poskytování poradenských, speciálněpedagogických a psychologických služeb dětem s rizikem poruch chování či

153 <http://katalogpo.upol.cz/>

154 <http://katalogpo.upol.cz/katalog-v-pdf/>

s již rozvinutými projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, u nichž není nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova.

Preventivně-výchovná péče je poskytována také žákům, u nichž soud rozhodl o zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče. Nenahrazují jiná školská výchovná a poradenská zařízení, ale jejich služby doplňují a spolupracují s jinými preventivně výchovnými, poradenskými a terapeutickými zařízeními¹⁵⁵.

SVP poskytuje výše uvedené služby ve formě ambulantní, celodenní, internátní, a to nejdéle po dobu 8 týdnů, a terénní, zejména v rodinném nebo školním prostředí žáka. Vzhledem ke vzrůstajícímu násilí a šikany na školách reagovalo MŠMT doplněním zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Doplnění se týká § 22a a 22b upravující práva a povinnosti pedagogických pracovníků a dále k doplnění § 31 školského zákona o postup v případě zvláště závažných porušení povinností stanovených zákonem.

MŠMT novou právní úpravu pojmenovalo „*Pomůcka k nově zakotveným právům a povinnostem pedagogických pracovníků a k povinnému vyloučení žáka nebo studenta.*“¹⁵⁶ Nová právní úprava by tak měla zajistit lepší ochranu nejen žáků samotných před fyzickými a psychickými útoky, ale i zlepšit ochranu pedagogických pracovníků¹⁵⁷. Jsou v ní popsány práva a povinnosti pedagogických pracovníků¹⁵⁸.

Je nutno podotknout, že podobná úprava práv pedagogických pracovníků při výkonu jejich pedagogické činnosti stanovena doposud nebyla a jejich právní úprava je zrcadlem právní úpravy práv žáků, studentů a zákonných zástupců. Konstrukce práv

155 <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/strediska-vychovne-pece>

156 http://www.msmt.cz/uploads/Pomucka_k_nove_zakotvenym_pravam_a_povinnostem_pedagogickych_pracovniku_1.pdf

157 Ad b) Zákon stanoví právo pedagogického pracovníka na ochranu před neodborným zasahováním do výkonu pedagogické činnosti. Jedná se o formulaci zásady, že do výkonu pedagogické činnosti lze zasahovat toliko prostředky stanovenými zákonem.

158 Mimo jiné je zajímavé si přečíst Ad e) Zásada vyjadřuje, že pedagogický pracovník má právo na nestranné hodnocení neovlivněné emocemi a na hodnocení, které je spravedlivé s ohledem na konkrétní okolnosti a prostředí, v rámci kterého pedagogický pracovník působí. Prostředky obrany proti nespravedlivému hodnocení jsou dané zákoníkem práce.

pedagogických pracovníků počítá s tím, že ředitel školy, jakožto zaměstnavatel, tato práva zajistí¹⁵⁹.

8.3 Školní poradenská pracoviště

Na základních a středních školách jsou zřizována školní poradenská pracoviště, která poskytují poradenské a konzultační služby žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům a pedagogům. Zaručují důvěrnost jednání a ochranu dat klientů.

Ředitel školy zodpovídá za poskytování školních poradenských služeb. Vedení školy se společně s ostatními pracovníky podílí na vytvoření Programu školního poradenského pracoviště na zabezpečování pedagogicko-psychologického poradenství poskytovaného ve škole, klade důraz na vzájemnou informovanost, spolupráci a dodržování etického kodexu školních poradenských pracovníků.

Pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče a Asociace školních psychologů poskytují školnímu poradenskému pracovišti odbornou a metodickou podporu. Součástí týmu školního poradenského pracoviště je výchovný poradce, metodik prevence speciální pedagog, školní psycholog a asistenti pedagoga. Školní psycholog nebo speciální pedagog koordinuje služby školního poradenského pracoviště.

Školní poradenské pracoviště vytvoří program zabezpečování pedagogicko-psychologického poradenství poskytovaného ve škole. Program by měl odrážet specifika dané školy i regionu a koordinuje služby s ostatními zařízeními v regionu, která poskytují pedagogicko-psychologické, speciálně pedagogické a preventivně výchovné služby, dále zabezpečuje koordinaci služeb poskytovaných jinými resorty a nestátními subjekty¹⁶⁰.

159 Inspirací pro právní úpravu byla Charta učitelů (doporučení týkající se postavení učitelů přijaté na Mimořádné mezivládní konferenci o postavení učitelů, Paříž 5. října 1966).

160 <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>

8.3.1 Výchovní poradce

Výchovní poradce¹⁶¹ koordinuje činnosti související se vzděláváním žáků, kteří potřebují podpůrná opatření, poskytuje kariérní poradenství, spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou, popřípadě se speciálně-pedagogickým centrem či střediskem výchovné péče. Poskytuje podporu pedagogům, kteří zpracovávají plány pedagogické podpory či individuální vzdělávací plány. Vedení školy odpovídá za činnost výchovního poradce.

Úkolem výchovního poradce je koordinovat tvorbu a konečnou podobu dokumentů (IVP) mezi vyučujícími různých předmětů, dále kontroluje, zda vyučující zohlednil ve své části zpracovávaného individuálního vzdělávacího plánu a splnil všechna doporučení školského poradenského pracoviště, dohlíží na realizaci podpůrných opatření doporučených danému žákovi v praxi a koordinuje spolupráci školy a školského poradenského zařízení nebo dalších institucí podílejících se na vzdělávání a výchově žáka.

8.3.2 Metodik prevence

Součástí týmu každého školního poradenského pracoviště je školní metodik prevence, který úzce spolupracuje s výchovným poradcem, případně školním speciálním pedagogem a psychologem. Náplní jeho činnosti je převážně prevence sociálně nežádoucích jevů¹⁶². Školní metodik prevence připravuje podmínky pro

161 <http://katalogpo.upol.cz/katalog-v-pdf/>

162 Národní ústav pro vzdělávání ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy uspořádal dne 7. 11. 2017 konferenci s názvem PREVENCE V KONTEXTU ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY. Konference se věnovala tématům prevence v souvislosti s ústavní a ochrannou výchovou a preventivně výchovnou péčí z různých úhlů pohledu. Příspěvky byly jak z pole akademické půdy, tak také z praxe. Byly zaměřeny zejména na prevenci umístění dětí do zařízení a prevenci rizikového chování mimo jiné právě u dětí, které jsou již v zařízeních umístěny. Příspěvky se dotýkaly práce s rodinným systémem (jako prevence umístění nebo prevence opakovaného umístění) nebo role vztahu pro jakékoliv preventivní působení. Dále byly např. představeny prezentace na téma prevence rizikového chování, a to nejen v souvislosti s legislativními změnami (např. v oblasti testování dětí na přítomnost návykových látek v těle), ale také s prvky efektivní primární prevence. Více na <http://www.nuv.cz/t/vzdelavani-ustavka/konference-prevence-a-ustavni-vychova-2017>

integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinuje poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními¹⁶³.

8.3.3 Speciální pedagog

Speciální pedagog¹⁶⁴ je v současné době stále spíše výjimkou než pravidlem. Jeho činnost spočívá ve včasné identifikaci žáků s potřebou podpůrných opatření a jejich realizaci ve vzdělávacím procesu a zaváděním strategií a účinných postupů, které vedou k odstranění či zmírnění výukových problémů. Přímo ve školním prostředí nemůže provádět speciálněpedagogickou diagnostiku, ale může být významnou odbornou podporou ostatním pedagogům a žákům v otázkách vzdělávání dětí, které jsou ohroženy školními neúspěchy.

Jeho činnost spočívá ve vzdělávání heterogenních skupin žáků v jednom třídním kolektivu, vzdělávání žáka se závažným stupněm potřeby podpůrných opatření v kolektivu intaktních žáků a ve vytváření podmínek pro týmovou spolupráci. Vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče, provádí diagnostické a intervenční činnosti¹⁶⁵, metodické a koordinační činnosti¹⁶⁶ a mediace ve školství¹⁶⁷.

163 Více o náplni práce metodika prevence na <http://katalogpo.upol.cz/katalog-v-pdf>

164 Více o náplni práce speciálního pedagoga na <http://katalogpo.upol.cz/katalog-v-pdf/>

165 Výchovní komise je poradní orgán ředitele školy. Při výchovných komisích může školní speciální pedagog informovat o dosavadní péči o žáka, spolupráci s rodiči, případně doložit písemné podklady např. IVÝP. Na jednání výchovné komise se zvou rodiče problémových žáků, u kterých přes udělená výchovná opatření nedošlo ke zlepšení. Výchovní komise je obvykle posledním pokusem školy řešit potíže se žáky nebo rodiči, než se obrátí na další orgány (sociální odbor, policii...).

166 Školní speciální pedagog, který se účastní případové konference, se řídí pokyny, které získává od facilitátorů případové konference. V obecné rovině lze uvést, že se jedná vždy o informace z průběhu péče a práce se žákem a doporučení pro další postup řešení. Iniciátorem případové konference je OSPOD, ale i školní speciální pedagog má možnost dát OSPOD podnět ke svolání případové konference. Metodické doporučení MPSV č. 2/2010

167 Mediace ve školství je mladou disciplínou, která teprve proniká jako služba do prostředí škol. Základní prvky mediace užívá školní speciální pedagog často při napjatém vztahu mezi učitelem a rodičem. Mediací rozumíme techniku řešení sporů za pomoci prostředníka – mediátorů. Jde o alternativní

8.3.4 Školní psycholog

Školní psycholog¹⁶⁸ se stejně jako speciální pedagog zabývá především včasnou identifikací žáků s potřebou podpůrných opatření a tvorbou a realizací strategií a postupů k odstranění či zmírnění výukových problémů¹⁶⁹. V jeho kompetencích je i krizová intervence. V současné době nepatří k základní sestavě standardního školního poradenského pracoviště¹⁷⁰.

Neuskutečňuje psychologickou diagnostiku, ale jeho role spočívá v podpoře pedagogického sboru i samotných žáků, pomáhá pozitivně ovlivňovat klima školy. Pozice školního psychologa není pedagogická¹⁷¹ a je plně v kompetenci ředitele¹⁷².

Mezi standardní činnosti školního psychologa patří vytvoření zdravého třídního klimatu při vzdělávání heterogenních skupin žáků v jednom třídním kolektivu, podílí se na vzdělávání žáka se závažným stupněm potřeby podpůrných opatření v kolektivu intaktních žáků, vytváří podmínky pro týmovou spolupráci¹⁷³, provádí diagnostiku a depistáž¹⁷⁴, nabízí konzultační, poradenské a intervenční činnosti¹⁷⁵ žákům, pedagogům i zákonným zástupcům žáků školy.

způsob řešení konfliktu, který plně zapojuje strany do procesu řešení a pomáhá usnadňovat komunikaci mezi znesvářenými stranami.

168 <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>

169 Školní psycholog získává odbornou kvalifikaci VŠ. Náplň práce související s výkonem činnosti školního psychologa je uvedena v příloze č. 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.

170 Školní psychologové ve školách s úvazkem v rozmezí od 0,2 do 0,5 jsou obvykle kmenovými zaměstnanci jiných pracovišť, nejčastěji PPP. Při vyšších a plných úvazcích jsou zaměstnanci škol.

171 Složitost vztahu psychologa a ředitele ZŠ je v dokumentech redukována na jedinou větu: "Ředitel školy vytváří podmínky pro poskytování poradenských služeb na škole." Velmi často vstupuje do pracovního vztahu bez hlubší představy o podmínkách, ani sami ředitelé je často neumějí definovat.

172 Práce v ZŠ přináší řadu specifik, která můžeme označit jako kritická místa profese. Mezi často uváděné patří vztahy psychologů k ředitelům škol (např. se může stát "potížistou", protože odkrývá do té doby tabuizované problémy).

173 V pedagogickém sboru se někdy na počátku jeho působení na škole objevuje obava, která může přerůst až v pocity ohrožení – "co asi ten psycholog ví".

174 Učitelé očekávají a žádají nejen odhalení příčin problémů a jejich diagnostikování, ale především konkrétní doporučení, postupy a strategie, které povedou k rychlé nápravě.

175 Školní psycholog musí hledat nové nestandardní cesty k nápravě problému, přitom současně minimalizovat možná rizika.

8.3.5 Pozice sociálního pedagoga ve školním prostředí

Přítomnost sociálního pedagoga ve školách¹⁷⁶ není zcela běžná, je spíše ojedinělá. V zahraničí je součástí týmu školního poradenského pracoviště. Mezi kompetence sociálního pedagoga patří spolupráce s rodinami žáků, pomáhá řešit problémy na úrovni sociální, psychologické a vzdělávací, na druhé úrovni pak pomáhá řešit výchovné problémy a dopady školní absence na vzdělávání a rozvoj žáka.

V některých zemích využívají školy tzv. školní sociální pracovníky, kteří pracují s konkrétním dítětem a jeho rodinou a pomáhají zvládat například neklidné chování dítěte při vyučování, nebo duševní nemocí dítěte, mohou pracovat se skupinou dětí v průběhu vyučování nebo po vyučování, pomáhají řešit např. záškoláctví a mohou fungovat jako stmelující prvek v komunikaci rodiny se školou. Mohou být členy multidisciplinárního týmu, který řeší problémy školáka (Huxley, 2002).

V mnoha evropských zemích je sociální pedagog běžnou součástí školního prostředí. Pokud bychom chtěli uvést zahraniční příklady dobré praxe, kde působí na školách sociální pedagog nebo sociální pracovník, můžeme zmínit Německo, Polsko, Dánsko, Norsko, Velkou Británii, USA, Kanadu, Rusko i Ukrajinu. I na Slovensku je pozice sociálního pedagoga zakotvena v legislativě¹⁷⁷.

V České republice se v současné době jeví snaha zapracovat pozici školního sociálního pracovníka prostřednictvím projektu MŠMT. V našem školském prostředí pozice školního sociálního pracovníka teprve hledá své uplatnění a místo v pedagogických kolektivech.

Ve spolupráci s rodinou žáka řeší sociální situaci žáků a její negativní dopady na vzdělávání a pravidelnou školní docházku. Podporuje fungování základních společenských mechanismů v rodině a osvojení základních sociálních a hygienických návyků u žáků¹⁷⁸. Dlouhodobě sleduje problematické případy a dodržování výchovných opatření, která byla dohodnuta na výchovných komisích. Všechny zúčastněné strany

176 <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/personalni-podminky/12-2-7-socialni-pedagog/>

177 <http://www.kudyvedecesta.cz/node/9> STUDIE 4: Role a uplatnění sociálního pedagoga na základních a středních školách

178 S pomocí ostatních pedagogů sleduje a vyhodnocuje školní docházku žáků a komplexně jejich rodinnou situaci, jedná osobně s rodiči, pedagogy, kurátory a různými dobrovolnými pracovníky.

pravidelně informuje o nových poznatcích, které se případů týkají¹⁷⁹. Sociální pedagog je poradním orgánem školy usilujícím o zmírnění důsledků nebo přímo eliminaci dopadu sociokulturně znevýhodněného prostředí na žáka, navrhuje a spolurealizuje podpůrná opatření zaměřená na pomoc a podporu žákovi při jeho vzdělávání a společenském rozvoji, úzce spolupracuje především s rodiči¹⁸⁰ a pedagogy, tedy s lidmi klíčovými pro vzdělávání a celkový rozvoj žáka.

Do náplně práce sociálního pedagoga patří i konzultace s pedagogy¹⁸¹, jak se nejlépe vypořádat s negativními dopady sociální zanedbanosti, a radí rodičům, jak reagovat na tíživou sociální situaci, aby nebránila například intelektuálnímu rozvoji žáka, úzce spolupracuje s kurátory¹⁸² a různými dobrovolníky ve snaze usnadnit rodinné fungování nejen v oblasti vzdělávání, ale také v jiných společenských oblastech.

Mezi kompetence sociálního pedagoga patří pohovory se zákonnými zástupci dítěte, konzultace s třídními učiteli, řízení výchovných komisí, jejich příprava, vedení jednání a dohled nad plněním závěrů jednání, účastní se případových konferencí.

179 Vede kartotéku žáků obsahující poznatky z oblastí sociálního a zdravotního znevýhodnění i z dalších klíčových oblastí. Podílí se na návrzích a realizaci konkrétních podpůrných a výchovných opatření u jednotlivých žáků.

180 Ve chvíli, kdy sociální pedagog vyhodnotí, že dochází k narušení nejen intelektuálního rozvoje žáka (např. neúměrnou absencí, nežádoucím jednáním žáků ve škole či mimo ni, viditelným sociálním zanedbáním), kontaktuje třídního učitele, nebo přímo rodiče a domluví se s nimi na dalším postupu (pohovor zákonného zástupce s třídním učitelem nebo se sociálním pedagogem). Během jednání s rodičem nabídne dotyčný zástupce školy konkrétní kroky a opatření, které může zajistit škola, aby rodině pomohla.

181 Třídní učitel dojde k závěru, že rodiče dítěte nespolupracují, a vyčerpá své možnosti, kontaktuje sociálního pedagoga a požádá ho o pomoc. Sociální pedagog nabídne řešení (zpravidla výchovnou komisi za účasti zákonného zástupce, třídního učitele a sociálního pedagoga, případně dalších členů školního poradenského pracoviště). Cílem výchovné komise je nabídnout rodičům pomoc ze strany školy a domluvit s nimi společný postup vedoucí ke zlepšení podmínek rozvoje žáka.

182 U problematických případů, kdy se škole nepodaří nastavit spolupráci, kontaktuje sociální pedagog příslušného pracovníka OSPOD a domluví se s ním na dalším postupu (výchovná komise s účastí kurátora – pořádá škola, případová konference s účastí školy – pořádá kurátor, vyžádaná návštěva kurátora v rodině, vyžádaný pohovor kurátora s rodičem a žákem). Cílem je rozšířit nabídku pomoci směrem k rodině.

8.5 Školské služby a jejich vztah s ostatními aktéry sítě

V souladu s novými trendy ve vzdělávání jsou na školní prostředí kladeny větší nároky. Škola musí respektovat souvislosti a situace, které se životem žáka se specifickými vzdělávacími potřebami souvisejí. V případě žáka se zdravotním postižením, znevýhodněním jde o respektování jeho zdravotního stavu, rodinného prostředí. To s sebou nese potřebu komunikace s lékaři a dalšími zdravotnickými pracovníky, v případě zabezpečení výuky prostřednictvím kompenzačních pomůcek i rehabilitačními pracovníky i se sociálními odbory městských úřadů¹⁸³.

V případě žáka s odlišným socio-kulturním prostředím škola komunikuje se sociálními pracovníky OSPOD, kurátory, neziskovými organizacemi, které se podílejí na výchově a vzdělávání žáka a dohlížejí na dodržování práv a povinností vyplývajících z rodinného i občanského práva. V zájmu zákonného zástupce je informovat školu o zdravotním stavu dítěte v případě, že je nutná medikace, odlišné stravování či jiná léčebná opatření. Škola musí učinit opatření v zájmu zdravotního stavu žáka a jeho psychické pohody, přitom nemá právo oslovit přímo ošetřujícího lékaře.

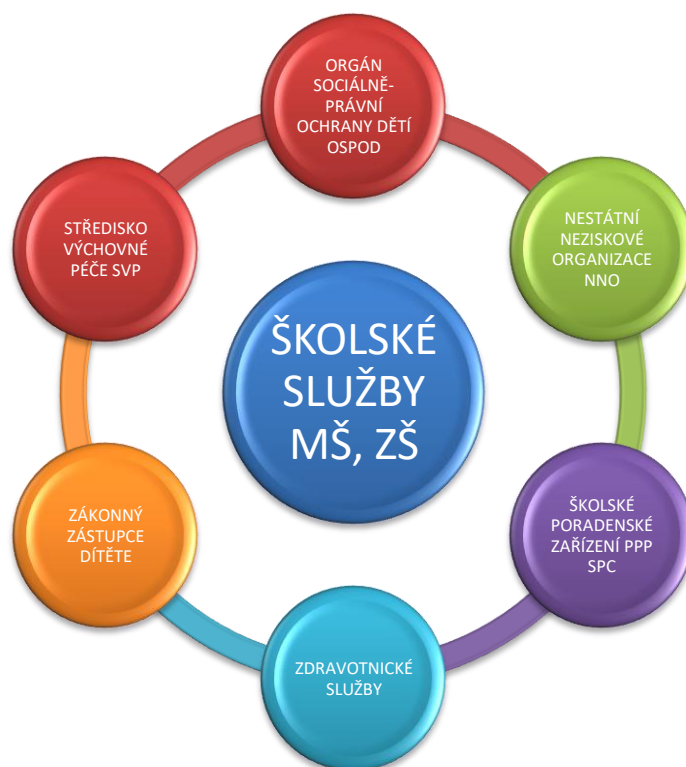
Vše se zakládá na důvěře školy a rodičů dítěte a na nejlepším zájmu dítěte. Nejlepší zájem dítěte se zakládá i na ochraně informací a zkušený pedagog musí najít rovnováhu a přiměřenou hranici mezi poskytnutím informace ostatním členům pedagogického sboru a ochranou osobnosti žáka. Veškerá podpůrná opatření poskytovaná žákům v průběhu vzdělávání by měla být ošetřena závaznými dokumenty a podpořena informovaným souhlasem zákonných zástupců.

Podpůrná opatření prvního stupně se mohou týkat i změn v rodinách, které vznikají v důsledku kolizí rodinných vztahů, vyšší rozvodovosti, případně psychického či fyzického zneužívání. V takových případech jde o propojení školského prostředí se sociálními službami, například s poradnami pro rodinu. Služby jsou pro uživatele bezplatné a poskytují rozvodovou terapii využívající principů mediace. Rodinnou terapii poskytují některá psychiatrická zařízení a zařízení pro léčbu závislostí jako

183 <http://katalogpo.upol.cz/>

doplňkovou péčí o primárního pacienta. V ČR chybí specialisté na práci s rodinami v rozvodu, se zaměřením na prevenci vzniku syndromu zavrženého rodiče. Jde o porozvodovou konstelaci vztahů, kdy je dítě programováno k zavržení jednoho z rodičů. Tito specialisté by mohli pracovat v poradnách pro rodinu a manželství (Matoušek, 2011).

V současné době je snaha řešit tato porozvodová traumata pomocí rodinných terapií. V některých případech OSPOD spolupracuje s terapeuty, kteří se zaměřují na rodinné terapie. Konkrétní příklad dobré praxe se objevil ve Zlíně, rodinný terapeut Mgr. Přemysl Ulman dlouhodobě spolupracuje se zlínským OSPOD na společném projektu *“Když se rodiče neshodnou“*. Rodinný terapeut se zaměřuje na terapeutickou práci s rodinami v rozvodovém řízení nebo po rozvodu, u nichž se projevuje vyšší míra konfliktů a výrazným způsobem ovlivňuje vývoj dětí¹⁸⁴.

Obrázek 7 ŠKOLSKÉ SLUŽBY A JEJICH VZTAH S OSTATNÍMI AKTÉRY SÍTĚ

184 Více informací na <http://narativ.cz/cs/premysl-ulman>

8.6 MAP – strategický partner v oblasti školských služeb

Významným aktérem sítě a strategickým partnerem lokálního síťáře v ORP Mohelnice i ORP Zábřeh je MAP¹⁸⁵ – místní akční plán vzdělávání dětí a žáků do 15 let. Je to projekt MŠMT, který je primárně zaměřen na rozvoj kvalitního a inkluzivního vzdělávání, zahrnuje oblast včasné péče, předškolního, základního, zájmového a neformálního vzdělávání. Jeho prioritou je zvyšování kvality vzdělávání v místních mateřských a základních školách na základě vytvořeného plánu rozvoje založeném na komunitní spolupráci škol, neziskových organizací, místní samosprávy.

Místní akční plánování vychází z potřeb daného regionu. Pro lokálního síťáře je MAP klíčovým partnerem, jelikož analýzy regionu, strategické cíle a prostředky jak dosáhnout cíle jsou na sobě nezávislé, zároveň velmi podobné. V průběhu spolupráce naplňují společný cíl, který se týká vzájemné spolupráce místních škol a pedagogů, zvyšování úrovně vzdělanosti a změny klimatu ve společnosti a ve školách s ohledem na potřeby nejen ohrožených dětí a jejich rodin¹⁸⁶ a vybudování udržitelného systému komunikace mezi aktéry sítě školských služeb. MAP má jasné stanovení priorit na základě místní potřeby.

Priority MAP:

- zkvalitnění řízení a dlouhodobého plánování rozvoje MŠ a ZŠ
- sdílená orientace na kvalitní a inkluzivní vzdělávání
- podpora škol se slabšími výsledky a rozvoje potenciálu každého žáka
- dostupnost kvalitního vzdělávání každého dítěte/žáka v inkluzivní škole
- efektivnější využívání místních mimoškolních zdrojů pro rozvoj vzdělávání
- podpora spolupráce s rodiči

185 Více na www.mapzabreh.cz www.mapmohelnicko.cz/

186 projekt MŠMT Reg. číslo projektu CZ.02.3.68/0.0/15_005/0000710 projekt probíhá do roku 2020 v podobě MAP II

9 ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Lékaře a zdravotníky respektujeme jako osobnosti a jejich názor je pro nás platný. Ve společnosti je oblast zdravotnictví považována za specifickou z toho důvodu, že se ke zdravotníkům upínáme jako k autoritě a pomoci. Je zřejmé, že vypracování odborné zprávy od lékaře bereme při posuzování míry podpůrných opatření velmi vážně. Lékařská zpráva je důležitá pro začátek poradenského procesu. Posouzení lékaře je jedna z prvních informací, o kterou se poradenský pracovník opírá při posuzování celkové školské diagnostiky.

Spolupráce v rámci multidisciplinárního týmu se jeví jako velmi logická již z toho důvodu, že zprávu od lékaře – odborníka bereme velmi vážně a je jednou z položek zprávy a doporučení pro rodiče a školní prostředí¹⁸⁷. Zpočátku je nutné vytvořit přehled o zdravotnických službách v regionu, které se podílejí na spolupráci se školami a jejich zpráva má pro míru podpůrných opatření ve školách největší význam. Byli osloveni dětské psychiatry a psychologové, pediatry, neurolog, oftalmolog, ORL, ortoped, klinický logoped, všichni, kteří se podílí na zdravotní péči dětí se specifickými vzdělávacími potřebami v daném regionu.

Navržení a oslovení členové multidisciplinárního týmu, kteří se podílí na péči o dítě, jsou zhotoviteli odborných zpráv pro poradenská pracoviště. Jednotný pohled je důležitý při posuzování a navrhování podpůrných opatření, které poskytuje škola.

Myšlenka multidisciplinárního¹⁸⁸ týmu vznikla z potřeby sjednotit přístupy odborníků k inkluzivnímu vzdělávání. Tento model spolupráce je využíván v prostředí zdravotnických služeb a nové přístupy ke vzdělávání ukazují, že nastal čas tento model propojit se všemi úrovněmi poskytovaných služeb ohroženým dětem a jejich rodinám. V odborné literatuře se můžeme setkat termíny multidisciplinární a interdisciplinární přístup.

187 Zákon č. 372/2011 Sb. Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).

188 multidisciplinární přístup charakterizovaný spoluprací více vědních oborů při realizaci odborné a vědecko-výzkumné činnosti.

Obrázek 8 POSKYTOVATELÉ ZDRAVOTNICKÝCH SLUŽEB

Terminologicky se potkávají, mají takřka stejnou hodnotu, vždy se jedná o spolupráci více vědních oborů, více odborníků. Helebrantová (2006) zdůrazňuje potřebu interdisciplinárního¹⁸⁹ přístupu, abychom zabránili poškozování klientů z důvodu nedostatečné spolupráce odborníků z různých oblastí. Pro tento druh spolupráce existuje výstižný anglický ekvivalent „working together“.

Autorka se domnívá, že z tohoto názvu vyplývá, že odborníci by měli pracovat spolu, tedy nikoli nezávisle na sobě, vedle sebe, ale ve vzájemné spolupráci a kooperaci. „Důvodem je fakt, že ochrana klienta není předmětem zájmu pouze jednoho resortu, jedné instituce, ale je vždy nutné propojení služeb různých institucí, aby ochrana byla komplexní. Nespolečné jednání jednotlivých institucí může vést až k ublížení klientovi a to i přesto, že jednotlivě mohou tyto instituce pracovat na špičkové úrovni.“ (Hanušová, Helebrantová; s. 5, 2006). Mezi bariéry¹⁹⁰, jež komplikují nebo znemožňují interdisciplinární spolupráci lze zařadit rozdílný status profesí, dále kulturu dané

189 Interdisciplinární přístup mezi odbornými odvětvími, úseky, mezioborový, meziodvětvový; vnitřní kázeňské (řízení, opatření).

190 Bariéry mezi jednotlivými aktéry sítě boří projekt „Systémová podpora a rozvoj nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“.

organizace a důvěru klienta v organizaci. Důležitou roli hraje důvěra klienta v organizaci ovlivněnou zažitými stereotypy. Spolupráci může být ovlivněna nedostatečnou důvěrou v kompetentnost ostatních odborníků v týmu či nevyjasněním rolí, nedostatečnou kooperací a mocenskými zájmy některé organizace. Můžeme rozlišit tři úrovně interdisciplinární spolupráce.

- 1) zvýšení povědomí o nutnosti spolupráce, získání informací o dalších resortech,
- 2) výměna informací mezi profesionály – vymezení místa pro předávání informací, společné hledání řešení, interpretace různých odborníků, což vede k získání většího rozhledu,
- 3) spolupráce při určitém konkrétním problému (Hanušová, Helebrantová; 2006).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

10 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

Teoretická část diplomové práce je zaměřena na metodu lokálního síťování a pozici lokálního síťáře v dané obci s rozšířenou působností. Snažili jsme se popsat a přiblížit všechny možné faktory, které působí na danou síť a ovlivňují její fungování.

Výzkumná část se zabývá sběrem dat a jejich následnou analýzou. Výzkumné vzorky jsme rozdělili na oblast sociálně-právní ochrany dětí, sociálních služeb, školskou, zdravotnickou a na oblast jejich meziresortní spolupráce. Sběr dat byl prováděn na setkání jednotlivých aktérů sítě.

Cílem bylo nastínit průběh postupného sblížování, navazování komunikace a spolupráce mezi jednotlivými výzkumnými vzorky. Je důležité zmínit, že celý průběh lokálního síťování by nebyl možný bez vstřícnosti a spolupráce aktérů sítě. Důležitým faktorem bylo zachování neutrality síťáře, který pohlížel na síť jako nezávislý aktér, kterého zajímala nejlepší funkce sítě a její propojení.

Celý proces by se neobešel bez znalosti potřeb všech aktérů sítě, kteří jsou v kontaktu s ohroženými dětmi a jejich rodinami, ať již zmíníme pracovnice OSPOD, poskytovatele sociálních služeb, školy, pedagogicko-psychologické poradny, pediatry, psychology, psychiatry a další. Lokální síťování se neobejde bez dokonalé znalosti strategických dokumentů, analýz, plánů rozvoje služeb v daném regionu.

Výzkumná část diplomové práce by měla vypovídat o podpoře činnosti a spolupráce organizací, odborníků a vytváření podmínek pro práci s cílovou skupinou ohrožených dětí a jejich rodin v dané oblasti. Na základě důkladné analýzy zmapovaných potřeb byla vytvořena *lokální strategie rozvoje sítě*. Ve strategii jsou zpracována témata, která jsou významná pro jednotlivé aktéry s cílem nastavit efektivní spolupráci a pružné fungování sítě.

Síť služeb by nemohla pružně reagovat na potřeby ohrožených dětí a rodin bez aktivního zapojení všech aktérů sítě napříč resorty, bez vůle a chuti rozvíjet vzájemnou spolupráci a komunikaci. Na této filozofii jsme postavili celý výzkum a sběr dat pro diplomovou práci.

Graf zaznamenává spolupracující aktéry sítě, nezávislou pozici lokálního síťáře, jeho neutralitu, kterou si lokální síťář musí zachovat po celou dobu projektu i výzkumu. Naznačuje propojenost, sdílení informací, propojenost a spolupráci v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Spolupráce aktérů by se měla stát nekončícím procesem, který nabízí podporu aktérů sítě spadajících pod několik ministerstev, která mají svá legislativní ukotvení. Síťář by měl být tím, kdo pomáhá tuto různorodost překlenout a zároveň zůstává nezávislým, nestranným a nezaujatým.

Obrázek 9 LOKÁLNÍ SÍŤAŘ A SPOLUPRACUJÍCÍ AKTÉŘI SÍTĚ

10.1 Výzkumné cíle, formulace výzkumných otázek

V teoretické části diplomové práce jsme se zabývali všemi faktory, které ovlivňují fungující síť pro ohrožené dítě a jeho rodinu. Po celou dobu výzkumu jsme sledovali naplnění potřeb cílové skupiny a meziresortní spolupráci v rámci sítě. Sběr dat jsme zaměřili na mapování potřeb aktérů. Analýza dat by měla doložit, co mají aktéři společného a co rozdílného v přístupu k cílové skupině.

Výzkumným cílem je zavedení a postupné ověřování pozice lokálního síťáře v praxi.

Výzkumný cíl má potvrdit či vyvrátit přínos lokálního síťování v síti, jeho postupné zavedení do praxe tak, aby podpořilo práci sociálních pracovníků OSPOD. Lokální síťář, chápán jako projektový pracovník, který by měl udržitelně propojovat aktéry sítě služeb takovým způsobem, aby navzájem znali své možnosti a potřeby a mohli efektivně spolupracovat při řešení konkrétních případů ohrožených dětí a jejich rodin. Z hlavního cíle výzkumu vyplynula **hlavní výzkumná otázka**.

- **Jaký přínos pro síť má propojování jednotlivých aktérů sítě?**

Parciální cíle výzkumu jsou zaměřeny na mapování, pojmenování potřeb jednotlivých skupin aktérů sítě a jejich naplňování, přínos lokálního síťování pro nastavení efektivní meziresortní a multidisciplinární spolupráce. Analýzy dat pomohou nalézt společné potřeby jednotlivých aktérů sítě.

1. Mapování a konkretizování potřeb jednotlivých aktérů sítě.
2. Hledání společných potřeb jednotlivých aktérů sítě a jejich naplňování.
3. Úspěšnost lokálního síťování v rámci meziresortní a multidisciplinární spolupráce.

10.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky jsme formulovali takovým způsobem, aby pomohly nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku a potvrdily cíle výzkumu s pomocí analýzy dat z jednotlivých výzkumných vzorků. Odpovědi na výzkumné otázky budou zpracovány prostřednictvím diskuse.

1. Jaké byly důvody setkání jednotlivých aktérů sítě?
2. Jaká byla očekávání jednotlivých aktérů sítě v průběhu meziresortního setkávání jednotlivých aktérů sítě?
3. Jaký byl průběh setkání jednotlivých aktérů sítě?
4. Proč se dříve aktéři sítě neselektovali?
5. Jaká byla pozice lokálního síťáře?
6. Kdo je strategickým partnerem lokálního síťáře v rámci fungování lokální sítě?
7. Jaká forma setkávání nebyla přijata aktéry sítě?

10.3 Příprava, plán a průběh výzkumu - design výzkumu

Autoři Švaříček a Šedřová (2007) uvádí, že design výzkumu znamená rámcové uspořádání nebo plán výzkumu a svou důležitostí stojí v pořadí hned za volbou výzkumného problému. Pro náš výzkum jsme zvolili jeden ze čtyř nejužívanějších designů, zakotvenou teorii.

Hendl (2016) považuje za nejdůležitější krok plán výzkumu. Bylo nutné pečlivě zvážit výběr zkoumaného vzorku. Původně se měl výzkumný problém omezit pouze na sociální oblast a na poskytovatele sociálních služeb. Postupně jsme výběr vzorků rozšířili o poskytovatele školských a zdravotnických služeb. V průběhu projektu se osvědčili jako strategičtí partneři k jednání, k naplňování cíle výzkumu a strategie lokálního síťování.

Pro přípravnou fázi výzkumu jsme zvolili téma s ohledem na účast výzkumníka v projektu „*Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*“ v pozici lokálního síťáře. Oblast výzkumu se týkala meziresortní spolupráce jednotlivých aktérů sítě. Následně jsme vymezili výzkumný problém a ověřili pozice lokálního síťáře v praxi. Účelem výzkumu byla analýza potřeb jednotlivých aktérů sítě, jejich ochota ke spolupráci a vzájemné komunikaci.

Parciální cíle a výzkumné otázky jsme definovali s ohledem na výzkumný cíl, poté následoval samotný výzkum. Prvním krokem byl výběr vzorků. Jak již bylo zmíněno, k sociální oblasti přibyla i školská a zdravotnická oblast. Na základě navázání vztahu s klíčovými informátory z oblasti sociální, školské a zdravotnické došlo dle Hendla (2016) k oblíbené formě výběru případů metodou „*sněhové koule*“. Výzkumník byl opakovaně zván na další meziresortní setkání, tím došlo k teoretické saturaci výzkumného vzorku.

V rámci přípravy výzkumu bylo důležité nastudovat a v terénu ověřit použitou metodu síťování. Zpočátku výzkumník vycházel ze vztahu sociálních pracovníků k jiným aktérům sítě. Postupným shromažďováním a analýzou dat se zaměřil na vztahy jednotlivých aktérů sítě, na způsob formulace potřeb, jejich představy o spolupráci v rámci sítě, způsoby komunikace, formy setkávání.

PLÁN VÝZKUMU:

1. Setkání s jednotlivými aktéry služeb.
2. Mapování jejich potřeb.
3. Popis setkání vycházející z pozorování skutečnosti.
4. Zaznamenání na pozorovací archy.
5. Shromažďování vzorků.
6. Analýza setkání – popis vztahů, poznámkování.
7. Otevřené kódování jednotlivých setkání.
8. Hledání společných znaků.
9. Odpověď na výzkumné otázky.
10. Závěr.

10.4 Limity studie

V samém začátku plánování a přípravy výzkumu bylo nutné se zamyslet nad limity, které mohou ovlivnit podobu výzkumu. Stanovení limitů hned na počátku designu je způsob, jak si uvědomit možná rizika, která by mohla narušit průběh výzkumu.

1. LIMITY NA STRANĚ VÝZKUMNÍKA

- Nikdy neprováděl výzkum.
- S metodou zakotvené teorie nepracoval, v praxi se s ní setkává poprvé.
- Postupné seznamování se s prostředím OSPOD a poskytovateli sociálních služeb.
- Důležité je zachování neutrality, nezávislosti, objektivního přístupu.
- Struktura setkání a forma zápisu zaručí, že zvolená metoda bude úspěšná a validní.
- Neopomenout teoretickou citlivost.
- Udržet rovnováhu mezi tvořivostí a vědou.

2. LIMITY NA STRANĚ ÚČASNÍKŮ

- Každý účastník může mít pocit exkluzivity.
- Účastníkům může chybět dávka respektu k dalším účastníkům setkání.
- Z dialogického rozhovoru se může stát monologický.
- Setkání se může pro některé účastníky stát nepřínosným.
- Momentální rozpoložení účastníků může zkreslit výsledek setkání.
- Do průběhu setkání se mohou promítnout vzájemné sympatie a antipatie, předsudky.

3. LIMITY NA STRANĚ METODY

- Jde o kvalitativní výzkum, stěžejní budou rozhovory a strukturovaná pozorování.
- Vhodně zvolené metody vyhodnocování sběru dat.
- Průběžný sběr dat a jejich průběžné vyhodnocování.
- Metoda pracuje s momentálními reakcemi, pocity a chováním aktérů.

11 METODOLOGIE

Kvalitativní výzkumník na začátku výzkumu vybere téma a určí základní výzkumné otázky, které v průběhu výzkumu může modifikovat nebo doplňovat. Pro kvalitativní výzkum je důležitý sběr a analýza dat v terénu, prostřednictvím pozorování v různých časových okamžicích. Tento cyklický proces sběru a analýzy přezkoumává a doplňuje domněnky a závěry, ověřuje interpretační, popisnou nebo teoretickou validitu výsledků (Hendl, 2016).

Švaříček a Šedřová (2014) ve své knize uvádí, že logika kvalitativního výzkumu je zcela induktivní. Teprve po nasbírání dostatečného množství dat začíná výzkumník pátrat po pravidelnostech, které se v těchto jevech vyskytují, formuluje předběžné závěry a hledá pro ně další oporu v datech. Výstupem může být nová hypotéza či teorie.

Dle Emanovského (2013) kvalitativní výzkum probíhá zpravidla v určitých fázích, které jsou dopředu plánovány a zpracovány ve výzkumném projektu. Plán kvalitativního výzkumu je volnější než u kvantitativního výzkumu a většinou se v průběhu neustále upravuje.

Pro kvalitativně orientovaný výzkum je typické dlouhodobé shromažďování podrobných dat v malých skupinkách jedinců. Nezaměřuje se na celou populaci, ale zkoumá typické jevy vybrané komunity, intenzivně a do hloubky.

Výběr zkoumaných případů při kvalitativním výzkumu je vždy záměrný. Výzkumník vždy záměrně vybírá vhodné jedince, kteří by mohli poskytnout vhodné informace a zároveň dobře reprezentují zkoumané prostředí (Emanovský, 2013).

Při kvalitativně orientovaném výzkumu rozlišujeme dva základní přístupy, analytickou indukci a konstantní komparaci. Na rozdíl od analytické indukce nezačíná konstantní komparace stanovením výzkumného problému, ale shromažďuje údaje o všech případech, třídí a hledá jejich společné prvky, vytváří tzv. významové kategorie.

Pomocí významových kategorií je stanovena hypotéza a následně vytvořena teorie. Výzkumník neustále srovnává nově získaná data a vytvořené kategorie, dokud nedojde k uspokojivému vysvětlení zkoumaného jevu (Hendl, 2016).

11.1 Metoda zakotvené teorie

Autory zakotvené teorie jsou Barney Glaser a Anselm Strauss. Zakotvená teorie je induktivně odvozená ze zkoumaného jevu a následně vytvořena, odhalena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů a jejich analýzou. Obsahem je určitý metodologický postup a výsledným produktem je teorie (Švaříček, Šed'ová; 2014).

Základním cílem není popis jevů, ale vytvoření nové teorie zakotvené v datech. Zkoumaná oblast sama odhalí, co je v oblasti významné, kdy na základě shromážděných dat identifikujeme relevantní proměnné a poté operacionalizujeme vztahy mezi nimi. Výsledkem je teorie, která postihuje vztahy mezi jevy, zejména sociálními procesy, vztahy mezi lidmi, dynamický popis dění, podmínky ovlivňující jednání, vztahy a reakce aktérů. Odbornou literaturu používáme ex post.

Zakotvená teorie vychází z konstantní komparace a používá sadu systematických postupů. Výsledkem je validita, soulad mezi teorií a pozorováním, zobecnitelnost, přesnost, kritičnost a ověřitelnost výzkumu (Švaříček, Šed'ová; 2014).

Postup je rozdělen do tří etap, které se mohou vzájemně překrývat. V první etapě sběrem dat teoreticky nasytíme kódy, v druhé etapě kódujeme materiál a vytváříme kategorie k vytvoření budoucí teorie a v poslední etapě konstruujeme teorii v podobě sady tvrzení o vztazích mezi kategoriemi - proměnnými.

Sběr dat, jejich kódování, psaní poznámek se prolínají do chvíle, kdy jsou data teoreticky nasycena. Na základě prvních komparací vybereme důležité kódy a píšeme k nim poznámky. Poté následuje teoretické vzorkování, které nám pomáhá hledat další relevantní data a rozvíjet počáteční teorii.

Kódování je jádrem zakotvené teorie. Jedná se o analytické operace, které pomáhají hledat indikátory. Ty rozřadíme k relevantním konceptům a následně kategorizujeme na základě jednotícího kritéria. Stávají se pak základem pro vytvoření budoucí teorie (Švaříček, Šed'ová; 2014). Konstruování teorie znamená postihnout vzájemné vztahy mezi vytvořenými kategoriemi – proměnnými. Vytvoření konzistentní teorie je závislé na nalezení klíčové kategorie. Je třeba vybrat jednu centrální kategorii a nová teorie se tvoří kolem ní. Zakotvená teorie je nejpropracovanějším kvalitativním designem.(Švaříček, Šed'ová; 2014).

11.2 Sběr dat

Data jsme sbírali při účasti na společných meziresortních setkáních, na kterých lokální síťář vystupoval jako aktivní účastník setkání. K nasycení dat došlo formou pozorování a zaznamenávání dat do pozorovacích archů. Pro účely výzkumu, sběru dat, jsme zvolili metodu *zúčastněného pozorování*, který patří mezi nejdůležitější metody kvalitativního výzkumu. Hendl (2016) uvádí, že *zúčastněným pozorováním* je možné popsat děje, kdo se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč.

Zúčastněné pozorování je vhodným způsobem sběru dat pro uvedený výzkum, protože setkání účastníků výzkumu během meziresortních setkání je málo prozkoumaný jev a existují velké rozdíly mezi pohledy jednotlivých respondentů sledované skupiny. Výzkumník - pozorovatel nefunguje jako pasivní registrátor dat, ale sám se účastní setkání, sbírá data, zapojuje se do diskuse. To mu umožní odhalit vnitřní perspektivy zúčastněných.

Dle Hendla (2016) je pro výzkum důležité, aby výzkumník přistupoval k pozorování s vědomím, že situace během setkání respondentů jsou spoluvytvářeny subjektivními významy a zkušenostmi konstruovanými účastníky setkání. Po dobu trvání *zúčastněného pozorování* jsme si udrželi svou nezávislost a neutralitu pozice lokálního síťáře, což je dle Hendla (2016) *kritickým bodem výzkumu*.

Podářilo se nám získat *klíčového informátora* v osobě facilitátora setkání. Byl znalý prostředí a poskytl nám dodatečné informace. Bylo důležité udržet odstup od získaných informací, v některých případech oslovit i jiné *klíčové informátory*, kteří byli zdroji relevantních informací. Během plánovaných setkání jsme simultánně skloubili dvě aktivity a prostřednictvím formy *dual purpose* - dvojího účelu, jsme se zúčastnili dění a zároveň jsme toto dění pozorovali. Tento koncept jsme využili během setkání s poskytovateli sociálních služeb a pracovníci OSPOD.

Při setkání se zástupci škol jsme použili formu širokoúhlé optiky - *wide angle lens* (Hendl, 2016), při které jsme používali teoreticky a zkušenostmi poučený pohled na procesy a dění. O průběhu setkání jsme si vedli záznamy dat a popisné poznámky v podobě *kondenzovaného popisu situace* pomocí kódů a klíčových slov, vět a citátů z rozhovorů, v kombinaci *s podrobnými zápisy dojmů z rozhovorů a pozorování* pro účely pozdější analýzy dat (Spradley 1980 in Hendl 2016).

11.3 Kódování

Kódování je operace, při níž jsou údaje rozebírány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text rozebrán na jednotky. Jednotkám jsou přidělena jména. S nově pojmenovanými fragmenty textu výzkumník pracuje novým způsobem.

Analyzovaný text výzkumník rozdělí na jednotky. Jednotkou může být slovo, sekvence slov, věty, odstavec. Autoři doporučují nevolit jednotky formálně, nýbrž významově. V tu chvíli se jednotka stává významovým celkem různé velikosti. Každé jednotce přidělíme kód. Kódem může být slovo, krátká fráze, která vystihuje určitý typ a odliší jej od ostatních (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Řada autorů doporučuje kladení různých návodních otázek. Například autoři Švaříček a Šed'ová (2014) uvádí typy analytických otázek od Flicka, které mohou sloužit jako pomůcka.

1) CO?	Co je tématem promluvy?
2) KDO?	O jaké osoby jde? V jakých rolích vystupují?
3) JAK?	Které vlastnosti jevu jsou zmiňované nebo zamlčované?
4) KDY?	Časový interval.
5) JAK DLOUHO?	Jaký je čas trvání?
6) KDE?	Kde a v jakém prostoru je dění lokalizováno?
7) JAK MOC?	Frekvence?
8) JAK SILNĚ?	Jaká je intenzita jevů a jejich vlastností?
9) PROČ?	Jaké jsou příčiny?
10) KVŮLI ČEMU?	S jakým záměrem aktéři jednají?
11) POMOCÍ ČEHO?	Jaké jsou strategie k dosažení cíle?

Naším výchozím bodem při formulaci kódů bylo poznámkování, vytvořené ze zúčastněného pozorování. Poznámkováním jsme zachytili detaily ze setkání a doplnili pozorovací archy s formulovanými kritérii pozorování. Použité kódy jsme zpočátku formulovali ad hoc a vytvořili pro potřeby počáteční fáze označení, které nejlépe vystihovalo povahu datového fragmentu a jeho vztah ke zvolené výzkumné otázce. Kódy jsme revidovali a přejmenovali dle potřeby výzkumu.

Pro lepší přehled jsme vytvořili seznam kódů a poznámky, které se týkaly obsahu kódů. Následovala další fáze, ve které jsme vytvořený seznamu kódů převáděli do konceptů. Po vytvoření seznamu kódů a konceptů následovala jejich systematická kategorizace. Seznamy kódů a vytvořené kategorie jsme pro lepší přehled zaznamenali do grafů.

11.4 Pozorování, pozorovací archy

Pozorování představuje jednu ze základních výzkumných metod. Strukturované pozorování rozdělené do předem stanovených kategorií a obsah jednotlivých kategorií jsme zaznamenali do pozorovacího archu¹⁹¹. Kategorie jsme volili tak, aby zachytily drobné nuance setkání a byly relevantním zdrojem pro následnou analýzu. Zvolili jsme si strukturu pozorování, která byla pro všechny vzorky stejná.

1. Kdo byl svolavatelem schůzky?
2. Kdo byl iniciátorem schůzky?
3. Jak na iniciativu reagovali ostatní přizvaní účastníci?
4. Co bylo cílem setkání?
5. Splnilo setkání očekávání účastníků?
6. Jaký postoj zaujali účastníci setkání?
7. Kdo převzal prvotní iniciativu?
8. Jak probíhal dialog?
9. Bylo nutné, aby docházelo k usměrňování rozhovorů k dialogu?
10. Kritická místa setkání.
11. Hledali se kompromisy?
12. Došlo ke kompromisům?
13. Byl slovní projev účastníků spíše dialogický nebo monologický?
14. Bylo možné z neverbálních projevů poznat prožívání účastníků?
15. Zapojili se všichni účastníci do diskuse?
16. Jaká byla celková atmosféra setkání?
17. Mají zájem o další spolupráci?

Je důležité myslet i na základní vlastnosti kvalitativního výzkumu. Validní pozorování je takové, že pozorujeme skutečně to, co chceme pozorovat, reliability závisí na samotném pozorovateli, zvolené pozorovací technice a okolnostech pozorování. Objektivitu zajistíme již zmíněným strukturovaným pozorováním (Emanovský, 2013).

¹⁹¹ Pozorovací archy jsou součástí příloh.

11.5 Výzkumný vzorek

V začátku plánování výzkumu jsme provedli výběr výzkumného vzorku. Na základě výběru vzorku jsme stanovili výzkumný cíl a výzkumné otázky. Bylo nutné vybrat metodu sběru a analýzy dat vzorku. Zakotvená teorie se ukázala pro výzkum nejvhodnější metodou.

Během výzkumu se ukázalo, že by bylo dobré rozšířit výzkumné vzorky o další oblasti, školskou a zdravotnickou. Sociální oblast se začala více propojovat i s jinými resorty. Začali jsme tedy komunikovat a spolupracovat s pracovníky jednotlivých resortů.

11.6 Příprava dat na analýzu

1) *Vymezení základního souboru textů.* Základním souborem textů dle Emanovského (2013) rozumíme veškeré texty týkající se dané problematiky, který si zúžíme pro své potřeby do výběrového souboru.

Pro potřeby výzkumu jsme vymezili základní soubor aktérů sítě v daných ORP, který jsme rozčlenili na sociální, školskou a zdravotnickou oblast a jejich vzájemnou propojenost. Propojenost jednotlivých oblastí jsme zaznamenali do grafů, který znázornil jejich předpokládané vztahy.

2) *Vymezení významové jednotky.* Významovou jednotku může tvořit slovo, idea či téma, které vyhledáváme v textu a zaznamenáváme.

Na základě poznámkování jsme vymezili indikátory a případné souvislosti mezi nimi v oblasti sociálních, školských a zdravotnických služeb. Na základě indikátorů jsme vytvořili koncepty. Ty jsme následně porovnávali mezi jednotlivými sledovanými vzorky.

3) *Stanovení analytických kategorií.* Analytické kategorie stanovujeme na základě daného výzkumného problému či hypotéz a slouží, jak autor uvádí, ke klasifikaci významových jednotek. Kategorie mohou představovat větší celky, do kterých vřazujeme významové jednotky.

Analytické kategorie z jednotlivých zkoumaných vzorků sociálního, školského a zdravotnického prostředí jsme vymezili dle stanovených indikátorů a následně konceptů.

4) *Kvantifikace.* Kvantifikací významových jednotek, popř. analytických kategorií, rozumíme určování frekvence výskytu v daném textu.

Stanovené kategorie jsme nadále porovnávali. Prostřednictvím komparace jednotlivých vzorků jsme zkoumali, shody, frekvence výskytu u zkoumaných vzorků.

5) *Interpretace zjištěných frekvencí.* Interpretace zjištěných frekvencí znamená slovní popis a vysvětlení zjištěných údajů (Emanovský, 2013).

Na základě frekvencí výskytu kategorií a podobnosti proměnných jsme provedli analýzu výzkumu jednotlivých výzkumných

11.7 Terén výzkumu a tvorba teorie

Pro diplomovou práci jsme zvolili výzkumné vzorky z prostředí sociálně právní ochrany dětí, sociálních, školských a zdravotnických služeb. Naším úkolem bylo mapování potřeb aktérů sítě. Vytvořili jsme analýzu potřeb daného regionu v rámci poskytované sítě a nabídli jsme služby s ohledem na potřeby cílové skupiny ohrožených dětí a jejich rodin.

Mapování potřeb aktérů sítě jsme zahájili u pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Následovalo mapování potřeb poskytovatelů sociálních služeb s důrazem na preventivní a inovativní služby. Preventivní služby v ORP Zábřeh jsou zastoupeny především Nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež, Občanskou poradnou, nestátní neziskovou organizací Spirála, Dobrovolnickým centrem Charity Zábřeh, Sociálně-

aktivizační službou Kompas pro rodiny s dětmi¹⁹², Azylovým domem a Domovem pro matky s dětmi.

V případě, že služby nejsou v daném ORP zastoupeny, klienti využívají nabídky sousedních ORP Šumperk, ORP Olomouc. V ORP Mohelnice jsou sociální služby zastoupeny Nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež či Občanskou poradnou. Ostatní sociální služby jsou poskytovány v ORP Zábřeh, ORP Šumperk, ORP Olomouc. Vždy záleží na volbě klienta a doporučení pracovnice OSPOD.

Důležitou potřebou je dostupnost a návaznost služeb. Překážkou v poskytování sociálních služeb může být dopravní i finanční náročnost. V některých případech klienti nevládají dojíždění za sociální službou z finančních, rodinných, sociálních či zdravotních důvodů.

Inovativní služby se v dané oblasti nevyskytují. Jde o celorepublikový problém. Na podporu a rozvoj inovativních a preventivních služeb se v jedné ze svých klíčových aktivit zaměřil projekt „*Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*“. Přehled o sociálních službách poskytují Katalogy poskytovatelů sociálních služeb¹⁹³ v rámci daného ORP, případně bývalého okresu.

V ORP Šumperk působí Poradna pro rodinu, Dětský klíč - odlehčovací a asistenční služby pro děti a jejich rodiny, Centrum pro rodinu, ZDVOP Ostrůvek, Společně - Jekhetane¹⁹⁴ pro romskou minoritu.

Třetím výzkumným vzorkem jsou pedagogové a poradenští pracovníci školy poskytující školské služby nejen ohroženým dětem a jejich rodinám. Ve školním prostředí pracují s cílovou skupinou především výchovní pracovníci a metodici prevence. Sběr dat pro výzkum jsme zaměřili na mapování jejich potřeb.

Pro školní poradenské pracovníky je důležitou potřebou navázání efektivní spolupráce a komunikace s pracovníci OSPOD a odbornými lékaři. Školy nemají mnoho zkušeností s ohroženými dětmi a jejich rodinami, nedaří se jim tyto děti identifikovat a poskytnout jim včasnou a adekvátní podporu, což se ukázalo v projektu MŠMT „Obědy do škol“.¹⁹⁵ Realizaci projektu na školách bránilo několik faktorů.

192 Poskytovatele sociálních služeb a jejich nabídka služeb je popsána pro daný region v teoretické části diplomové práce a doplněny grafem.

193 <http://www.kp-zabrezsko.cz/dokumenty/article/8-dokumenty/185-katalog-poskytovatelu-socialnich-a-navaznych-sluzeb-zabrezska>

194 <https://katalog.sumperk.cz/>

195 <http://www.obedyprodeti.cz/o-projektu>

V některých případech uváděli ředitelé škol neochotu vytipovat děti, které by mohly být do projektu zařazeny. Jak sami ředitelé uváděli, bránili jim v tom špatné zkušenosti s nálepkováním dětí, na druhé straně uváděli, že ostatní rodiče by také mohli vyžadovat obědy pro své děti zadarmo a jako třetí překážku uváděli „*moc papírů k vyřizování*“. Městská rada však doporučila školám projektu se zúčastnit¹⁹⁶. Lokální síť ať ze své pozice pro tento projekt vytipoval a doporučil transparentní agenturu.

Potřebou školních poradenských pracovníků bylo navázání komunikace a spolupráce s kurátorkami. Zástupci škol měli dojem, že informace proudí jednostranně, pouze ze škol směrem ke kurátorům. Školám pak chyběla zpětná vazba. Vedoucí školského odboru svolala jednání zástupců škol, vedoucí OSPOD. Nepochopení bylo způsobeno neznalostí legislativy jiného aktéra sítě.

Dalším z faktorů bylo nedostatečné využívání nástrojů, které by umožnily včas podchytit a řešit problémy ohrožených dětí. Školní poradenští pracovníci vyslovili potřebu zlepšit a sjednotit spolupráci a komunikaci s odbornými lékaři, pediatry a požadovali vytvoření podpůrné sítě z odborníků, kteří by byli schopni a ochotni flexibilně poskytnout pomoc v případech, které si žádají akutní řešení.

Výzkumný vzorek se rozrostl o zdravotnické služby. Odborní lékaři se významně podílejí na vytváření lékařských zpráv a dokumentů, na základě kterých se pak odvíjí poskytování pomoci a podpory ve školském prostředí. Na základě vyslovené potřeby vzniklo jednání u kulatého stolu s odborníky a vytvoření multidisciplinárního týmu. Pro účely diplomové práce jsme provedli sběr dat ze čtyř výzkumných vzorků. Pro analýzu setkávání a sbírání vzorků jsme zvolili následnou strukturu:

1. PODOBA SETKÁNÍ – příprava, forma
2. PRŮBĚH SETKÁNÍ – pozorování, rozhovor
3. VÝSLEDEK SETKÁNÍ – zaznamenání na pozorovací arch
4. CO SE DĚLO PO SETKÁNÍ – vyhodnocení, kódování
5. ZÁVĚR ZE SETKÁNÍ – analýza dat

196 Více se o projektu „Obědy do škol“ na www.obedyprodeti.cz/o-projektu

V první fázi jsme shromáždili podrobné údaje o zkoumaných osobách. V následné fázi jsme se zaměřili na třídění a uspořádání získaného materiálu s cílem formulovat určitou teorii. Tuto fázi lze dle Emanovského (2013) rozdělit do několika následujících kroků.

1. *Identifikace významových kategorií* – v získaném materiálu jsme hledali segmenty, týkající se jedné věci, více segmentů tvořilo významovou kategorii. Významové kategorie by měly odpovídat cíli jeho výzkumu.
2. *Pojmenování významových kategorií* – pro lepší identifikaci musí mít významová kategorie svůj název. Název by měl mít abstraktnější podobu. Pro zkrácení názvů se často používají kódy, které se vpisují do textu k příslušným segmentům a následně se třídí do kategorií. Výsledkem je vytvoření seznamu významových kategorií.
3. *Určení vztahů mezi významovými kategoriemi* – jednotlivé kategorie jsme se snažili seřadit a přeskupit dle významu a těsnosti vztahů, hledat kategorii od vyššího stupně až po centrální kategorii.
4. *Formulace teorie* – vytvořili jsme výslednou teorii extrahovanou ze získaných dat, kterou tvořily koncepty a vztahy mezi nimi (Emanovský, 2013, s. 65).

12 KVALITATIVNÍ ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU

Hlavní myšlenkou síťování je podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí. Náplní práce je mapování potřeb, projektová činnost, analýza, vytvoření strategie lokálního síťování v obci s rozšířenou působností.

Cílovou skupinou je ohrožené dítě a jeho rodina. Prostřednictvím komunitního plánování, webových stránek města, dostupných katalogů poskytovatelů sociálních služeb jsme si vytvořili databázi dostupných poskytovatelů sociálních služeb a seznámili se s hierarchií na jednotlivých úrovních samosprávy.

Náplní práce síťáře by mělo být vytvoření funkční sítě, zmapování bílých a šedých míst v síti poskytovatelů služeb sociálních, školských i zdravotnických.

První fáze zahrnovala mapování potřeb vedoucí a sociálních pracovníc OSPOD. V druhé fázi mapování jsme se zaměřili na potřeby poskytovatelů sociálních služeb, ve třetí fázi jsme oslovili poskytovatele školských služeb.

S cílovou skupinou ohrožených dětí a jejich rodin se ve vzdělávacím procesu nejčastěji pracují výchovní poradci a metodici prevence. V týmech pedagogických pracovníků chybí speciální pedagogové, školní psychologové a speciální pedagogové. Školním poradenským pracovníkům chybí podpůrná poradenská síť, která by jim pomohla řešit akutní výchovné problémy žáků.

Obrázek 10 FÁZE LOKÁLNÍHO SÍŤOVÁNÍ

12.1 Mapování potřeb pracovníků OSPOD

Pracovnice OSPOD byly překvapeny otázkou: „*Jaké jsou jejich potřeby?*“. Rozhovor byl strukturovaný a bylo nutné je předem ujistit, že nepřesáhne dvacet minut. Avizovaná doba rozhovoru byla určujícím faktorem setkání.

12.1.1 Průběh setkání s pracovníky OSPOD

Průběh setkání byl dán strukturou rozhovoru. Některé pracovníce si své potřeby dopředu promyslely a připravily, některé se spontánně rozhovořily. Řada z nich měla konstruktivní připomínky a poskytla cenný materiál pro další analýzu. Všechny pracovníce měly jasnou představu o své práci, ovládaly profesionální přístup ke klientům. Znalost legislativy a standardů, kompetence pro výkon povolání byly na vysoké úrovni.

V některých případech jsme měli pocit, že očekávají konkrétní výsledky, výstupy, změny, které jim ulehčí práci i přesto, že jsme hned na začátku vysvětlili dané možnosti lokálního síťování. Zmapované potřeby pracovníků OSPOD se po celou dobu promítaly do práce síťáře. Byly výchozím, orientačním bodem při vytváření strategií, zpracování tabulek chybějících služeb v ORP pro krajský úřad. Během setkání jsme zaznamenali nedůvěru ve výsledek projektu, a to na základě slov pracovníků: „*Takových projektů už tady bylo a nic....*“. Svou nespokojenost a předpojatost nijak neskrývaly, bylo tedy nutné získat si jejich důvěru.

Naopak u vedoucích pracovníků vznikla představa o možnosti získat v rámci projektu další pracovníky pro OSPOD, která by zastala práci, na kterou neměly dostatečný časový prostor. V tomto ohledu bylo nutné zachovat neutralitu a nezávislost a zároveň neztratit jejich důvěru. Byla znát jistá odtažitost ve chvíli, kdy jsme se ptali na okolnosti spolupráce se školami. Celkově byla pozice lokálního síťáře přijímána s rozpaky a nedůvěrou, kterou daly najevo.

12.1.2 Výsledek setkání s pracovníci OSPOD

Výsledkem jednání bylo navázání určité formy spolupráce a komunikace, která se postupem času bude vyvíjet. Skeptické pohledy a nevyřčené názory jsme zaznamenali již v průběhu setkání. Potřeby pracovníků byly rozmanité, záleželo na případech, které momentálně řešily. Všechny pracovníce se vyjadřovaly k nárůstu administrativní práce a spisových materiálů slovy „*zahltcenost papíry...*“, která ubírá čas na konkrétní práci s klienty.

Velmi často se objevovala potřeba většího množství psychiatrů a psychologů. Pracovnice si stěžovaly na dlouhé objednací lhůty. V ORP Mohelnice se vyjadřovaly k nedostatečnému pokrytí regionu sociálními službami, nedostatku dobrovolníků, terénních pracovníků pro monitoring volnočasových aktivit dětí a chráněné bydlení pro rodiny v krizi.

V obou ORP zazněla potřeba sociálně-aktivizační služby v oblasti asistovaných dohledů, zejména u porozvodových konfliktů rodičů, možnosti namátkové kontroly drogově závislých matek, zřízení kontaktní místnosti pro setkávání rodičů s dětmi, dostupnosti poradny pro rodinu, zejména intervenčního centra. Tyto potřeby jsme zapracovali do analýzy a následné strategie lokálního síťování.

12.1.3 Co se dělo po setkání

Navázali jsme spolupráci založenou na korektních vztazích a předem vymezených hranicích. Z pohledu síťáře byla patrná určitá míra nedocenenosti, důsledně hlídaná míra poskytování informací, zaštitěná legislativou. Po setkání možná mohly pracovníce nabýt dojmu, že lokální síťář je člověk, který by mohl zařídit, domluvit, zorganizovat to, na co nemají čas.

Byla patrná skepse z dalšího projektu. Na základě zmapovaných potřeb se nabízelo řešení v podobě setkání zástupců škol a vedoucích OSPOD. Vytvořený prostor pro diskusi pomohl objasnit původ nedorozumění ohledně výměny informací, což byla základní potřeba obou stran. Zástupci škol i pracovníci OSPOD jsou profesionálové,

kteří svou roli plní velmi dobře, ale neznají legislativu druhého aktéra. Obě strany se chovají profesionálně, řídí se danou legislativou, která však neumožňuje meziresortní spolupráci.

V praxi to znamená vzájemné nepochopení v procesu předávání informací a rozdíly v chápání problematiky ohrožených dětí a jejich rodin. Porušení mlčenlivosti u pracovníků OSPOD znamená vysoké finanční postihy. Tato omezení a opatření školské prostředí nezná. Na setkání jsme si společně vyjasnili formu výměny informací. Škola písemně požádá OSPOD o vyjádření, že s rodinou je zahájena spolupráce v rámci SPOD, kurátorky budou zvány do výchovných komisí v případech dětí, které má OSPOD v péči.

12.2 Mapování potřeb poskytovatelů sociálních služeb

Sociální služby se při poskytování svých služeb řídí standardy. Jsou zvyklé pracovat se zakázkou ze strany klienta, nebo OSPOD a dle standardů zakázku splnit. Setkání s poskytovateli sociálních služeb patřilo k velmi příjemné fázi lokálního síťování, mělo spád, bylo konstruktivní a probíhalo v přátelské atmosféře. Velmi ochotně a jasně formulovali své potřeby.

12.2.1 Průběh setkání

Poskytovatelé sociálních služeb mají jasno ohledně své náplně práce. Situaci komplikuje nejistota spojená s financováním služeb. Spoustu času vynakládají na finanční zajištění služby. Z těchto důvodů je mnohdy těžké získat a udržet stabilní profesionální tým. Problémy s financováním služeb nemá žádný z aktérů sítě. Vztah mezi OSPOD a poskytovateli jsou na dobré úrovni.

Oba dva subjekty se řídí standardy, což značně zjednodušuje spolupráci. Nesoulad nastává ve chvíli, kdy se dotkneme problému, zvaném nahlašovací povinnosti sociální služby. Nahlašovací povinnost má sociální služba v případě podezření na týrání či zneužívání.

V takovém případě se služba ocitá v nesnázích, zvažuje, zda naruší důvěru mezi klientem a službou. Obdobný problém má například sociální služba v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Klienti tohoto zařízení nemusí sdělovat svá jména, mají pouze přidělený kód. Nízkoprahovost zajišťuje klientům anonymitu, možnost být sám za sebe. V nízkoprahovém zařízení pracují lidé, kteří jsou připraveni pomoci a podpořit klienta, který se svěří se závažným problémem a zároveň musí respektovat anonymitu.

Poskytovatelé sociálních služeb často zmiňovali rozpor v legislativě. Sociální služby se řídí zákonem o sociálních službách č.108/2006 Sb. a pracovníci OSPOD se řídí zákonem č. 359/1999 Sb. Zákon o SPOD č. 359/1999 Sb. je nadřazen zákonu o sociálních službách č. 108/2006 Sb. a vzniká zde rozpor v oblasti zájmů a potřeb klienta.

Vztahy mezi sociálními službami a pracovníci OSPOD jsou tématem řady setkání. Jedná se vyladění postupů při výměně informací v případech klientů, které má

OSPOD v péči. Neexistuje jednotná legislativní podpora, metodika komunikace mezi SAS a OSPOD. Často se jedná o osobní přístup každého pracovníka SAS či OSPOD.

Komplikované řešení sociálních situací si žádá sociální práce s nemotivovanými klienty, kteří přicházejí z OSPOD. Práce s nimi je zdlouhavá a náročná, s nejistým výsledkem. Je to v rozporu s nastavením sociálních služeb, které předpokládají poskytování pomoci a podpory klientovi, který je vyhledá na základě vlastního rozhodnutí. Odtud pramení i pocit marné práce, která může vést až k postupnému vyhoření.

12.2.2 Výsledek setkání

Poskytovatelé sociálních služeb jsou ochotní ke spolupráci i komunikaci. Jsou zvyklí být flexibilní, vstřícní. Předpokladem pro jejich práci je ochota pomáhat, domluvit se, hledat řešení. To bylo znatelné po celou dobu našeho setkání a bylo v celku jedno, s kterým poskytovatelem sociální služby jsem se setkala. Jsou zvyklí se aktivně zapojit do komunitního života, jsou členy komise pro komunitní plánování a otevření k jakékoliv spolupráci a komunikaci.

12.2.3 Co se dělo po setkání

Na vyslovenou potřebu pracovníků OSPOD, týkající se doučování dětí z pěstounských rodin, reagoval velmi pružně ředitel Charity Zábřeh. Společně s vedoucím Dobrovolnického centra nabídli, že by tuto službu mohli realizovat ve svých prostorách, v rámci dobrovolnické aktivity studentů. Domluvili jsme nábor studentů. Oslovili jsme doc. Evu Souralovou, Ph.D. z UP Olomouc a střední školy v regionu. V prostorách Dobrovolnického centra byla vyhrazena místnost pro doučování dětí.

12.3 Mapování školských služeb

Třetí fáze mapování se týkala potřeb školských služeb. V praxi to znamená mapování potřeb mateřských, základních a středních škol, školských poradenských zařízení, dětského domova a střediska výchovné péče. Mapování školských služeb bylo specifické. Primárně jsme oslovovali školní poradenské pracovníky, kteří s cílovou skupinou pracují.

O plánovaném setkání jsme informovali ředitele škol a nabídli jim účast na schůzce. Někteří této nabídce využili, ale schůzka ve většině případů nesplnila očekávání. Pro účely sběru dostatečného množství relevantních podkladů pro analýzu jsme připravili pevnou strukturu rozhovoru. Bylo nutné neustále zdůrazňovat neutralitu, nezávislost a vymezovat hranice kompetencí lokálního síťáře.

12.3.1 Průběh setkání

Během mapování potřeb školských služeb jsme se primárně zaměřili na výchovné poradce a metodiky prevence. Ředitelé škol byli přítomni, pokud projevíli o projekt zájem. Z mapování potřeb škol vyšlo najevo, že si s problematikou ohrožených dětí a jejich rodin pedagogové ani vedení škol neví rady.

Mají zábrany označit dítě jako ohrožené, sociálně znevýhodněné. Problematické je také ohlašování podezření na domácí násilí v rodině, které se projevuje na dětech. Důležitá je včasná a adekvátní podpora ze strany školy. K tomu je třeba, aby ve školách pracovali informovaní lidé, kteří by včas zachytili děti v problémové situaci a nabídli pomoc.

V praxi to znamená citlivý přístup k ohroženým dětem a citlivé doporučení dalšího postupu. Ve školním prostředí řeší problémové situace dětí školní poradenští pracovníci. Existuje rozsáhlá a podrobná metodika s názvem *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže*.

V metodickém doporučení je přesně popsáno, jak má vypadat intervence ze strany pedagoga, jak rozpoznat rizikové chování a doporučená východiska v takové situaci. Metodici prevence a výchovní poradci jsou pravidelně proškolení krajským metodikem prevence při pedagogicko-psychologické poradně.

Realita je však taková, že adekvátní a včasná podpora stále chybí. Během mapování byl často zmiňován vztah škol a OSPOD. Školy bohužel stále berou OSPOD jako restriktivní orgán a ne jako poradenské pracoviště

12.3.2 Výsledek setkání

Pravidla spolupráce bohužel nejsou ve většině případů zcela přesně definována. Školy si stěžují na nedostatek informací ze strany OSPOD a pracovníce OSPOD si stěžují na malou vstřícnost ze strany škol. Celá situace vzniká v důsledku oboustranné neznalosti legislativy, ať už se jedná o zákon SPOD č. 359/1999 Sb., ze strany ředitelů, tak znalost školského zákona č. 561/2004 Sb., ze strany pracovníků OSPOD.

Nepochopení vzniká na úrovni poskytování informací a spolupráce. Školy nechápou, že je OSPOD neinformuje o případu, ke kterému dala škola podnět. Pracovníci OSPOD jsou však vázány mlčenlivostí. Na setkání ředitelů základních a mateřských škol se zástupci samosprávy a OSPOD bylo dohodnuto, že ve zprávě o dítěti, kterou škola posílá pro potřeby OSPOD, požádají o informaci o zahájení řízení s rodinou dítěte.

Spolupráce mezi OSPOD a školou je nastavená, ale ne vždy dodržována. V ideálním případě by kurátorky měly být přizvány do výchovné komise pořádané školou. Velmi málo škol má nastavenou pravidelnou a dlouhodobou spolupráci s kurátorkami. Kurátor pro mládež by mohl fungovat jako odborný poradenský pracovník pro výchovné poradce.

Během mapování jsme objevili výjimky v podobě osvíceného výchovného poradce, který konzultoval případy žáků s kurátorkou. Byla to oboustranně prospěšná spolupráce a podpora v případech, kde se nenabízí jednoznačné řešení. Ve většině případů si škola sama řeší projevy rizikového a problematického chování svých žáků. Ve chvíli, kdy je situace neudržitelná, kontaktují OSPOD a žádají okamžité přeřazení žáka do některého typu výchovného zařízení.

12.3.3 Co se dělo po setkání

Ze zkušenosti jednoho ředitele vesnické základní školy vyplynulo, že ohlásil případ týrání svěřené osoby násilnickým otcem na OSPOD. Jeho výpověď byla zaznamenána do spisu o rodině. Podle zákona má rodič možnost se seznámit se spisem a může si nechat vyhotovit kopii. Řediteli školy, který dal podnět k šetření, otec vyhrožoval soudem. Ředitel školy se dostal do velmi nepříjemné situace.

Děti byly přeřazeny do jiné školy. Ředitel se rozhodl příště takové riziko nepodstupovat a omezit se na formální spolupráci s OSPOD. Přitom by stačilo, kdyby výpověď ředitele byla uvedena do zvláštní složky, do které by rodič neměl přístup, tím by byl zdroj závažné informace ochráněn.

12.4 Mapování zdravotnických služeb

Zdravotnické služby jsou svébytná zařízení, která ne vždy mají potřebu být součástí sítě. Zejména pediatři se snaží udržet svou autonomii. Spolupracují s OSPOD, jsou členy komisí, ale ve většině případů se jedná o formální účast. Svou úlohu znají. Pokud mají pochybnosti ohledně ohrožených dětí a jejich rodin, mají povinnost hlásit podezření z fyzického týrání pracovnícím OSPOD.

Společně s paní doktorkou z neziskové organizace Spirála, která pracuje s ohroženými dětmi, a jejich rodinami jsme se rozhodli přenést model multidisciplinárního týmu, který se využívá v lékařském prostředí, do školské praxe.

12.4.1 Průběh setkání

Facilitátor setkání představil myšlenku poradenského multidisciplinárního týmu a vyzval odborníky ke krátké prezentaci své praxe. Součástí společné diskuse bylo vyjádření odborníků.

1. Jakým způsobem si představují spolupráci v rámci multidisciplinárního týmu?
2. Chtějí se účastnit pravidelných setkání?
3. Souhlasí s tím, že by jejich ordinace a kontakty byly uvedeny v seznamu, dostupném pro rodiče a pedagogy?
4. Čím mohou přispět ke zlepšení života ohrožených dětí a jejich rodin?
5. Jsou ochotni poskytnout poradenské služby, pokud se na ně rodiče nebo pedagogové obrátí?
6. Mají nějaké své potřeby, které by chtěli vyjádřit na setkání?

První téma diskuse se týkalo spolupráce psychiatrů a psychologů s OSPOD. V mnoha porozvodových konfliktech děti a rodiče vyhledají pomoc u dětského psychologa na doporučení OSPOD. V řadě případů by však byla účinnější rodinná terapie nebo mediace. Mezi ministerstvy školství a zdravotnictví neexistuje žádná dohoda, jak postupovat v případě, kdy rodič kryje opakovanou absenci ve škole.

Pediatři nemají povinnost potvrzovat nemoc dítěte. Omlouvání dětí je v kompetenci rodičů. Školy mají ve svých školních řádech zakotveno, že po třech dnech musí absenci dítěte potvrdit ošetřující lékař. Lékař není povinen omluvenky dětem vystavovat. Situaci nelze řešit, legislativně se resorty zdravotnictví a školství rozcházejí.

Lékaři měli prostor se vyjádřit k plánované poradenské platformě. Multidisciplinární tým vznikl na základě potřeb školních poradenských pracovníků v oblasti inkluzivního vzdělávání. Jednalo by se o zasvěcení pedagogů do problematiky spojené s určitým druhem postižení, ne o prolomení lékařského tajemství. Rodiče nejsou povinni doložit lékařskou zprávu a škola netuší, jak reagovat na potřeby žáka, pokud je zdravotně postižený, znevýhodněný.

12.4.2 Výsledek setkání

Oslovení lékaři souhlasili s navázáním spolupráce v podpůrném poradenském týmu. Cílem by byla včasná a adekvátní podpora ohroženému dítěti a jeho rodině. Dílčím výsledkem setkání bylo vytvoření seznamu odborníků v podpůrném poradenském týmu.

Facilitátorka setkání seznámila lékaře s novými vzdělávacími přístupy. Základem včasné a přesné diagnostiky je lékařská zpráva, na základě které se odvíjí speciálněpedagogická či psychologická pomoc dítěti. Bylo třeba motivovat odborníky k aktivní spolupráci, vzbudit jejich zájem o výchovnou a vzdělávací problematiku, například vysvětlit rozdíl mezi osobním asistentem a asistentem pedagoga.

Vize do budoucna je taková, že by se setkání u kulatého stolu zúčastnili i odborníci ze školského poradenského prostředí, z PPP, SPC a SVP. Podpora cílové skupiny by měla být aplikována v rámci sjednocení odborné lékařské zprávy, která by vycházela s ohledem na potřeby dětí v rámci inkluzivního vzdělávání.

Lékařům jsme nastínili proces poradenského procesu. Kvalitně formulovaná lékařská zpráva je základem pro diagnostiku v rámci poradenského procesu a výsledkem by byla účinná podpůrná opatření v rámci výchovy a vzdělávání.

Lékaři souhlasili s poskytováním konzultací pedagogům, poradenským pracovníkům, individuální odbornou pomocí a podporou v konkrétních případech souvisejících s problematikou podpůrných opatření ve školách.

12.4.3 Co se dělo po setkání

Setkání s odborníky by mohla probíhat třikrát do roka. Po setkání u kulatého stolu následuje diskusní fórum, na kterém by přizvaní odborníci odpovídali na konkrétní dotazy pedagogů a rodičů. Třetí, kazuistické setkání, by otevřelo prostor pro rodiče, pedagogy, výchovné poradce a asistenty pedagoga. Zde by mohli přinášet svá témata, rozebírat je s odborníky a hledat obecná řešení, která by mohla být pro všechny inspirativní.

Obrázek 11 SLOŽENÍ MULTIDISCIPLINÁRNÍHO TÝMU

Na první pohled byl cíl splněn. Oslovení odborníci se dostavili a souhlasili s podmínkami spolupráce. Sestavili jsme seznam odborníků a v tu chvíli se zájmy pracovní skupiny začaly tříštit. Neshodli se na obsahu informačního letáku pro rodiče. Obsahem měl být srozumitelný návod jak postupovat, když se dítěti nedaří a rodiče chtějí situaci aktivně řešit. Společným cílem měl být informovaný a motivovaný rodič.

Tento cíl jsme pochopili každý jinak, což vedlo k rozdělení pracovní skupiny na podskupiny složené na jedné straně z výchovných poradců a vedoucí školského odboru a na druhé straně z lidí z poradenského prostředí, neziskového sektoru. Netušili jsme, jakou nevoli vyvoláme u výchovných poradců, kteří sami iniciovali všechny společné cíle, chtěli podpůrný poradenský tým a potřebovali informovaného a motivovaného rodiče.

Výchovné pracovníky a některé pedagogy rozladila informace pro rodiče o plánu pedagogické podpory, kterou by mohli rodiče žádat po učiteli, protože „*další papír nikdo psát nebude....*“. Další z argumentů pedagogů byl, že jedna strana textu „*to je moc na některé rodiče, to oni si nepřečtou, stejně se budou chodit ptát*“. Na argumenty „*pojďme dát rodičům šanci*“ argumentovala výchovná poradkyně slovy: „*Tohle neví ani většina pedagogů, tohle dáme učitelům a pro rodiče vyrobíme nový leták.*“.

13 KVALITATIVNÍ ANALÝZA POZOROVÁNÍ OSPOD

Na základě zúčastněného pozorování, sběru dat a poznámkování byly formulovány kódy, které byly označeny písmenem „O“.

SEZNAM KÓDŮ OSPOD

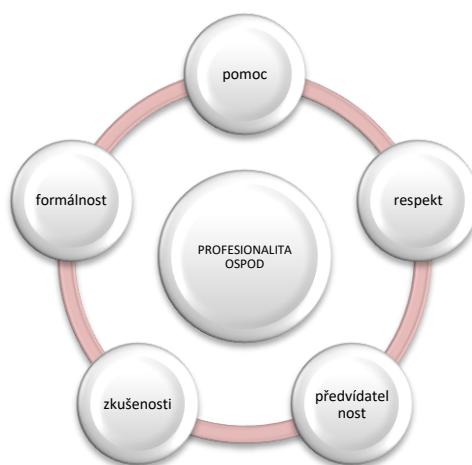
- O1 Profesionalita
- O2 Znalost
- O3 Osobní rovina
- O4 Zkušenosti
- O5 Přetíženost
- O6 Profesionální vztahy
- O7 Pružnost
- O8 Klima
- O9 Předvídatelnost
- O10 Vzájemná kooperace
- O11 Komunikace
- O12 Formálnost
- O13 Informovanost
- O14 Potřeby
- O15 Respekt
- O16 Pomoc

Obrázek 12 INDIKÁTORY OVLIVŇUJÍCÍ PRACOVNICE OSPOD

INDIKÁTORY

Z kódů byly vytvořeny indikátory, ty byly přeformulovány na koncepty, které vykazovaly společné nebo podobné znaky. Na základě podobných nebo společných znaků byly vytvořeny kategorie – profesionalita, kooperace, vztahy. Jak z výzkumu vyplynulo, vytvořené kategorie se prolínají všemi výzkumnými vzorky. Vychází ze základních principů poskytované služby a u jednotlivých vzorků výzkumu mohou mít jiný způsob provedení, naplnění.

Obrázek 13 KATEGORIE PROFESIONALITA OSPOD

KATEGORIE PROFESIONALITA OSPOD

Na tuto kategorii se pracovnice OSPOD odvolávají při konfrontacích s jinými výzkumnými vzorky. Pozice sociálních pracovníků je založena na profesionálním přístupu a ten je vázán na zákon o SPOD. Legislativní omezení v oblasti předávání informací ostatním aktérům sítě je v některých případech nadužívána. Je to zřejmě vyvoláno mírou finančního postihu, který by následoval při porušení mlčenlivosti a ochrany důvěrných informací. Kategorii profesionalita tvoří jednotlivé koncepty, které jsou rozpracovány níže.

POMOC

Kategorie se týká schopnosti požádat o pomoc. Dle výpovědí pracovníků jde o práci náročnou, zodpovědnou a vázanou legislativou, z čehož pramení přemíra

administrativy. U nás stále přetrvává mýtus, čím tlustší spis, tím lepší výsledky. Pracovnice se proto snaží o pečlivou dokumentaci případů. Vedoucí OSPOD uvedla, že snahou MPSV je zavést do praxe nové metody zpracování spisové dokumentace, která by pružně reagovala na práci s klientem a nezatěžovala pracovnice. Krajský úřad při kontrolách spisů vyžaduje dodržování starých postupů. V důsledku toho se hromadí spisy, z čehož pramení pocit tlaku na výkon a postupně se tak může dostavit frustrace, přepracovanost, pocit vyhoření. Výhodou pracovníků OSPOD je povinnost využívat supervizi, která může mít pro potřeby pracovnic podobu individuální i skupinovou. Pracovnice mohou požádat o pomoc. Otázkou zůstává, jestli tuto možnost a nabídnutou pomoc umí využít.

RESPEKT

Kategorie se týká respektu k legislativě, ke kolegyním a k právům dítěte. Během pozorování jsme zaznamenali, že respekt k legislativě je nejsilnější. Pracovnice jej mají „*pod kůží*“. Jsou ztotožněny s možnými finančními postihy v případech nerespektování ochrany informací a mlčenlivosti. Tato přísnost a důslednost je určitou mantrou ve chvílích, kdy si nejsou jisty ani ochotny poskytovat informace. Je to zaklínadlo při podávání informací jiným aktérům sítě. Stanovisko OSPOD se dá pochopit, někdy je však zdrojem komplikací v běžné komunikaci s jinými aktéry sítě. Také v respektu k právům dítěte je zakotvený postoj, který se však postupně mění. V oblasti práv dítěte jsou patrné nové trendy, které možná předběhly svou dobu a jsou hodně revoluční. Z rozhovorů s pracovnicemi není zcela jasné, jestli je naše společnost na takové změny nachystaná. Další kategorií je respekt ke kolegyním. Je to složité posoudit v kolektivech s převahou žen. Funguje zde určitá hierarchie z hlediska zkušeností a odpracovaných let.

PŘEDVÍDATELNOST

Předvídatelnost úzce souvisí s profesionální nedůvěrou pracovnic OSPOD. Nedůvěra pramení z každodenní náplně práce. Pracují s případy dětí a rodin, ve které rodiče selhávají ve svých rolích a v rodičovských kompetencích a předstírají opak. V popisu práce sociálních pracovnic je individuální přístup ke každému případu, přesto se určité situace a případy opakují, jako například předstírání či zkreslování situace. Časem mohou získat určitý stereotypní pohled na klienty, kteří opakovaně selhávají, za své neúspěchy viní okolí a nechtějí přebrat zodpovědnost za svou situaci. Profesionální

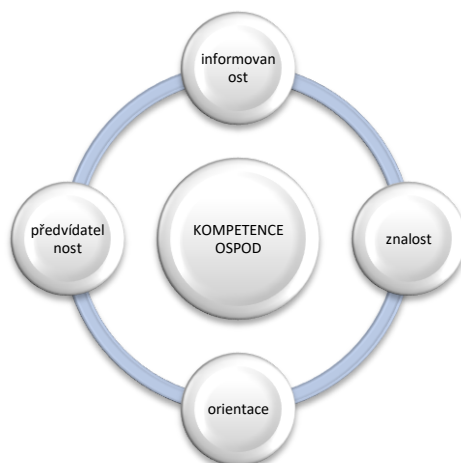
přístup se může jevit jako rutina. Je pak těžké je pro cokoliv nadchnout, změnit jejich názory a pohled.

ZKUŠENOSTI

Pozice sociální pracovnice OSPOD s sebou nese určitý pocit převahy, někdy se může dostavit i pocit moci. Je otázkou, zda by tento pocit upřímně přiznaly. Tím, že rozhodují o osudech dětí, rodin s sebou nese velkou dávku osobní statečnosti a odpovědnosti. Je důležité hlídat křehké hranice, což znamená nenahradit profesní zkušenosti pocitem neohrožení a moci. Z osobních setkání a na základě rozhovorů lze usoudit, že na začátku profesní kariéry se jedná o čistou a ryzí chuť pomáhat. Supervize a forma výcviku může pomoci udržet hranice. Sociální práce má dopad na osudy rodin a dětí.

FORMÁLNOST

Formálnost se promítá do komunikace s klienty a s aktéry sítě. Je cítit v odstup, který je dán profesí. Formálnost v chování je určitým postojem pracovníků. Můžeme uvažovat o profesionální nutnosti šetřit své city, pocity, ochránit svou osobu, o určitém osobnostním profilu pracovníků. Je to pochopitelné vzhledem k zátěži, kterou podstupují. Větší citová angažovanost není vítána a nedá se dlouhodobě vydržet lidsky ani profesně. Profesionálním přístupem se myslí určitá citová bariéra a odstup. Je to důležité z důvodu opotřebování a vyhoření, zachování objektivitu posouzení případů. Z rozhovorů vyplynulo prožívání určitého stigmatu ve společnosti, kteří vidí „sociálku“ stále jako represivní nástroj, jako „paní Zubatou“ ze sociálního odboru.

Obrázek 14 KATEGORIE KOMPETENCE OSPOD

KATEGORIE KOMPETENCE OSPOD

Kategorie kompetence se logicky prolíná s kategorií profesionalita. Předpokládáme, že profesionalita by měla být postavena na kompetencích. Některé kompetence se dostaví prostřednictvím studia, profesních zkušeností a nelze opomenout osobnostní předpoklady pro výkon profese sociální pracovníce.

INFORMOVANOST

Kategorie informovanost je spojená se znalostí meziresortní legislativy. Během mapování jsme neustále naráželi na neznalost kompetencí a legislativní podpory ostatních aktérů sítě. Neznalost v některých případech vedla k nepochopení a narušení spolupráce. Pro příklad bychom uvedli neznalost školské legislativy i přesto, že školy jsou častým partnerem v jednání. Potřeba vzájemné informovanosti a spolupráce je zmiňována ve všech oblastech. Kupodivu, v době internetů a dostupných informačních technologií dávají aktéři sítě přednost osobní výměně informací. Často se předpokládá, že komunikační partner si informace zjistí, nastuduje. Lokální síť ať měl během jednání roli nositele informací, kterými propojuje síť.

ZNALOST

Znalost se týká problematiky ohrožených dětí a jejich rodin. Znalost této problematiky je na dobré úrovni, už z pohledu systému celoživotního vzdělávání a povinnosti sociálních pracovníků se neustále vzdělávat a zajímat se o změny v rámci profese. Zpracování získaných informací je pak záležitostí čistě subjektivní. Záleží,

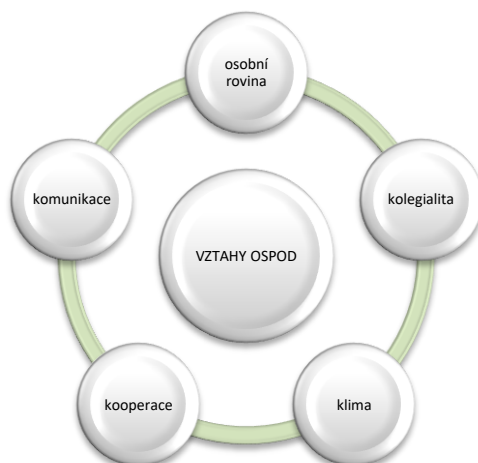
jakým způsobem pracovnice získané informace zpracuje a použije, jak je uplatní v praxi. Pro příklad bychom uvedli často zmiňované „*zahlcení papíry*“. Již delší dobu mohou pracovat s novými metodami zpracování spisových materiálů tak, aby je agenda nezatěžovala. Přesto některé pracovnice pracují „*po staru*“, nevyžívají zcela nové metody práce s klientem a mají pocit, že „*tlustý spisový materiál*“ vypovídá o jejich poctivé práci s klienty. Na obhajobu pracovnic OSPOD bychom uvedli rozpor mezi požadavky MPSV a krajských úřadů. Kontrola z krajského úřadu trvá na obsáhlém spisu, MPSV upřednostňuje zavedení pružného systému, který nevyžaduje „*tlustý spis*“, ale výpovědní hodnotu spisového materiálu.

ORIENTACE

Orientace v sociálním prostředí je pro sociální práci základem. Na malém městě, kde se všichni znají, je to kontraproduktivní a nepříjemné. Dle slov bývalé sociální pracovnice bylo velmi nepříjemné zastupovat některé klienty během soudních líčení. Situaci řešily osobní domluvou s ostatními pracovnicemi a případy klientů, které osobně znaly, si předávaly. Dopředu vyloučily střet zájmů a objektivita a nezájatost pracovnice tak nebyla ohrožena. Jde o další příklad profesionálního přístupu.

PŘEDVÍDATELNOST

Koncept předvídatelnost se objevil i v kategorii profesionalita, protože tyto dvě kategorie spolu velmi úzce souvisí. Profesionalita je ovlivněna mírou osvojených kompetencí a naopak. Předvídatelnost se v kompetencích projevuje zejména v rigidnosti v pohledu na případy, na sociální situace, ale i v pohledu na všechny změny, které by mohly přijít v souvislosti s novým projektem a novými změnami. Indikátory strnulost a rigidnost v postojích se projevují prostřednictvím konceptu předvídatelnosti slovy, „*už tady všechno bylo, to už jsme zažily, to je zase jeden z projektů, zase nějaké změny.....*“. Tyto indikátory se netýkají jen sociálních pracovnic, mohli bychom na ně narazit i v jiných oblastech pomáhajících profesí.

Obrázek 15 KATEGORIE VZTAHY OSPOD

KATEGORIE VZTAHY OSPOD

Vzhledem k náročnosti prostředí a profese sociální pracovníce jsou profesionální vztahy na pracovišti velmi důležité. Dalším hlediskem je převážně ženský kolektiv. Fluktuace zaměstnanců OSPOD významně ovlivňuje vztahy založené na pracovišti.

OSOBNÍ ROVINA

Jedná se o poměrně obecné téma. Z profesního hlediska jde o schopnost nebrat si věci osobně. Měli jsme možnost pozorovat reakce pracovníků sociálního odboru při prezentaci monitorovací zprávy. Připomínky nezávislého monitorovacího týmu si braly velmi osobně. Přitom se nám, jako zúčastněným pozorovatelům zdálo, že spousta sociálních fenoménů nemohou ovlivnit a nemusí za ně brát osobní zodpovědnost. Některé sociální jevy ve městě nelze ani sebelepším profesionálním přístupem ovlivnit. Bohužel pracovníce byly jiného názoru a dostávaly se zbytečně do opozice a nepřijímaly konstruktivní názory okolí.

KOLEGIALITA

Kolegialita založená na profesních vztazích na pracovišti s převahou žen může být problematická, a to z pohledu jisté nedocenenosti po letech praxe či z pocitu nadřazenosti ve vztahu k začínajícím pracovnícům. Profesní hierarchie byla pozorovatelná zejména během společných porad, a to na základě vytváření podskupin v malém pracovním kolektivu. Tento fenomén jsme sledovali i u jiných aktérů sítě.

KLIMA

Klima na pracovišti je všeobecné téma, kde záleží na lidském faktoru. Ani supervize není všemocná, a pokud lidé sami nechtějí, zdravou pracovní atmosféru nezaručí ani vedoucí. Zde se opět prolíná fenomén profesionality, kdy by pracovnice OSPOD měla být natolik profesionální, aby dokázala vytvořit zdravé pracovní vztahy s ostatními kolegyněmi. Zejména, pokud je na tom částečně postavena spolupráce a komunikace při sociální práci s klientem.

KOOPERACE

Kooperace na pracovišti, spolupráce s jinými aktéry sítě, spolupráce v rámci jednoho resortu či spolupráce se sociálními službami. Nabízí se mnoho podob, jak vnímat kooperaci. Pokud bychom brali spolupráci v rámci jednoho městského úřadu, je třeba zmínit exkluzivní postavení OSPOD v rámci městských úřadů. OSPOD má legislativně vymezeno výjimečné postavení, dostatek financí na nákup služeb, samostatnost v rámci úřadu. Pracovnice OSPOD vnímají své postavení zcela jinak. Cítí se vydělené, málo respektované, „*ty poslední na úřadě*“. Pokud se týče spolupráce se sociálními službami, nastavení vyplývá ze standardů poskytování sociálních služeb, ukotvených legislativou, zejména v oblasti poskytování informací o klientech. Spolupráci v síti mohou komplikovat rozdíly v legislativě jednotlivých resortů.

KOMUNIKACE

Komunikace se týká i pocitu exkluzivity společně s pocitem zodpovědnosti. Z pohledu výkladu zákona je zde legislativní převaha ve výkladu zákona SPOD. Zákon o poskytování SPOD je nadřazen nad zákony jiných resortů. Tato situace značně komplikuje meziresortní spolupráci a komunikaci. Během setkání jsme mohli pozorovat situace, kdy se jednalo o nechuť sdílet informace. Komunikace je základem dobré spolupráce, cílem projektu a náplní práce lokálního síťáře. Snahou je postupně bořit hradby, prolamovat nezájem jednotlivých aktérů, nabídnout možnosti oboustranně výhodné komunikace a spolupráce, které propojují jednotlivé aktéry a překlenují bariéry.

13.1 Analýza kategorií výzkumného vzorku OSPOD.

Profesionalitu vidím jako stěžejní a hlavní kategorii, nadřazenou nad ostatní kategorie. Profesionalita je nejvíce znatelná během setkání a rozhovorů s pracovníci OSPOD. Je předpokladem pro úspěšné zvládnání náročné a zodpovědné práce, ale zároveň se může stát důvodem k vyhoření. Profesionalitu můžeme vnímat ve dvou rovinách. Můžeme pozorovat rovinu skutečné profesionality, kdy pracovnice sleduje nejlepší zájem ohroženého dítěte a jeho rodiny, uplatňuje nové metody a přístupy, celoživotně se vzdělává. Nezapomíná na kvalitní osobní život, svou rodinu, zájmy a koníčky a tím náročnou profesi harmonicky vyvažuje.

Profesionalita může být chápána jako určitá nedotknutelnost, exkluzivita, kterou poskytuje profese sociálního pracovníka OSPOD. Bohužel jsme se setkali s pohledem jiných aktérů sítě, kteří pracovnice OSPOD stále považují za restriktivní úřad. U jiných institucí či klientů stále budí respekt. Poradenská činnost OSPOD je opomíjena. Aktéři sítě mají pocit, že pouhá zmínka, či dotaz dá popud k dalšímu šetření a založení spisu o rodině.

Pozice může být zneužita ve chvíli, kdy o spolupráci s jinými aktéry sítě není chuť ani zájem. Podobný postoj můžeme pozorovat i u jiných profesí, nevztahovali bychom ji pouze na profesi pracovníků OSPOD.

S profesionalitou úzce souvisí kompetence pracovnic OSPOD. Jde o určitou osobnostní a znalostní výbavu, kterou disponují. Propracovaný systém celoživotního vzdělávání a povinnost supervizí je předpokladem pro rozvíjení kompetencí. Stejně jako u ostatních profesí, i zde jde o zcela individuální přístup k získaným informacím a jejich aplikace do praxe. V porovnání s jinými aktéry sítě je znatelná velká snaha MPSV o zavedení nových metod práce do praxe a promyšlený systém péče o cílovou skupinu ohrožených dětí a jejich rodin. Velký posun jsme zaznamenali v systému náhradní péče, která je podpořena provázením pěstounů, možností nákupu sociálních služeb a psychologické podpory náhradních rodin.

Profesionalita se promítá také do vztahů. Vztahy na pracovišti, vztahy ke klientům, vztah sám k sobě. Důležitým faktorem je osobnost pracovníka OSPOD, což zahrnuje jisté předpoklady pro výkon profese, hranice, které si musí každá pomáhající profese hlídat. Velký přínos bychom viděli v kvalitní supervizi a sebezkušenostním výcviku v rámci celoživotního vzdělávání. Vztahům ke klientům pomáhají standardy

pro výkon profese, které vymezují pravidla a hranice. V současné době zaznamenáváme velkou fluktuaci pracovníků OSPOD v celé České republice. Vedoucí OSPOD řeší problém při výběrovém řízení, na které se nepřihlásí dostatečné množství uchazečů, z nichž by mohly vybrat kvalitní a kvalifikovanou sociální pracovníci, nebo se opakovaně nepřihlásí žádný uchazeč.

14 KVALITATIVNÍ ANALÝZA POZOROVÁNÍ ŠKOLSKÝCH SLUŽEB

Z pozorování, sběru dat a poznámkování byly vytvořeny kódy označené písmenem „Š“.

SEZNAM KÓDŮ PRO ŠKOLSKÉ SLUŽBY

- Š1 Znalost
- Š2 Zkušenosti
- Š3 Sdílení
- Š4 Vybavenost
- Š5 Klima
- Š6 Nové metody
- Š8 Profesionalita
- Š9 Podpora
- Š10 Informovanost
- Š11 Důvěra
- Š12 Práva dětí
- Š13 Osobní rovina
- Š14 Komunikace
- Š15 Vzájemná kooperace
- Š17 Potřeby
- Š18 Kompetence
- Š19 Pomoc

Obrázek 16 INDIKÁTORY OVIVŇUJÍCÍ ŠKOLSKÉ PROSTŘEDÍ

INDIKÁTORY

Ve školním prostředí jsme objevili více indikátorů, které ovlivňují poskytování školských služeb. Je to dáno různorodostí školního prostředí. Edukační prostředí sebou nese více podnětů ke zkoumání a zároveň se zde objevuje i více problémů, které výchovu a vzdělávání cílové skupiny ovlivňuje. Indikátory jsme pro lepší přehled zaznamenali do grafické podoby a následně přeformulovali do konceptů, které prostřednictvím společných znaků vytvořily tři hlavní kategorie. Výzkum ve školním prostředí vygeneroval kategorie profesionalita, kompetence a vztahy.

Obrázek 17 KATEGORIE PROFESIONALITA ŠKOLSKÉ SLUŽBY

KATEGORIE PROFESIONALITA ŠKOLSKÉ SLUŽBY

Profesionální přístup ve školách je hlavní kategorií, která vykazovala nejvíce indikátorů, následně i konceptů. Profesionalita je hlavním ukazatelem přístupu pedagogů ke vzdělávání. Často řeší jak výchovné a vzdělávací, tak rodinné problémy, které se navzájem prolínají. V poslední době je kladen důraz na profesionalitu spojenou s inkluzivním vzděláváním. Pedagogové jsou v nelehké situaci.

Z pohledu své profese jsou zvyklí odvádět určitý profesionální výkon, na kterém si zakládají, který se opakuje v pravidelných cyklech v průběhu školního roku. Jejich funkce je především edukační. V současné době se profesionální přístup rozšířil o funkci poradenskou, diagnostickou, podpůrnou a sociální. Je na ně kladeno velké množství nových úkolů, na které nebyli dostatečně připraveni. V rámci inkluzivního

vzdělávání se ocitají v nových sociálních situacích. Z hlediska názoru pedagogů jde o velký odklon od jejich původní profesní přípravy.

ZKUŠENOST

Pedagogové se v rámci nových vzdělávacích podmínek ocitají v nových situacích, s kterými zatím nemají zkušenosti. Situace je nutné řešit za pochodu, což narušuje určité stereotypní přístupy k práci. Je důležité upozornit na relativně vysoký věkový průměr v pedagogických sborech. Zkušení pedagogové byli zvyklí čerpat ze svých zkušeností a vzdělávali stále stejnými metodami. V posledních letech jsou vystaveni nové zkušenosti, která na ně klade nároky zejména v oblasti edukace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Nové projekty a nové vzdělávací podmínky je nutí přijmout nové metody práce, nový pohled na ohrožené děti a jejich rodiny. S touto situací se někteří neumí vyrovnat. Své dosavadní zkušenosti musí opustit a nahradit je novými. Během pozorování jsme narazili na potřebu celoživotního vzdělávání. Řada pedagogů se již nechce vzdělávat. Cítí se unavení.

SDÍLENÍ

Prostředí škol je založeno na komunikaci a na sdílení informací o žácích, avšak bez znalosti zákona o ochraně informací. Není zvykem pečlivě chránit osobní údaje o prospěchu a chování dětí. V tomto ohledu je prostředí škol specifické. Ještě pořád se můžeme setkat s přístupem pedagogů, kteří na třídních schůzkách běžně sdělují informace rodičům o jejich dětech za přítomnosti jiných rodičů. V průběhu mapování jsme se setkali se sdílením poměrně důvěrných informací, ke kterým bychom neměli mít přístup. To platí i ve společných prostorách sboroven, na chodbách, učitelé hovoří o žácích, aniž by si uvědomovali citlivost informací.

VYBAVENOST

Ředitelé škol vedou početný pedagogický sbor, hospodaří s velkými částkami peněz, provádí zásadní rozhodnutí a pracují s projekty. Pokud se zamyslíme nad principem řízení škol, počtem zaměstnanců se blíží středním a velkým firmám. Manažerské schopnosti by měly být základní výbavou každého ředitele. Zejména co se týká motivace k výkonu, týmové spolupráce. Odměňování pracovníků podle výkonu

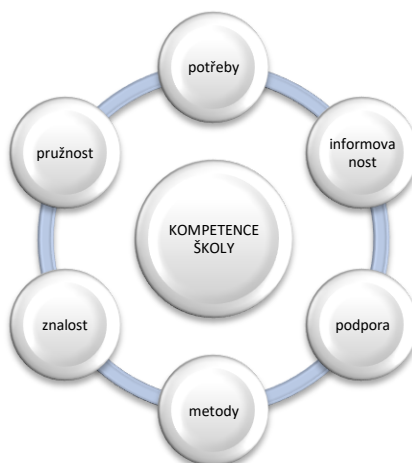
vede často k demotivaci pedagogického sboru a pocitu vyhoření. Pedagogové jako jedni z mála pomáhajících profesí nejsou ošetřeni supervizí. Ředitelé škol ani sami pedagogové nejsou nakloněni představě, že by se setkávali na pravidelných skupinových nebo i individuálních supervizích. Chybí ochota přiznat chybu, nebo požádat o pomoc, „*protože pedagog si nemůže dovolit udělat chybu, nechybje a je neomylný*“.

PRÁVA DĚTÍ

Umět hájit práva dětí patří k základní etické výbavě každého pedagoga. V průběhu setkání jsme narazili na skutečnost, že pedagogové neumí, ani mnohdy nechtějí, označit ohrožené dítě. Mají obavy z nálepkování a z dalších problémů, které by museli řešit, pokud by vyšlo najevo, že dítě potřebuje pomoc. Pedagogové sami přiznali, že netuší, na jakou sociální službu by dítě odkázali, „*asi bychom zavolali na sociálku*“. Přitom na kurátorky stále nahlíží jako na restriktivní úřad, ne jako na poradenské pracoviště.

OSOBNÍ ROVINA

Profesní přístup ke vzdělávání berou pedagogové velmi vážně. Mají pocit, že pro děti dělají maximum, proto jakékoliv pochybení nebo kritiku berou velmi osobně. Jak jsme se již zmínili, v pedagogické realitě je neadekvátní přiznat, že si s něčím nevím rady, požádat o pomoc, přiznat, že něco nevím. Pozice učitele často dává pocit převahy nad žáky a jejich rodiči. Zároveň převládá pocit, že veškerá tíha leží na učiteli a žáci (?) se stylizují do role obětí.

Obrázek 18 KATEGORIE KOMPETENCE ŠKOLSKÉ SLUŽBY

KATEGORIE KOMPETENCE ŠKOLSKÉ SLUŽBY

K profesionální výbavě každého pedagoga patří pedagogické kompetence. Ne každý učitel umí učit, předávat znalosti, motivovat děti k výkonu, získat je pro výuku a objektivně je ohodnotit. Mezi základní kompetence patří talent učit, empatie, chuť se neustále vzdělávat, jistá dávka hravosti a schopnost vytvořit láskyplné a bezpečné prostředí pro děti. Pedagog by měl být zdravou osobností, která je pro děti příkladem. Umět se ovládat a zároveň adekvátně komunikovat s rodiči, kolegy a žáky ve třídě. Mezi kompetence je třeba zařadit i určitou míru diagnostických schopností, odhad situace, obezřetnost, předvídavost a odpovědnost.

POTŘEBY

Potřeby škol jsou vyjádřeny nahromaděnou administrativou. Mají pocit, že prostředí inkluzivního vzdělávání na ně klade neúměrné nároky. Někteří pedagogové nejsou s pozicí asistenta pedagoga doposud srozuměni. Mají pocit kontroly, pokud je ve třídě ještě jiná dospělá osoba. Podle výzkumů učitelé neumí asistenta pedagoga adekvátně využívat ve prospěch dětí se specifickými potřebami. Často si stěžují na jejich nekompetentnost. Z pozorování vyplynulo, že někteří pedagogové nemají o pracovní náplni asistenta pedagoga ani základní informace. Záleží na kreativitě a flexibilitě každého pedagoga. Další potřebou bylo zlepšení spolupráce a komunikace s OSPOD. Ředitelé škol mají pocit, že jsou pouhými poskytovateli informací a chybí jim zpětná vazba. Na druhé straně pracovnice OSPOD nejsou zvány do výchovných

komisi i přesto, že se v mnohých případech řeší problémy dětí, které jsou v péči OSPOD.

INFORMOVANOST

Školské služby jsou velmi izolované od ostatních aktérů sítě. Setkali jsme se s malým povědomím o sociálních službách, o legislativě v rámci SPOD, o zákonu o ochraně informací. Z této neznalosti pramení nedorozumění a nepochopení, chybí spolupráce s jinými aktéry služeb. Ze společných jednání jsme pochopili, že se škola brání dalším informacím. Pedagogové a ředitelé škol mají pocit, že v souvislosti s novými vzdělávacími přístupy jsou zahlceni nabídkou seminářů. Z dotazníkového šetření se nám podařilo vygenerovat témata seminářů, která učitelům citelně chybí. Jak sami sdělili, neumí pracovat s úzkostnými dětmi, s ohroženými dětmi, chybí jim znalosti o krizové komunikaci s dětmi a jejich rodiči.

PODPORA

Školní poradenská pracoviště pracují s cílovou skupinou ohrožených dětí a jejich rodin. Výchovní poradci vyjádřili potřebu vytvoření poradenské sítě sestávající z odborných lékařů a poradenských pracovníků. Mají problémy orientovat se v problémových situacích, které vznikají v důsledku různých postižení dětí, psychóz, neuróz. Nemají přístup k lékařským zprávám. Pokud si nezískají důvěru rodičů, kteří jim poskytnou adekvátní informace o zdravotních komplikacích svého dítěte a případné medikaci dětí, jsou často odkázáni pouze na své zkušenosti. Výchovná poradkyně z vesnické školy vyjádřila potřebu krizové telefonické pomoci, na kterou by se pedagog mohl obrátit v případě akutní krizové situace. Svou potřebu podpořila příkladem z praxe, když se dítě rozhodlo v pátek odpoledne po vyučování nevrátit ze školy a utéct z domova.

METODY

Nové přístupy s sebou nesou nové metody pedagogické práce. V rámci aktivity MAP probíhají vzdělávací semináře pro učitele v oblasti technické, čtenářské, jazykové. Pro ředitele škol jsou organizovány semináře s výukou managementu škol a kritického myšlení. Na školách jsou vytipováni tzv. lídři. Jsou to pedagogové, kteří pracují s novými metodami výuky, mají více dětí ve třídě se specifickými vzdělávacími

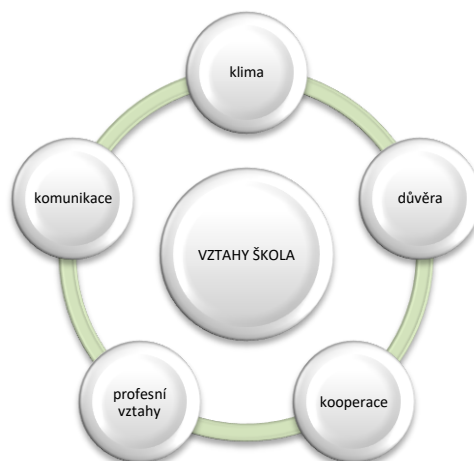
potřebami, pracují s více asistenty pedagoga. Mezi další aktivity patří návštěvy pedagogů v ukázkových hodinách, kteří na praktických ukázkách přibližují nové výukové metody. MAP se snažila prosadit i supervize na školách, tato aktivita skončila neúspěchem. Učitelé nechtěli sdílet své pocity, supervizi pochopili jako kontrolu.

ZNALOST

Znalost úzce souvisí s profesionalitou i s informovaností. Z profesionálního hlediska lze pozorovat znalost psychiky dětí na základě vlastní pedagogické diagnostiky, dále znalost sociálního prostředí a možnost vytipovat ohrožené dítě, ale i znalost sociálních služeb a odborné pomoci a poskytnutí adekvátní a včasné podpory dítěti i rodině. Učitel může ze své pozice ovlivnit další osud dítěte. S dítětem tráví spoustu času, má srovnání v rámci třídního kolektivu. Zná klima třídy, možnosti a potřeby jednotlivých dětí. Zná komunitu, ve které žije.

PRUŽNOST

Tato kategorie se prolíná s kategoriemi informovanost, znalost i metody. Záleží na řediteli školy a učiteli, jak pružně bude reagovat na sociální situaci dítěte a jeho rodiny. Učitel může absolvovat řadu seminářů, pokud je však pružně nezavede do své pedagogické praxe, nadšení z nových informací se může brzy vytratit. S pružností jsme se během jednání moc nesetkali. Předpokládáme, že každodenní rutina přináší jistotu v přívalu stále nových informací. Bohužel jsme nevyozorovali ani pružné zavádění legislativních změn do školního poradenského systému. Ve chvíli, kdy PPP vydá doporučení s podpůrnými opatřeními a není uvedena povinnost zpracovat IVP žáka, podpůrná opatření nejsou v plné míře zaváděna do výuky. V pedagogické realitě to znamená, jako by podpůrná opatření nebyla.

Obrázek 19 KATEGORIE VZTAHY ŠKOLSKÉ SLUŽBY

KATEGORIE VZTAHY ŠKOLSKÉ SLUŽBY

Kategorii vztahy jsme směřovali na vztahy školy k cílové skupině projektu. Ohrožené děti a jejich rodiny mají ve většině případů komplikované vztahy se školou a škola jim to nijak neusnadňuje. Pro příklad bychom uvedli realizaci projektu MŠMT „*Obědy do škol*.“ K tomuto projektu mají ředitelé škol velmi rezervovaný vztah. Nejsou ochotni vytipovat rodiny s dětmi. Jak se sami ředitelé vyjádřili, odradilo je nálepkování dětí, rozhovory s rodiči a „*moc papírů*“. Městská rada doporučila ředitelům škol zapojit se do projektu. Zpočátku tvrdili, že jsou v projektu již zapojeni, na jednání se zástupci škol však vyšlo najevo, že nevybrali ani agenturu, která s realizací projektu pomáhá. Lokální síť ař pomohl s výběrem transparentní agentury, která požadovala „*nejméně papírování*“. Vesnické školy byly ovlivněny názorem kuchařek ve školní jídelně, ty projekt zamítly. Argumentem byly dávky v hmotné nouzi, které tyto rodiny již pobíraly, „*peníze dostávali a mohli dětem obědy zaplatit, když mají na pivo a cigarety*“. Vztahy jsou velmi často ovlivněny předsudky ve společnosti.

KOOPERACE

Školské prostředí je specifické v oblasti spolupráce s jinými aktéry sítě. Ředitelé škol na setkání hovoří o tom, že by chtěli spolupracovat s OSPOD, sociálními službami, pediatry, školskými poradenskými pracovišti, ale formu spolupráce si často představují velmi specificky. Potřebují, aby ostatní aktéři spolupracovali se školami, přesto sami nevyvíjí žádnou aktivitu a domluvená pravidla spolupráce si vykládají po svém. Kurátorky nezvou do výchovných komisí i přesto, že jsou nastavená pravidla, sociální

služby téměř neznají, od pediatrů očekávají informace o žácích, u kterých mají podezření na skryté záškoláctví „*po telefonu*“. Chybí znalost legislativy o poskytování důvěrných informací a ochraně osobních údajů. Podpůrná opatření doporučená PPP nejsou často aplikována v plné míře.

PROFESNÍ VZTAHY

Vztahy ve škole jsou ovlivněny převahou žen v kolektivu. V případě, že ve školách neprobíhá supervize, a v žádné zmapované škole ani neprobíhala, a pokud je ředitel na svém místě již řadu let, často jsou ohroženy zdravé vztahy na pracovišti. Učitelé nemusí absolvovat žádné sebezkušenostní výcviky, neexistují žádné nástroje na rozvoj osobnosti, není podporován ani osobnostní růst pedagogů. Z rozhovorů s pedagogy vyplynulo, že potřebují prostor pro sdílení svých pocitů. Různorodost školského prostředí s sebou přináší vysoké nároky na osobnost učitele, který není psychologicky podpořen. Nezdravé konkurenční prostředí mezi školami klade příliš vysoké nároky na profesionální výkon a v kombinaci s nároky inkluzivního vzdělávání se učitelé cítí přetěžováni.

KOMUNIKACE

Komunikace ve školním prostředí je mnohdy problematická a ovlivněná profesí učitele. Často se jedná o dlouhé monology ředitelů škol, kteří neočekávají dialog. Během mapování potřeb škol bylo nutné připravit strukturovaný rozhovor a pevně se držet struktury, abychom mohli provést analýzu zjištěných potřeb. Ředitelé škol nejsou zvyklí na diskusi, oponenty nemají v oblibě, jsou zvyklí na své exkluzivní postavení v převážně ženském kolektivu. V některých případech byl komunikační partner v roli zkušeného, ne vždy docházelo ke konstruktivní diskusi, pedagog se ocitl v roli stěžovatele.

14.1 Analýza kategorií výzkumného vzorku školské služby

Profesionalita je stejně jako u jiných pomáhajících profesí na vysoké úrovni. Profesionální přístup můžeme pozorovat během výuky, v přípravě na povolání, v přípravě na výuku. Méně profesionální přístup jsme vyzorovali při sdílení informací o žácích mezi ostatními pedagogy a v komunikaci s rodiči. Jen málo pedagogů má povědomí o zákoně na ochranu formací. Běžné jsou rozhovory učitelů na školních chodbách, ve sborovnách, při kterých jmenovitě popisují úspěchy či neúspěchy žáků. Doposud je běžné sdělování informací o jednotlivých žácích před fórem rodičů.

Školní prostředí je málo pružné v oblasti zavádění nových výukových metod, novinek z legislativního prostředí. Pedagogové ani ředitelé škol nemají povědomí o legislativě jiných spolupracujících aktérů sítě. Je nedostatek lídrů, kteří by aplikovali nové metody výuky a nové přístupy k inkluzivnímu vzdělávání a nemají výhodné postavení v pedagogickém kolektivu. Pedagogů, kteří vítají asistenty pedagoga ve svých třídách a naplno využívají jejich kompetencí je málo. Během mapování školských služeb jsme se setkali s velkou školou, která nemá žádného asistenta pedagoga. Dosud se nevžila pozice sociálního pedagoga, který by poskytl bezpečné prostředí komunikace s ohroženými dětmi a jejich rodinami a byl tmelícím prvkem mezi školou a OSPOD. Tuto pozici na některých školách částečně supluje školní asistent.

Zdravým vztahům by pomohla i supervize ve školním prostředí. Tu však ředitelé ani pedagogové nechtějí, a to i přesto, že pedagogové vyjádřili potřebu sdílet, možnost se poradit o situacích, které neumí řešit. Školy vyjádřily potřebu podpůrné poradenské sítě vytvořené z odborníků z řad lékařů a poradenských pracovníků. Výchovným poradcům chybí krizová telefonická linka, kterou by využili v akutních krizových situacích. Stále přetrvává nechuť vytipovat ohrožené děti a poskytnout jim adekvátní podporu. Ohrožené děti a jejich rodiny neumí nasměrovat na sociální služby. Ve školním prostředí jsme zaznamenali určitou dávku předsudků k cílové skupině projektu. Spolupráci a komunikaci s jinými aktéry sítě chápou jistým specifickým způsobem. Chtějí, aby ostatní aktéři byli aktivní vůči školám. Školy však mají o rozvíjení vzájemné komunikace a spolupráce v síti svoji specifickou představu.

Vyjádřily (pozn.: školy?) se k přetíženosti a zahlcenosti agendou spojenou s novými vzdělávacími přístupy v rámci inkluzivního vzdělávání. Aplikace podpůrných

opatření mnohdy uvízne na doporučení z PPP. Ve chvíli, kdy škola nemusí vypracovat pro dítě IVP, podpůrná opatření nejsou aplikována v plné míře.

Ve srovnání s prostředím jiných aktérů sítě je pořád školské prostředí nejméně pružné. Je to dáno rozmanitostí přístupů k dětem, malým povědomím o ostatních resortech, hektickému zavádění nových metod a přístupů. Z pozorování a rozhovorů vyplývá, že s učiteli nikdo nepracuje individuálně, chybí psychologická podpora. Informace a požadavky jsou vydávány plošně, bez přípravy, bez řádného vysvětlení, bez konstruktivní diskuse. Z jednání byly patrné obavy, strach z nového a nechut' měnit zaběhnuté metody a formy přístupů.

15 KVALITATIVNÍ ANALÝZA POZOROVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Z rozhovorů a pozorování byly vytvořeny kódy, které byly označeny „S“.

SEZNAM KÓDŮ PRO SOCIÁLNÍ SLUŽBY

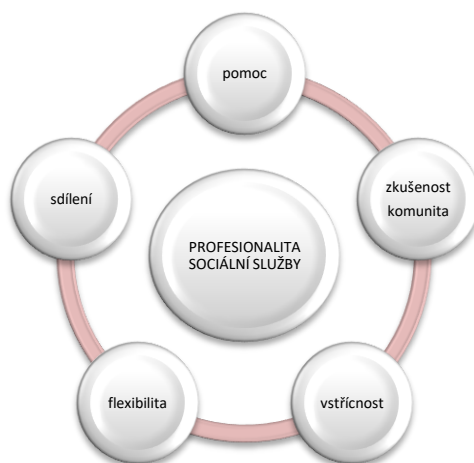
- S1 Profesionalita
- S2 Znalost
- S3 Pomoc
- S4 Udržitelnost
- S5 Vzájemná kooperace
- S6 Komunikace
- S7 Předsudky
- S8 Empatie
- S10 Rozdíly v přístupu
- S11 Náročnost
- S12 Důvěra
- S13 Sdílení
- S14 Práva dětí
- S15 Komunita
- S16 Vstřícnost
- S17 Flexibilita

Obrázek 20 INDIKÁTORY OVLIVŇUJÍCÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY

INDIKÁTORY

V řadě případů se indikátory pro sociální služby shodují s indikátory OSPOD. Dle našeho názoru vychází řada indikátorů ze sociálního prostředí. Sociální služby jsou specifické způsobem financování. Řada indikátorů vychází z pozorované reality nastaveného způsobu financování. Důležitým hlediskem je udržitelnost služby. Tomu odpovídá míra nejistoty a schopnost získat finanční zdroje a stabilizovat tým.

Obrázek 21 KATEGORIE PROFESIONALITA SOCIÁLNÍ SLUŽBY

KATEGORIE PROFESIONALITA SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Poskytovatelé sociálních služeb jsou vysoce profesionální pracovníci. Velmi dobře se ve své profesi orientují, mají povědomí o fungování sítě. Jedná se o samostatné a zralé osobnosti, které poskytují profesionální sociální pomoc. Ke klientovi zaujmají odlišný postoj než pracovníci OSPOD. Ten s sebou nese určitou dávku nesouladu. Dle slov vedoucí OSPOD není zcela žádoucí, aby ke klientovi přijeli zástupci sociální služby společně se zástupci OSPOD. Z pohledu sociální služby je to neprofesionální a narušuje to vztah klienta se sociální službou.

POMOC

Kategorie pomoc se vztahuje směrem ke klientům sociálních služeb a k sociálním pracovníkům OSPOD. Pomoc klientům je dána profesionalitou sociálních pracovníků a v řadě případů převažuje nad pomocí pracovníků OSPOD. Děje se to z důvodů profesionálního přístupu, vybudování si důvěry s klientem a také z důvodu

filozofie poskytovatelů sociálních služeb. Pomoc klientům, kteří nejsou dostatečně motivováni, je omezená a jde proti pravidlům poskytovatelů sociálních služeb. Poskytovatel sociálních služeb může dle standardů odstoupit od smlouvy s klientem, který dlouhodobě nespolupracuje. Často se to stává u klientů OSPOD, protože nevyhledali službu dobrovolně, nejsou tedy motivováni a výsledek je nejistý. Pomoc pracovníkům sociální služby je poskytována v rámci supervize. Chrání pracovníky před vyhořením. Ti v rámci individuálního sezení nebo v rámci skupinové supervize mohou se supervizorem sdílet náročné situace.

ZKUŠENOST

Jedná se o zkušenost pracovníků s klientem, zkušenost ze spolupráce s OSPOD a zkušenost získanou po studiu. Zkušenosti získané v sociálních službách jsou ceněné v dalším profesním růstu sociálního pracovníka. Během našeho působení v projektu jsme se setkali s poměrně velkou fluktuací pracovníků v sociálních službách. Nejistota dlouhodobého financování služby nedovoluje vybudovat a udržet stabilní, zkušený tým. Mladí lidé berou sociální služby jako odrazový můstek k získání zkušeností, protože finanční ohodnocení není v souladu s vynaloženým úsilím.

KOMUNITA

Předpokladem pro profesionální poskytování sociální služby je dobrá znalost komunity. Sociální pracovníci ve většině případů žijí v dané oblasti, proto mají blíž k uživatelům. Znajjí prostředí, ze kterého přicházejí, umí se snáz naladit na klienta a účelně poskytnout pomoc a podporu. Znalost prostředí může u klienta vzbudit důvěru, motivovat jej ke spolupráci a najít „společnou řeč“.

VSTŘÍCNOST

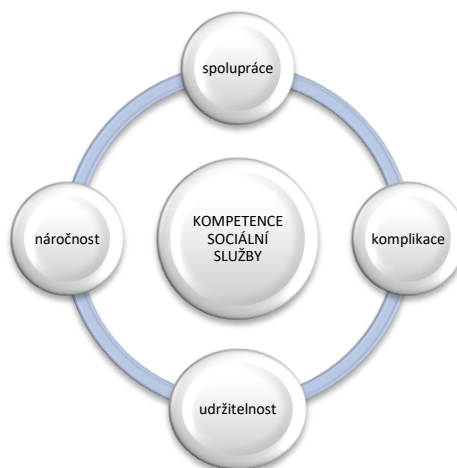
Vstřícnost je dána profesionalitou a kompetencemi sociálních pracovníků. U většiny z nich jsme zaznamenali ochotu pomáhat a nadšení pro sociální práci. Vstřícnost se projevovala již během mapování sociálních služeb. Je dána posláním služby a nastavením pracovníků. Vstřícnost se projevuje ve vztahu ke klientům. Filozofií poskytování sociální služby je práce s motivovaným klientem. V mnohých případech službu využívá nemotivovaný klient, který byl odeslán z OSPOD. Sociální pracovník může s takto nastaveným klientem ukončit spolupráci.

FLEXIBILITA

Flexibilita je průvodním znakem poskytovatelů sociálních služeb. Ke každému klientovi přistupují individuálně. Je důležité odhadnout míru dopadu sociální situace na klienta. U řady uživatelů se jedná o krizovou situaci, která si žádá okamžitou pomoc a podporu. Pružnost a flexibilita se velmi často uplatní při hledání finančních zdrojů. Sociální služby pružně reagují na potřeby dané oblasti, tomu přizpůsobují i svou nabídku.

SDÍLENÍ

Poskytovatelé sociálních služeb jsou ve sdílení informací velmi otevření. Potřeba zajistit udržitelnost služby v dalším roce nutí poskytovatele sdílet informace s ostatními aktéry sítě, nabízet své služby, zajistit dostatek uživatelů. Nemají problém komunikovat a spolupracovat v rámci sítě. Nemohou si totiž dovolit být mimo dění. Poskytovatelé sociálních služeb mají velmi kvalitní webové stránky, které o nabízených službách poskytují aktuální informace. Sdílení informací je legislativně ukotveno v zákoně o sociálních službách.

Obrázek 22 KATEGORIE KOMPETENCE SOCIÁLNÍ SLUŽBY

KATEGORIE KOMPETENCE SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Mezi základní kompetence sociálního pracovníka v sociálních službách patří naprostá otevřenost, chuť a vůle pomáhat a velká dávka empatie. Pracují s klienty v různých sociálních situacích, takže tu není prostor pro předsudky a předpojatost. Pružnost a flexibilita, ostražitost a zodpovědnost, ale i dávka osobní odvahy a nasazení by měla být základní výbavou.

SPOLUPRÁCE

Schopnost spolupracovat je základním předpokladem pro udržení sociální služby. Poskytovatelé spolupracují téměř se všemi aktéry v síti, s OSPOD, s psychologickými a psychiatrickými ambulancemi i s ostatními sociálními službami v ORP. Zástupce poskytovatelů sociálních služeb můžeme potkat v pracovních skupinách pro komunitní plánování, v komisích na úrovni obce a kraje. Během mapování jsme zaznamenali největší ochotu ke spolupráci právě u poskytovatelů sociálních služeb.

KOMPLIKACE

Komplikace jsou dle vyjádření poskytovatelů sociálních služeb způsobovány nejednotností v legislativě, kterou musí respektovat při výkonu své profese. Sociální služby jsou ošetřeny zákonem o sociálních službách, kterému je nadřazen zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Tyto dva zákony, kterými se při poskytování služby řídí, jsou ve značném rozporu v oblasti důvěry klienta a poskytování informací OSPOD.

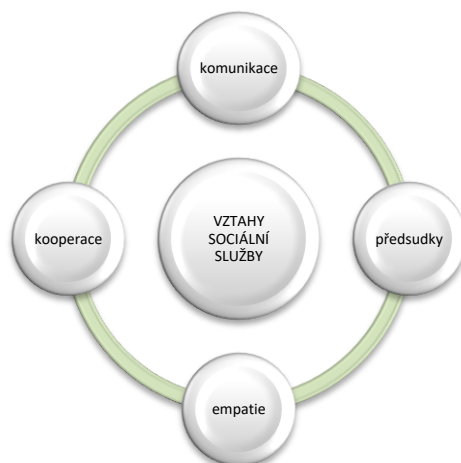
Pracovník sociální služby je povinen poskytnout OSPOD informace, pokud má podezření na zahájení SPOD. Tím se dostávají do rozporu s klientem, u kterého si mnohdy dlouhodobě budují důvěru, o kterou by v případě ohlášení podezření přišli.

UDRŽITELNOST

Udržitelnost služby je vázána na finanční zdroje, o které je nutné každoročně žádat na krajském úřadě. Podmínkami jsou vyvíjení projektové činnosti a využívání zdrojů z nejrůznějších grantů a projektů. Potřeba udržitelnosti služby je asi nejdůležitější potřebou poskytovatelů. Starosti spojené s financováním poskytovaných služeb jsme u žádného jiného aktéra sítě nezaznamenali. Neustálá finanční nejistota činí poskytovatele sociálních služeb velmi flexibilními, spolupracujícími a aktivními aktéry mapované sítě.

NÁROČNOST

Nasazení a zaujetí pro sociální práci, vstřícnost a ochota pomoci činí práci sociálního pracovníka v sociální službě velmi náročnou. Standardy poskytování sociální služby jsou jistým řešením, určují pravidla pro poskytovatele a klienty. Poskytovatel sociální služby může odstoupit od smlouvy s klientem, pokud dojde k porušení pravidel daných smlouvou. Přesto klientela a sociální situace, které musí sociální pracovník s klientem opakovaně řešit, jsou náročné. Situaci pomáhají řešit supervize.

Obrázek 23 KATEGORIE VZTAHY SOCIÁLNÍ SLUŽBY

KATEGORIE VZTAHY SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Jedná se o vztah ke klientovi, k ostatním aktérům sítě, k sobě samému a na pracovišti. Vztah ke klientovi je ve většině případů dán povahou poskytované sociální služby a je nadřazen nad vztahy k OSPOD. Sociální služba má v některých případech tendence krýt klienta před pracovníci OSPOD, což není v pořádku a narušuje to vzájemné vztahy. Naopak vztahy v nízkoprahovém zařízení, založené na anonymitě, mohou vést k větší důvěře. Jako příklad můžeme uvést návštěvy nízkoprahového zařízení dětmi z Dětského domova.

KOMUNIKACE

Poskytování sociální služby je založeno na komunikaci. Sociální pracovníci musí volit adekvátní způsob komunikace s klienty. Je žádoucí, aby klient porozuměl podmínkám při uzavírání smlouvy, aktivně spolupracoval, pochopil svou situaci a naučil se ji řešit. Způsob komunikace s klienty nás zaujal u pracovníce Občanské poradny, která poskytuje odborné finanční poradenství všem osobám v krizi. Její způsob sdělování informací byl jasný, srozumitelný a respektující klienty. Její profesionální přístup zahrnoval trpělivost, zároveň však efektivnost a motivující přístup ke klientům.

PŘEDSUDKY

V oblasti poskytování sociálních služeb vládne ze strany veřejnosti řada předsudků. Setkali jsme se s předsudky ze strany škol vůči nízkoprahovému zařízení pro děti a mládež. Zástupci škol jsou každoročně zváni na Dny otevřených dveří v NZDM. Tuto možnost doposud nevyužili.. Ze strany škol i OSPOD zaznávají poznámky typu, „*vůbec nevíme, kdo tam teď pracuje, hrozně se to tam střídá*“. Sociální pracovnice NZDM navštěvují školy a dělají prezentace svého zařízení, snaží se navázat kontakt se školami i OSPOD.

EMPATIE

Empatie je základním předpokladem pro poskytování sociální služby. Hlavní filozofie poskytovatelů sociálních služeb je postavena na dobrovolnosti klienta. Ke každému klientovi je třeba přistupovat individuálně, vzbudit v něm důvěru a motivaci ke změně jeho pohledu na sociální situaci, ve které se ocitl. Sociální pracovník uzavírá s klientem smlouvu na základě jeho zakázky, kterou je nutné co nejpřesněji formulovat. V mnohých případech klient sám přesně neví, co má od služby očekávat. Empatie sociálního pracovníka pomáhá nasměrovat klienta k cíli, kterého chtějí společně dosáhnout. Je potřeba se do problémů klienta umět vcítit a citlivě ho vést k vlastní aktivitě a chuti problémy řešit.

KOOPERACE

U poskytovatelů sociálních služeb jsme se setkali s vysokou mírou profesionálního nastavení ke spolupráci. Jsou zvyklí kooperovat se všemi aktéry sítě. V navazování spolupráce a komunikace jsou velmi pružní. Jsou schopni konstruktivní diskuse, chovají se taktně a diplomaticky. Během jednání jsme se nesečkali s vyhrocenou situací. Pokaždé se jednalo o vyspělý dialog, diskusi. Pokud byly domluveny podmínky spolupráce, dodrželi je, nebo se snažili hledat náhradní řešení.

15.1 Analýza kategorií výzkumného vzorku sociální služby.

Kategorie profesionalita je u poskytovatelů sociálních služeb nadřazená nad ostatní kategorie. Je to dáno profesní přípravou sociálních pracovníků a podpořeno kompetencemi a zkušenostmi z přímé práce s klienty.

Základní výbavou sociálního pracovníka v sociálních službách je empatie a chuť pomáhat, psychická odolnost a neutralita, kterou si musí během své praxe zachovávat. Flexibilita je nutností, protože sociální situace a problémy klientů jsou velmi individuální. V průběhu mapování vykazovali pracovníci v sociálních službách nejvyšší míru flexibility, ochoty spolupracovat a vysokou míru tolerance. Je to dáno i jistou mírou nejistoty, kterou jim systém financování a udržitelnosti poskytuje.

Zejména vedoucí pracovníci jsou zvyklí spolupracovat na všech úrovních obce s rozšířenou působností, a to s pracovníci OSPOD, sociálním odborem a samosprávou. Každoročně žádají o finanční prostředky pro svou službu, podávají žádosti o granty či příspěvky na úrovni kraje. Z toho plyne velká náročnost a zároveň zkušenost s projektovou činností. Setkali jsme se s velkou snahou získat prostředky z různých zdrojů. Cílem je zajistit službu klientům a zároveň si udržet stálý tým profesionálů. Sociální služby jsou podhodnoceny, je zde velká fluktuace pracovníků, kteří odchází do jiných profesí z důvodů finanční nejistoty.

Je velmi složité získat finanční prostředky na zavedení nové služby. Celorepublikově je zaznamenán velmi malý výskyt preventivních a inovativních služeb pro cílovou skupinu ohrožených dětí a jejich rodin. Na tuto problematiku je zaměřena jedna z aktivit projektu.

Sociální pracovníci se v praxi setkávají s předsudky ve společnosti. Týká se to zejména nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, které se dlouhodobě potýkají s nezájmem školských služeb i veřejnosti.

16 KVALITATIVNÍ ANALÝZA POZOROVÁNÍ ZDRAVOTNICKÝCH SLUŽEB

Na základě záměrného pozorování jsme vytvořili poznámkování, které poskytlo doplňující informace pro vytvoření kódů označených písmenem „Z“.

KÓDY PRO ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

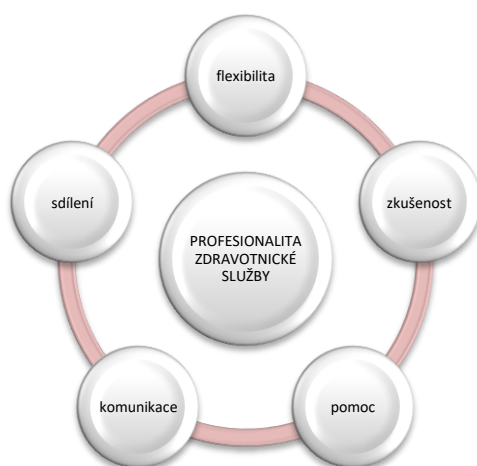
- Z1 profesionalita
- Z2 znalost
- Z3 pomoc
- Z4 udržitelnost
- Z5 kooperace
- Z6 komunikace
- Z7 předsudky
- Z8 náročnost
- Z9 sdílení
- Z10 informovanost

Obrázek 24 INDIKÁTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

INDIKÁTORY

Indikátorů ovlivňujících zdravotnické služby není tolik, jako u jiných aktérů sítě. Vysvětlujeme si to tak, že zdravotnické služby mají jasně dané postupy, na základě kterých určí přesnou diagnózu. Není zde tolik místa pro kreativitu a variabilitu. Poskytování zdravotnických služeb má jasná pravidla, daná stanovenou diagnózou, která je základem pro další poskytování služeb ostatními aktéry sítě. Zdravotnické služby jsou respektovány a určitým způsobem nedotknutelné. Lékař je ten, na koho se obracíme, pokud potřebujeme stanovit způsob podpory a pomoci dětem a žákům ve školském prostředí. Stojí na začátku cesty ke zlepšení kvality života cílové skupiny dětí.

Obrázek 25 KATEGORIE PROFESIONALITA ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

KATEGORIE PROFESIONALITA ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Profesionalita zdravotnických služeb je dána povahou poskytovaných služeb. Je spojena s velkou zodpovědností za poskytovanou péči. Je kladen velký důraz na počáteční diagnostiku, ze které vychází podpora a pomoc cílové skupině ohrožených dětí a jejich rodin. Profesionalita s sebou nese nejen zodpovědnost, ale také nezávislost jednotlivých odborných lékařů. Mají své zavedené praxe a svou prestiž, kterou si ve svém regionu vybudovali. Do multidisciplinárního týmu jsme přizvali právě osvědčené a dlouholeté odborníky, kteří znají svou práci a mají velké zkušenosti.

FLEXIBILITA

Profesionální přístup si žádá i flexibilitu v poskytování zdravotnických služeb. Dětský pacient potřebuje citlivý a individuální přístup. Lékaři jsou flexibilní, nutí je k tomu nové technologie a nutnost se neustále zajímat o novinky v přístupech k pacientům. To bychom zhodnotili jako velký vklad pro síť. Ze všech výzkumných vzorků poskytovatelů služeb v síti jsou zdravotnické služby nejvíce pružné a maximálně ochotny se sebevzdělávat. Lékaři přišli na jednání připraveni, ochotní komunikovat a otevření novým způsobům spolupráce. Přivítali způsob odborné podpory a pomoci školám prostřednictvím multidisciplinárního týmu.

ZKUŠENOST

Lékaři a zdravotnické služby mají s cílovou skupinou zkušenosti. Mají však s nimi jiné zkušenosti než ostatní aktéry sítě. Ze zákona mají ohlašovací povinnost, pokud získají podezření na nutnost zahájit SPOD. Pracovnice OSPOD může v případě týrání a zneužívání požádat o informace a lékař je musí sdělit. Ne zcela si spojují lékařské postupy a diagnózy s inkluzivním prostředím. Jak jsme se během setkání mohli přesvědčit, nemají zkušenosti s poskytováním podpůrných opatření ve školním prostředí. Lékařské zprávy jsou stěžejní pro poradenský proces a následnou podporu a pomoc ve školách. Na setkání multidisciplinárního týmu bylo důležité sjednotit postupy při doporučení v lékařských zprávách. Lékaři a zdravotničtí pracovníci byli facilitátorkou setkání seznámeni s funkcí asistentů pedagoga a osobních asistentů, ve kterých neviděli zásadní rozdíl.

POMOC

Včasné poskytování lékařské pomoci je častou potřebou zejména pracovnic OSPOD. Týká se poskytování psychologických a psychiatrických služeb u dětí, zejména v porozvodových situacích rodičů. Dlouhé čekací lhůty jsou v rozporu s naléhavostí situace. V rámci kraje vznikla potřeba navýšení počtu dětských psychologů a psychiatrů. Psychologové vidí řešení zejména ve správném posouzení situace ze strany pracovnic OSPOD. Ne všechny případy jsou určeny právě pro psychology. Mnohdy by pomohla rodinná terapie či mediace a ordinace by pak nebyly tak přetížené.

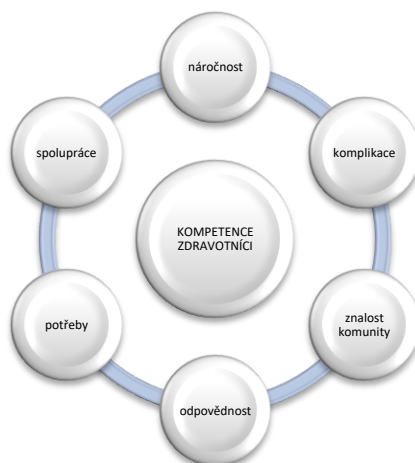
KOMUNIKACE

Specifičnost lékařského prostředí s sebou nese i specifickou formu komunikace v síti. Lékař zastupuje všeobecně respektovanou odbornost, která stojí na začátku poskytování adekvátní a odborné pomoci a podpory ohroženým dětem a jejich rodinám. Mohou však nastat situace, kdy lékař musí nahlásit OSPOD podezření na týrání a zneužívání dětí. O tom díky svému profesionálnímu přístupu a svým kompetencím ví. Ve vztahu ke školským službám komunikace vážne díky ochraně informací. Pedagogům nelze poskytovat informace o zdravotním stavu žáků.

V některých případech tato situace komplikuje život. Typickým příkladem je skryté záškoláctví dětí. Škola nemá zpětnou vazbu od pediatrů v případech velké absence dětí a při podezření na rizikové chování dětí, podporované rodinou. Zatím se nenašel adekvátní způsob, jak tuto situaci řešit a školy jsou tudíž v nevýhodě. I přes snahu výchovných poradců a vedení škol se nenašel způsob vzájemné komunikace a předcházení těmto jevům. Pediatr se individuálně dohodne se školou a žákům s podezřením na skryté záškoláctví potvrzuje absenci.

SDÍLENÍ

Sdílení informací je pro tuto oblast stejně důležité jako pro jiné poskytovatele služeb. Jsou vázáni mlčenlivostí, která je dána citlivostí zjištěné diagnózy. Informace o diagnóze jsou natolik závažné a důvěrné, že se sdělují pouze zákonným zástupcům dětí a je na zvážení rodičů, komu lékařskou zprávu poskytnou. Lékařská zpráva je pro poradenská pracoviště stěžejní a zároveň je základem pro vypracování kvalitní zprávy z poradenského pracoviště. Dále je podkladem pro vypracování doporučení pro poskytování podpůrných opatření ve školském prostředí. Může se stát, že rodič zcela neporozumí lékařské zprávě a lékař díky své odbornosti v záplavě odborných termínů neposkytne adekvátní vysvětlení situace.

Obrázek 26 KATEGORIE KOMPETENCE ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

KATEGORIE KOMPETENCE ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Kompetence úzce souvisí s profesionalitou. Lékařské povolání je respektováno všemi aktéry sítě. Lékař má své kompetence jasně vymezené povahou své profese. K jednání u kulatého stolu jsme přizvali odborníky, kteří mají dlouhodobě zavedené praxe a jsou danou komunitou vážení a uznávaní. Další podmínkou byla úzká a dlouhodobá spolupráce se všemi aktéry sítě.

NÁROČNOST

Lékaři a zdravotníci zmínili náročnou situaci s ohledem na komunikaci se školami, které je v telefonickém rozhovoru žádají o informace ohledně zdravotního stavu dítěte. Nemají dostatek informací od rodičů a zdravotní komplikace si žádá pomoc ve vyučování, zatímco lékař musí ctít lékařské tajemství. Lékaři i školy se chápou, ale daná situace přesto není uspokojivá. Podobná situace nastává při řešení opakovaných absencí dítěte. Zástupci školy si potřebují ověřit, zda je dítě opravdu nemocné, nebo jde-li o skryté a opakované záškoláctví. Pediatr však tyto informace nemůže sdělit.

ZNALOST KOMUNITY

K jednání u kulatého stolu jsme přizvali lékaře a zdravotníky, kteří úzce spolupracují s poradenskými pracovišti v daném regionu. Předpokládá se u nich znalost prostředí a přehled o aktérech sítě. Během jednání se potvrdila zkušenost lékařů s poskytovateli sociálních služeb, s OSPOD a se školami. Řada z nich provádí screeningové vyšetření na školách. Příkladem dobré praxe je screeningové

oftalmologické vyšetření dětí v mateřských školách. Jde o adekvátní reakci na případy těžkých očních vad u dětí předškolního věku, které rodiče mohou přehlédnout, a kdy preventivní prohlídky u pediatrů nezachytí všechny případy. Jedná se zejména o poruchy binokulárního vidění u dětí před nástupem do školy. Lékařka z oftalmologické ordinace v Šumperku měla připravené metodické materiály a seznámila náš multidisciplinární tým s preventivními službami, které nabízí dětem a jejich rodičům. Součástí prevence jsou i závody v běhu s vodičem pro zrakově postiženou komunitu v regionu.

KOMPLIKACE

Poskytovaných zdravotnických služeb přímo souvisí s jejich přetížeností. Komplikace nastávají zejména v průběhu poskytování psychologických a psychiatrických služeb. Do psychologických ambulancí přichází rodiče s dětmi, kterým byla doporučena psychologická pomoc z OSPOD. Podle slov psychologů nemají v mnohých případech dětem co nabídnout, jelikož psychologická pomoc neodpovídá situaci, ve které se dítě nachází. Jedná se o případy porozvodových komplikací, kdy evidentní příčinou jsou neshody rodičů, které by lépe ošetřila rodinná terapie nebo mediace. Ordinace psychologů se plní, čekací doby se prodlužují podobnými případy, které přímo nespádají do jejich péče. Východiskem je i změna přístupu soudů, které začaly aplikovat tzv. Cochemskou praxi, kdy jsou rodiče nuceni se mezi sebou dohodnout a tím ubývá porozvodových konfliktů. Je to cesta, jak dětem nekomplikovat život porozvodovými konflikty a děti se již nestávají rukojmí svých rodičů, kteří tak nezpůsobují dětem psychická traumata.

POTŘEBY

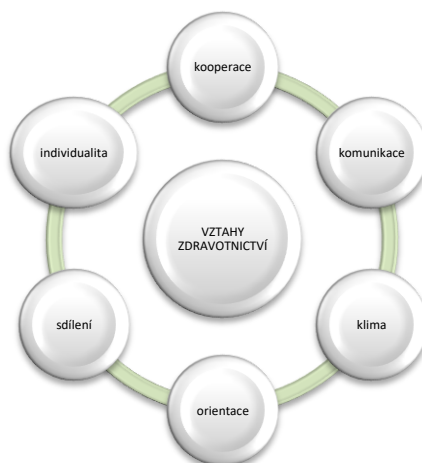
Lékaři zmiňovali potřebu zvýšení rodičovských kompetencí. Pediatři se potýkají se zkreslenými informacemi od rodičů, časté změny telefonních čísel, změny bydliště. Rodiče s dětmi nedochází na pravidelné prohlídky či na povinná očkování. Pediatři pak nemají možnost je kontaktovat, protože uvedené adresy a telefonní čísla již nejsou aktuální. Spolupráce s OSPOD není zcela funkční, protože pracovníce OSPOD by musela osobně dovést rodiče i s dítětem a osobně dohlédnout na pravidelné návštěvy u pediatra. Rodiče ohrožených dětí v těchto kompetencích opakovaně selhávají.

SPOLUPRÁCE

Model setkávání multidisciplinárního týmu přímo naplňuje potřeby jiných aktérů sítě, zejména škol. Lékaři se školami moc nespolupracují. Není to z důvodu nezájmu či neochoty, ale z principu ochrany lékařského tajemství a citlivých informací. Škola může mít pochybnosti, nemůže se sama obrátit na lékaře s dotazem na zdravotní stav dítěte, s kterým pracují. Je na zvážení zákonného zástupce, jestli škole poskytne informace o zdravotním stavu dítěte. Podle vyjádření pedagogů rodiče v některých případech nepodávají informace vůbec. Škola je odkázána na získanou důvěru u rodičů a na jejich ochotu sdělit škole podrobnosti o zdravotním stavu dítěte.

ODPOVĚDNOST

Během setkání multidisciplinárního týmu byla tato doména často zmiňována. Týká se zejména lékařského tajemství a odpovědnosti za míru poskytovaných informací. Lékaři uváděli, že jsou si vědomi toho, jak je správné určení diagnózy, zejména u hraničních případů, důležité. Na lékaře je mnohdy vyvíjen tlak v případech souvisejících s ADHD. Následná medikace dětí může výrazně ovlivnit jejich školní úspěšnost. S tím souvisí i poruchy chování, popř. autismus. Prostředí inkluzivního vzdělávání je podmíněno důsledně stanovenou diagnózou, od které se odvíjí celý proces další poradenské a edukační podpory dítěte.

Obrázek 27 KATEGORIE VZTAHY ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

KATEGORIE VZTAHY ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Vztahy se ve zdravotnictví zakládají na profesionálním přístupu k dětským pacientům a jejich rodičům. V rámci projektu jsme měli možnost setkat se s lékaři a odborníky v rámci inkluzivního vzdělávání. Spolupracují například s poradenskými pracovníky z neziskové organizace, sociálními službami či OSPOD.

KOOPERACE

Lékaři a zdravotníci jsou zvyklí spolupracovat, souvisí to s jejich profesionálním nastavením, kdy nemají problém hledat konstruktivní řešení situace. Tím, že jsou značně vytížení a pod časovým tlakem, jejich připomínky jsou konstruktivní a spolupráce efektivní, problém potřebují co nejefektivněji vyřešit a poté přebrat další případ.

KOMUNIKACE

Komunikace mezi zdravotníky probíhá na vysoké profesionální úrovni. Jsou zvyklí se vyjadřovat k situacím kolem pacientů. V rámci lékařské péče konstruktivně a věcně komunikují i s jinými odborníky. Co se však nedaří, je spolupráce pediatrů a škol. Nemohou se totiž shodnout na omlouvání žákovské absence. Každý resort se řídí jiným legislativním rámcem, jinou metodikou a nelze zajistit prostupnost systémem, který má být jednotný a pečovat o ohrožené děti a jejich rodiny. Vždy se jedná o dobrou vůli, komunikaci a hlavně o společný cíl, což je blaho dítěte.

KLIMA

Jak jsem se již zmínila, ve výzkumném vzorku se objevily jednotlivé soukromé ordinace zdravotníků, lékařů, klinického logopeda aj. Jelikož se jedná o soukromé praxe a cílem je udržení klienta, je vystupování lékařů velmi profesionální a lidsky příjemné. Jejich prioritou je spokojený pacient. Při práci s cílovou skupinou se předpokládá jistá míra empatie a naladění na specifický přístup k dětskému klientovi. Setkání s dětskými odbornými lékaři tudíž probíhalo ve velmi přátelské atmosféře, při které se všichni shodli na cíli, a tím je spokojenost a blaho dítěte. Na tomto setkání jsme se dohodli na společném postupu.

ORIENTACE

Orientace na výkon, na společný cíl, orientace v oboru a v situaci ohroženého dítěte jsou důležitými parametry této oblasti. Už z podstaty své profese jsou lékaři a zdravotníci zvyklí na výkon, zakázku a její splnění, nalézání řešení a výstupy v podobě lékařské zprávy. Cílem setkání u kulatého stolu bylo nasměrovat jejich výkon na společný cíl, lepší pochopení situace ohroženého dítěte a jeho rodiny. Dalším cílem je vzájemná spolupráce, komunikace a orientace na podporu a pomoc školským službám. Školám chybí podpůrný tým odborníků, který by jim dopomohl k lepší orientaci v inkluzivním prostředí. Na setkání se nám podařilo vytvořit spolupracující tým orientovaný na poskytování adekvátní a včasné podpory ohroženým dětem a jejich rodinám.

SDÍLENÍ

Sdílení je stejné jako u pracovníků OSPOD. Jde o velmi citlivé téma. Sdílení informací ohledně klientů probíhá ve velmi úsporném režimu, lékařské zprávy mohou lékaři předat pouze rodičům. Při komplexní péči o ohrožené dítě je lékařská zpráva v rukou rodičů, pedagog se nemusí o diagnózu dítěte dozvědět, nemůže v plné míře poskytovat adekvátní a včasnou podporu. Zejména v případech ohrožených dětí a jejich rodin jde o dost podstatnou část informací. Na setkání jsme museli sjednotit postupy při zhotovení zpráv a doporučení pro poradenská zařízení a školy a sjednotit postup sdílení.

INDIVIDUALITA

I přesto, že se nám podařilo vykomunikovat společný cíl multidisciplinárního týmu a lékaři a jiní zdravotničtí odborníci byli ochotni vytvořit podpůrný tým se společným cílem pro společnou cílovou skupinu, je třeba ctít jejich svébytnost a individualitu. Je to patrné zejména u pediatrů, psychologů a psychiatrů. Je třeba nastavit společné hranice spolupráce a ctít kompetence a profesionalitu jednotlivých odborníků. Zodpovědnost, se kterou přistupují k dětským pacientům a jejich rodinám, si žádá individuální přístup a respekt k individualitě každého z týmu.

16.1 Analýza kategorií výzkumného vzorku zdravotnické služby.

Nejdůležitější kategorií čtvrtého výzkumného vzorku je kategorie profesionalita. Profesionální přístup je významný již při konverzaci s lékařem, psychologem či psychiatrem. Odborné lékařské praxe jsou samostatné, svébytné, nezávislé. Povolání lékaře je náročné a zodpovědné. V kombinaci s profesionálním přístupem mohou zdravotnické služby budit dojem jisté odtažitosti a specifické míry komunikace. Je to dáno na jedné straně lékařským tajemstvím a ochranou informací, na druhé straně jde o specifické užívání odborných výrazů pro vyjádření lékařské diagnózy.

Vždy je nutné vysvětlit diagnózu rodičům, pedagogům. Spolupráce na straně zdravotnických služeb s ostatními aktéry sítě vykazuje jistá specifika. Lékařskou zprávu dostanou zákonní zástupci dítěte a poradenští pracovníci ze školských poradenských pracovišť. Lékařská zpráva stojí na začátku procesu poskytování včasné a adekvátní podpory dítěte. Zejména ve školách se může stát, že dojde k nepochopení zdravotního stavu žáka, který může být medikován. Medikace v mnoha případech ovlivňuje školní výkony. Pedagog o této skutečnosti nemusí vědět, protože nemá možnost seznámit se s lékařskými zprávami. Musí spoléhat na ochotu rodičů a doporučení podpůrných opatření ze školského poradenského zařízení.

Lékaři musí spolupracovat s OSPOD, ale nemusí spolupracovat se školami. Nabízí se zde prostor pro skryté záškoláctví, což se v současné době jeví jako velký problém a legislativní nejednotnost mezi resorty školství a zdravotnictví nedávají velký prostor pro jeho řešení.

17 DISKUSE A ZÁVĚŘEČNÁ ZPRÁVA Z VÝZKUMU

Výzkumným cílem diplomové práce bylo zavedení a postupné ověřování pozice lokálního síťáře v praxi. Se sběrem dat a výzkumem jsme začali v polovině projektu MPSV „*Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*“.

Výzkumný cíl měl potvrdit či vyvrátit přínos lokálního síťování a postupné zavedení pozice lokálního síťáře do praxe. Jako lokální síťáři jsme mapovali potřeby aktérů sítě a hledali bílá a šedá místa v síti služeb určených pro ohrožené děti a jejich rodiny. Postupně se z nás stali projektoví pracovníci, kteří analyzovali zjištěné potřeby daného regionu a mohli jsme tak specifikovat konkrétní potřeby oblasti.

Výhodou projektu lokálního síťování byla systémovost. Bylo pro nás velmi příjemné potkávat různé a profese a velmi zajímavé lidi. Nutnou výbavou byla empatie, společenský takt a diplomacie a především neutralita, objektivita a nestranný názor. Hlavní myšlenkou bylo propojování a vytváření kontaktů na základě dlouhodobé vize, aby vztahy a kontakty zůstaly, i když projekt skončí.

Další výhodou byl široký záběr, díky kterému jsme se zaměřili na propojení všech resortů. Cílem projektu byla meziresortní spolupráce na úrovni obcí. Po celou dobu jsme propojovali aktéry sítě a byli jsme nositeli informací, které byly pro aktéry sítě cenným materiálem. Jako jednotliví aktéři sítě jsme o sobě věděli a každý z nás měl svou představu o propojování.

Z objektivního hlediska má naše pozice lokálního síťáře své opodstatněné místo, protože jsme se zabývali mezilidskými vztahy, navazováním kontaktů, výměnou informací. Aktéři sítě pozitivně hodnotili náš objektivní přístup, neutralitu, udržování nadhledu, optimismu a motivaci k hledání neobvyklých řešení. Lokální síťář by mohl ze své pozice doplňovat do sítě všechny drobnosti, na které z profesionálního hlediska a díky plnění povinností nezbývá čas a následně i energie.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaký přínos pro síť má propojování jejích jednotlivých aktérů?

Propojení jednotlivých aktérů sítě a přínos pro síť jsme věnovali výzkumnou část diplomové práce. Během výzkumu jsme si ověřili, že pro síť je toto propojení výhodné a potřebné, a to z důvodu včasné a adekvátní podpory ohrožených dětí a jejich rodin. Díky propojení jednotlivých aktérů sítě dochází ke vzájemné spolupráci, komunikaci, efektivní pomoci a podpoře cílové skupiny. Na základě výzkumu jsme si potvrdili a ověřili, že propojování jednotlivých aktérů sítě nejvíce komplikuje rozdílné legislativní ukotvení v přístupu k ohroženým dětem a jejich rodinám, rozdílné metodické vedení na úrovni krajů a rozdílný pohled zatížený předsudky na úrovni komunity.

Parciální cíl č. 1:

Mapování a konkretizování potřeb jednotlivých aktérů sítě

Parciální cíl kopíruje první fázi projektu lokálního síťování, mapování a formulace potřeb jednotlivých aktérů sítě. Ve většině případů šlo o vyjádřenou potřebu navázání efektivní spolupráce a komunikace v rámci sítě, vzájemné sdílení informací, vytvoření podpůrného poradenského týmu. Pracovníci OSPOD chtěli navázat efektivní spolupráci a komunikaci se školami a školy vyjádřily obdobnou potřebu, kterou doplnily o potřebu vzájemného sdílení informací o ohrožených dětech a jejich rodinách. Zástupci škol navíc vyjádřili potřebu efektivní spolupráce s pediatry a vytvoření podpůrného poradenského týmu. Poskytovatelé sociálních služeb vyjádřili potřebu vzájemné komunikace, spolupráce, odstranění předsudků a efektivnější způsob financování, která s sebou nese udržitelnost svých týmů. Psychologové a psychiatři sdělili svou potřebu týkající se efektivního využívání svých služeb v rámci sítě.

Parciální cíl č. 2:

Hledání společných potřeb jednotlivých aktérů sítě a jejich naplňování.

Na základě zmapovaných potřeb došlo k jejich analýze a hledání společných potřeb jednotlivých aktérů sítě. Všichni aktéři sítě vyjádřili stejné potřeby vzájemné komunikace, spolupráce a sdílení informací v síti. Jejich naplňování se dělo prostřednictvím setkání, která byla součástí výzkumu pro diplomovou práci. Na společném setkání měli aktéři sítě prostor k hledání řešení a vytváření různých komunikačních, pracovních a informačních platforem, které by byly z dlouhodobého hlediska udržitelné.

Parciální cíl č. 3:

Úspěšnost lokálního síťování v rámci meziřesortní a multidisciplinární spolupráce

V rámci lokálního síťování a důkladného zmapování potřeb aktérů sítě, následné analýzy potřeb a zpracování do strategie lokálního síťování jsme zjistili oblasti meziřesortní a multidisciplinární spolupráce, na které jsme se v rámci své pozice zaměřili. Z dlouhodobého a udržitelného hlediska jsme se zaměřili na vytvoření multidisciplinárního týmu, který by vytvořil poradenskou a podporující platformu pro školské služby, propojení škol s pracovníci OSPOD a spolupracující a komunikační platformu. Jedním z našich cílů bylo na základě spolupráce MAP, škol a UP Olomouc vytvořit vzdělávací platformu, která by reagovala na aktuální vzdělávací potřeby pedagogů. Dalším cílem bylo zvýšení motivace a informovanosti pedagogů v oblasti poskytování adekvátní a včasné podpory ohroženým dětem a jejich rodinám a znalost sociálních služeb v ORP, na které by ohrožené děti a rodiče mohli směřovat.

Výzkumné otázky

1. *Jaké byly důvody setkání jednotlivých aktérů sítě?*

Společná setkání aktérů sítě vycházela z vyjádřených potřeb, na kterých se všichni aktéři sítě shodli, a kteří své potřeby formulovali jako zlepšení komunikace, spolupráce a sdílení informací v rámci sítě.

2. *Jaká byla očekávání jednotlivých aktérů sítě v průběhu jejich meziresortního setkávání?*

Očekávání byla v mnohých případech velká, zejména u školských služeb. Byla patrná jistá netrpělivost zástupců škol a rozladění z toho, že spolupráce a komunikace nemá jasná pravidla. Přehnaná očekávání byla ovlivněna neznalostí legislativních opatření ostatních aktérů sítě.

3. *Jaký byl průběh setkání jednotlivých aktérů sítě?*

U některých aktérů sítě se objevila nervozita v případě, že jejich očekávání nebyla naplněna a nebyla přijata konkrétní a jasná opatření, která by řešila jejich dlouhodobé problémy. Řešení situace očekávali hned po prvním setkání.

4. *Proč se dříve aktéři sítě neselektovali?*

Dle slov zúčastněných aktérů sítě, určité platformy spolupráce dříve existovaly, postupně však vymizely. Účastníci jednání se nahlas divili, proč se nepotkávají. Šlo však o pouhou řečnickou otázku, na kterou nikdo nedal konkrétní odpověď. O pravidelná setkávání a výměnu informací projevíli zájem a vzpomínali, jak „*kdysi to bylo normální se potkávat a bylo to fajn...*“. Spíše se vyjádřili obecně, „*když nás někdo pozve na setkání, rádi se zúčastníme*“.

5. *Jaká byla naše pozice jako lokálního síťáře?*

Jako lokální síťáři jsme zaujímali pozici iniciátora schůzek, motivátora k setkání, zúčastněného pozorovatele, člena pracovních skupin či minitýmů, projektového pracovníka, spolupracovníka na projektu či kampani.

6. Kdo je strategickým partnerem lokálního síťáře v rámci fungování lokální sítě?

V průběhu výzkumu se jako strategický partner ukázaly místní akční skupiny a místní akční plány. S MAP a MAS jsme začali aktivně spolupracovat. Společným cílem MAP a LS se ukázalo navázání spolupráce se školami a jejich propojení s ostatními aktéry sítě. MAP se inspiroval zmapovanými potřebami LS a LS využil pozvání na společná setkání s pedagogy a zástupci škol. LS vnesl do spolupráce s MAP myšlenku včasné a adekvátní podpory ohroženým dětem ve školním prostředí prostřednictvím informovaného pedagoga.

7. Jaká forma setkávání je vyhovující pro většinu aktérů sítě?

Na základě práce se čtyřmi výzkumnými vzorky bylo těžké vysledovat vyhovující formu setkávání. Všem aktérům sítě vyhovuje neformální setkávání, osvědčilo se setkání u kulatého stolu, v současné době jde o velmi využívanou a populární formu setkání. Do budoucna plánujeme diskusní fórum otevřené celé komunitě, odborné i laické veřejnosti a kazuistické setkání přenesené do školského prostředí. Multidisciplinární tým je forma přenesená ze zdravotnického prostředí, která se osvědčila. Přenášení a aplikace osvědčené formy u meziřesortních setkání se do budoucna ukázaly jako výhodné.

18 ZPRÁVA Z KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

Na základě analýzy jednotlivých kategorií u všech výzkumných vzorků vyplynulo, že kategorie profesionalita je u všech výzkumných vzorků nadřazená ostatním kategoriím. Na profesionálním přístupu si zakládají jak pracovnice OSPOD, tak i školské, sociální a zdravotnické služby.

Z výsledků výzkumu je patrné, že všechny zkoumané skupiny si uvědomují požadavek na profesionální přístup k cílové skupině ohrožených dětí a jejich rodin. Profesionální přístup k informacím a jejich sdílení je u třech výzkumných vzorků stejný, tedy chráněný legislativou, ovlivněný možnými finančními sankcemi. Pouze ve školském prostředí není ochrana informací tak striktně ošetřena. Zmíněnému stavu odpovídá čistě subjektivní nakládání s informacemi ve školách.

Kategorie kompetence se liší na základě profesního zaměření. U výzkumného vzorku sociální služby je tato kategorie závislá na množství finančních prostředků a udržitelnosti služby. Stabilní profesionální tým v sociálních službách je ohrožen způsobem financování a nejistotou.

Kategorie kompetence se týká i spolupráce a komunikace. Tyto kompetence nejlépe ovládají poskytovatelé sociálních služeb. Právě u nich je výrazná potřeba spolupráce a komunikace podpořena potřebou udržitelnosti a náročnosti v oblasti financí. Ostatní výzkumné vzorky mají zajištěno stabilní finanční zázemí. Jejich potřeba spolupráce a komunikace je ovlivněna existenční jistotou a není tak výrazná.

U školských služeb bychom zdůraznili manažerské schopnosti ředitelů škol. Ředitelé řídí poměrně velké firmy – školy. Osvojení základů vedení by značně zlepšilo situaci, zvláště v oblasti podpory týmu, motivace, odměňování, spolupráce a flexibility. V současnosti by zvýšili potřebu supervize na školách, aby udrželi zdravý tým. Supervize ve školách by měla být standardní záležitostí. Bohužel jsme se setkali s jednoznačným odmítnutím supervize, jak od ředitelů škol, tak od jednotlivých pedagogů. Supervize v nich vyvolávají pocit kontroly. V sociální oblasti jsou supervize běžné.

Všechny výzkumné vzorky mají předpoklady k syndromu vyhoření. Je to dáno charakterem poskytovaných služeb. Pracovnice OSPOD a poskytovatelé sociálních služeb mají povinnou supervizi, která může být účinnou prevencí, nástrojem. Školské služby tuto povinnost nemají, což je nám líto vzhledem k náročnosti profese a neustálým změnám. Psychologickou podporu by si učitelé zasloužili. Je velká škoda, že

se zavedením nových vzdělávacích přístupů v inkluzivním vzdělávání nebyla zavedena i supervize. Otázkou je, jak by školské prostředí na tuto povinnost reagovalo.

Kompetence vztahů logicky vyplynula z jednotlivých indikátorů. Vztahy ke klientům řeší všechny výzkumné vzorky na základě profesionálního přístupu. Předpokládáme, že zdravého a objektivního přístupu. Ve školských službách jsme zaznamenali profesní přístup směřovaný k intaktním dětem, který je v pořádku a probíhá standardně. Větší problém pedagogům činí přístup k dětem v rámci inkluzivního vzdělávání. Z čistě našeho pohledu si myslíme, že učitelé netuší, jak k dětem, které mají své potřeby, přistupovat. Řídí se svou citovou i profesní výbavou, ale ne tím, že každé dítě si žádá jiný přístup, což často sklouzne k pocitu profesionálního zmatku a přetížení. V těchto případech by pomohla psychologická podpora, prostor pro sdílení pocitů, rady od zkušených pedagogů, forma mentoringu a supervize.

Vztahy na pracovištích ovlivňují sami nadřízení, ale i genderová skladba. V pomáhajících profesích je převaha žen, což s sebou nese svá pozitiva i negativa. Je to velmi individuální. Dle výpovědí vedoucích pracovníků OSPOD, v některých případech ani supervize není všemocná.

Bylo velmi zajímavé sledovat indikátory, poté z nich tvořit koncepty, které byly přetvořeny na tři kategorie. Několikrát jsme je zkoušeli přeformulovat. Nakonec nám u všech výzkumných vzorků vyšly tři stejné kategorie – profesionalita, kompetence a vztahy. Toto zjištění v nás vyvolalo pochyby, zda je postup správný, ale při hlubším zamyšlení jsme zjistili, že je to logické. Všechny tři kategorie jsou výstižné pro všechny čtyři vzorky a nejlépe vystihují všechny pomáhající profese.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývala hlavním výzkumným cílem, a to postupným ověřováním pozice lokálního síťáře v praxi, který reaguje na potřeby stírat přísné meziresortní hranice v rámci dané komunity. V praxi to znamená, že jednotlivá ministerstva fungují, dotace a finanční zdroje putují na místo určení, ale celému snažení chybí lidský rozměr. Dotýká se to zejména komunitního soužití.

Informace z jednotlivých ministerstev neprostupují v rámci obce a aktéři místní sítě spolupracují a komunikují velmi málo, nebo vůbec. Lokální síťář je v řadě případů nositelem a zprostředkovatelem nových informací a motivátorem ke spolupráci a komunikaci napříč sítí. Má možnost propojovat aktéry sítě, kteří by k sobě složitě hledali cestu. Neutralita a nadhled lokálního síťáře nabízí aktérům sítě nové možnosti řešení a pohledu na problém.

Téma diplomové práce je opřeno o zkušenosti výzkumníka – lokálního síťáře přímo z terénu. Na základě výzkumného cíle a hlavní výzkumné otázky bylo nutné vybrat metodu výzkumu a metoda zakotvené teorie autorů Strausse a Corbinové se ukázala jako velmi vhodná. Zaujal nás termín „teoretická citlivost“, kterou autoři popisují jako schopnost vidět drobné nuance ve vztazích, v situacích, určitý vhled založený na osobních i profesních zkušenostech výzkumníka. Co se týká osobní zkušenosti, z té jsme vycházeli při zpracování dat u pracovníků OSPOD a sociálních služeb, kde bylo nutné opakovaně ověřovat, zda vnímáme popisovanou realitu objektivně. Profesní zkušenosti jsme uplatnili u sběru dat ve školských službách. Důležitá byla neutralita, objektivita a nestrannost.

Zdravotnické služby jsme pojali formou osobních zkušeností ze setkání s lékaři. Odstup a skeptický postoj, který doporučují autoři, jsme si drželi po celou dobu výzkumu. Teoretická část výzkumu je „kompilátem“ z dostupné literatury a webových zdrojů, opřený o znění zákonů. Jedná se o ojedinělý projekt ministerstva práce a sociálních věcí a nebylo tedy možné se zcela opřít o dostupnou literaturu.

Velká část teorie se opírá o metodický materiál, webové a legislativní zdroje. Díky tomu jsme zjistili, že existuje velké množství metodických příruček, které vznikly na základě projektů, výzkumů a jsou velmi inspirativní. Je to nevyčerpatelný zdroj aktuálních informací, zároveň zdrojů pro diplomovou práci. Oporou nám byla řada školení a seminářů, které pro lokální síťáře pořádalo MPSV v rámci dalšího vzdělávání.

Byly nám představeny nové trendy v pojetí práva dítěte, nové přístupy k ohroženým dětem a jejich rodinám.

Jedním z úkolů lokálního síťáře je šíření informací po síti. Tuto zkušenost jsme uplatnili ve své práci a některé inspirativní metodické příručky jsme nabízeli prostřednictvím pravidelných reportingů aktérům sítě. Projekt lokálního síťování není ještě u konce a stále se vyvíjí.

LITERATURA A WEBOVÉ ZDROJE

Agentura pro sociální začleňování [Online] // Koordinace sociálních služebv obcích se sociálně vyloučenými lokalitami . - 2014. - 18. 2 2018. - file:///C:/Users/Jitka/Downloads/DP_Koordinace-socialnich-sluzeb.pdf.

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ [Online] // Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. - 2018. - 19. 2 2018. - <http://www.socialni-zaclenovani.cz/nizkoprahova-zarizeni-pro-deti-a-mladez>.

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ [Online] // Manuál dobrých praxí Vytváření sítí. - ÚŘAD VLÁDY, 2014. - 17. 2 2018. - file:///C:/Users/Jitka/Downloads/ASZ_DobrePraxe_Dluhove_poradenstvi_FINAL.pdf.

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ [Online] // Manuál dobrých praxí - Kombinované sociálně pedagogické. - ÚŘAD VLÁDY, 2014. - 18. 2 2018. - file:///C:/Users/Jitka/Downloads/DP_Kombinovane%20invervence..

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ [Online] // Manuál dobrých praxí - Práce s rodinami. - ÚŘAD VLÁDY, 2014. - 18. 2 2018. - file:///C:/Users/Jitka/Downloads/ASZ_Dobre%20praxe_Prace%20s%20rodinami%20%20SVL_FINAL.pdf.

AZYLOVÝ DŮM [Online] // Domov pro matky s dětmi. - MĚSTSKÉ SOCIÁLNÍ SLUBY ZÁBŘEH. - 17. 1 2018. - msz.zabreh.cz/.

AZYLOVÝ DŮM [Online] // Azylový dům pro matky s dětmi o.p.s.. - 17. 1 2018. - <https://www.azylovydum.cz/>.

BALCAR Karel Psychosociální problematika vývoje, jeho poruch a nápravných opatření v rodinách dětí a dospívajících [Kniha]. - Praha : Pražská VŠ psychosociálních studií, 2012. - Sv. 1.vydání : str. 101 . - ISBN 978-80-904748-1-9.

BECHYŇOVÁ Věra Případové konference [Kniha]. - Praha : Portál, 2012. - str. 158 s.. - ISBN 978-80-262-0181-6.

BECHYŇOVÁ Věra Případové konference : praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou [Kniha]. - Praha : Portál, 2012. - Sv. 1.vydání : str. 158. - 978-80-262-0181-6.

BRZOBOHATÝ Robin, CIRBUSOVÁ Martina a ROGALEWICZOVÁ Romana nterdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte: metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem [Kniha]. - Brno : Tribun EU, 2015. - Sv. 1.vydání : str. 118. - ISBN 978-80-263-1010-5.

EMANOVSKÝ Petr Úvod do metologie pedagogického výzkumu [Kniha]. - Olomouc : UP Olomouc, 2013. - ISBN 978-80-244-3664-7.

HÁLA Josef Psychosociální práce s maladjustovanými osobami [Kniha]. - České Budějovice : Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, 2005. - str. 52 s.. - ISBN 80-7040-815-4.

HANUŠOVÁ Jaroslava a HELEBRANTOVÁ Kateřina Institucionální spolupráce [Kniha]. - Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. - str. 26. - ISBN 80-86991-79-2.

HANUŠOVÁ Jaroslava a Kateřina HELEBRANTOVÁ Interdisciplinární spolupráce [Kniha]. - Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. - ISBN 80-86991-79-2.

HÉDLOVÁ Vladimíra a NEJESCHLEBOVÁ Lenka Vzdělávejme se, abychom jim lépe rozuměli: výsledky a interpretace výzkumu psychických dispozic k sociálně nežádoucímu chování u žáků 6. tříd Olomouckého kraje [Kniha]. - Olomouc : Pedagogicko-psychologická poradna Olomouckého kraje., 2008. - 600 : str. 134. - ISBN 978-80-254-1726-3..

HENDL Jan a REMR Jiří Metody výzkumu a evaluace [Kniha]. - Praha : Portál, 2017. - Sv. 1.vydání : str. 372. - ISBN 978-80-262-1192-1.

CHARITA ZÁBŘEH [Online] // Občanská poradna. - 17. 1 2018. - http://www.zabreh.caritas.cz/cs/cinnost/socpor.php?menu=nase_cinnost.

CHRÁSKA Miroslav Metodologie řešení vybraných problémů v pedagogickém výzkumu [Kniha]. - Olomouc : UP Olomouc, 2016. - Sv. 2.vydání : str. 251. - ISBN 978-80-271-5326-3.

JÍLEK Dalibor a ČECHOVÁ Irena Společnost přátelská k dětem v obtížích [Kniha]. - Brno : Česko-britská, 2016. - Sv. 1.vydání : str. 225. - ISBN 978-80-905598-2-0.

KNETLOVÁ Zlata Čí je to hra?: zapojování dětí do rozhodovacích procesů jako promyšlená strategie při práci s rodinou ve sporech o dítě [Kniha]. - České Budějovice : Krizové centrum pro děti a rodinu, 2017. - Sv. 1.vydání : str. 2015. - ISBN 978-80-904854-6-4.

KOSÍKOVÁ Věra Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty [Kniha]. - Praha : Grada, 2011. - Sv. 1.vydání : str. 272. - ISBN 978-80-247-24433-1.

KRAUSOVÁ Lucie a Věra Novotná Sociálně - právní ochrana dětí [Kniha]. - Praha : ASPI, 2006. - str. 228. - ISBN 80-7351-214-1.

KUBÁTOVÁ Helena Metodologie sociologie [Kniha]. - Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. - str. 197. - Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Učebnice. ISBN 80-244-1549-.

KUCHARSKÁ Anna a MRÁZOVÁ Jana a kol Metodika práce školního speciálního pedagoga zapojeného ve školním poradenském pracovišti [Kniha]. - Praha : Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014. - Metodická zpráva ; č. 1 : str. 322. - 978-80-7481-035-0 .

LIGA LIDSKÝCH PRÁV [Online] // Inkluzivní vzdělávání v pregraduální přípravě učitelů. - 19. 2 2018. - lp.cz/publikace/inkluzivni-vzdelavani-v-pregradualni-priprave-ucitelu/.

LUŽNÝ Dušan Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium [Kniha]. - Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. - Sv. 1.vydání : str. 90. - ISBN 978-80-244-3667-8.

Macela Miroslav Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář [Kniha]. - Praha : Wolters Kluwer, 2015. - Sv. 1.vydání : str. 809. - ISBN 978-80-7478-727-0.

MAP MOHELNICE [Online]. - 22. 2 2018. - www.mapmohelnicko.cz.

MAP ZÁBŘEH [Online]. - 16. 2 2018. - www.mapzabreh.cz.

MAREK Jiří a HAVLÁSEK Tomáš Sociální služby na rozcestí [Kniha]. - Praha : Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR, 2013. - str. 296. - 978-80-260-7900-2.

MAREK Jiří a kol. Sociální služby na rozcestí [Kniha]. - Praha : Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR, 2013. - str. 296 s.. - ISBN 978-80-905248-3-5.

MATOUŠEK Oldřich a Hana PAZLAROVÁ Hodnocení ohroženého dítěte [Kniha]. - Praha : Portál, 2010. - Sv. 1.vydání : str. 258. - ISBN 978-80-7367-739-8..

MATOUŠEK Oldřich a kol. Metody řízení sociální práce. [Kniha]. - Praha : Portál, 2003. - Sv. 1.vydání : str. 284. - ISBN 80-7178-548-2..

MATOUŠEK Oldřich a PAZLAROVÁ Hana Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků [Kniha]. - Praha : Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. - Sv. 1.vydání : str. 166. - ISBN 978-80-246-3336-7.

MATOUŠEK Oldřich Dítě traumatizované v blízkých vztazích: manuál pro profesionály a rodiny [Kniha]. - Praha : Portál, 2017. - Sv. 1.vydání : str. 207. - ISBN 978-80-262-1242-3.

MATOUŠEK Oldřich Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. [Kniha]. - Praha : Portál, 2007. - 2.aktualizované vydání : str. 183 s.. - ISBN 978-807-3673-109..

MATOUŠEK Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků [Kniha]. - Praha ISBN 978-80-246-3336-7. : Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. - Sv. 1.vydání : str. 166. - ISBN 978-80-246-3336-7.

MATOUŠEK Oldřich. Slovník sociální práce [Kniha]. - Praha : Portál, 2008. - Sv. 2.vydání : str. 271. - ISBN 978-80-7367-368-0. .

MICHALÍK Jan Vybrané kapitoly z práva pro speciální pedagogy. [Kniha]. - Olomouc : Univerzita Palackého Olomouc, 2013. - ISBN 978-80-244-3620-3. .

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Základní informace o komunitním plánování sociálních služeb. - MPSV. - 17. 1 2018. - <https://www.mpsv.cz/cs/858>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Národní strategie ochrany práv dětí a Akční plán k naplnění Národní strategie. - MPSV. - 7. 8 2017. - <https://www.mpsv.cz/cs/14308>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Transformace a sjednocení péče o ohrožené děti. - 6. 2 2018. - <https://www.mpsv.cz/cs/6308>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Právní předpisy pro sociální služby. - 6. 2 2018. - <https://www.mpsv.cz/cs/7334>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Brožura o síťování. - 17. 1 2018. - https://www.mpsv.cz/files/clanky/32093/Brozura_Sitovani_final_k_rozesilani.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Národní zpráva o rodině. - 18. 2 2018. - https://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Integrovaný portál, sociální služby. - portal.mpsv.cz.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Právo na dětství. - 6. 2 2018. - <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/aktualni-projekty/systemovy-rozvoj-a-podpora-nastroju-socialne-pravni-ochrany-deti>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti 2009-2011. - 6. 2 2018. - <https://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Kompletní důvodová zpráva k zákonu č.359/1999 Sb.. - 10. 1 2018.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami. - 10. 1 2018. - <http://www.mpsv.cz/cs/>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [Online] // Transformace péče o ohrožené děti. - 8. 7 2017. - http://www.mpsv.cz/files/clanky/9555/Narodni_akcni_plan.pdf.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Metodika práce školního speciálního pedagoga. - 2014. - 17. 1 2018. - www.msmt.cz/file/38995/download/.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Koncepce poskytování poradenských služeb ve školách v ČR. - 2014. - 17. 1 2018. - www.ipp.p.cz/rspp/images/vystupy/inovovan.pdf.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Odborná metodika pro praxi školního psychologa nebo školního speciálního. - 2011. - 18. 1 2018. - <http://www.ipp.p.cz/rspp/images/stories/pdf/Splichalova-prevence.pdf>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Kudy vede cesta Role a uplatnění sociálního pedagoga na základních a středních školách. - INVESTICE DO VZDĚLÁNÍ. - 22. 1 2018. - <http://www.kudyvedecesta.cz/node/9>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Střediska výchovné péče. - 20. 1 2018. - <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/strediska-vychovne-pece>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Společné vzdělávání je přirozená věc. - 19. 2 2018. - www.msmt.cz/vzdelavani/spolecne-vzdelavani-1.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Přehled šablon a jejich výklad, Výzkum, vývoj a vzdělávání, Programové období 2014-2020. - 8. 2 2018. - http://www.msmt.cz/uploads/OP_VVV/Vyzva_zjednodusene_projekty_22_a23/Priloha_c_3_Prehled_sablon_k_1_8_2016.pdf.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Konference prevence v kontextu ústavní a ochranné výchovy 2017. - 17. 1 2017. - <http://www.nuv.cz/t/vzdelavani-ustavka/konference-prevence-a-ustavni-vychova-2017>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY [Online] // Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže. - 22. 1 2018. - www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a.../metodiky-a.../6083122.pdf.

MPSV Kolektiv autorů Manuál implementace Standardů kvality sociálně - právní ochrany [Kniha]. - Praha : MPSV, 2014. - ISBN 978-80-7421-102-7.

MPSV Kolektiv autorů Metodika síťování - Metodická příručka vytváření komplexního systému služeb pro rodiny a děti [Kniha]. - Praha : Sociotrendy, 2015. - ISBN 978-80-87742-14-3.

NAKONEČNÝ Milan. Sociální psychologie. [Kniha]. - Praha : Academia, 2009. - Sv. 2. vydání rozšířené a přepracované : str. 498. - ISBN 978-80-200-1679-9. .

Narativ.cz [Online] // Přemysl Ulman. - narativ.cz/cs/premysl-ulman.

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ [Online] // Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivní výchovné péče. - 2015. - http://www.nuv.cz/uploads/pracoviste_pro_certifikace/Standardy_kvality_pece_o_deti.pdf.

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ [Online] // Integrovaná síť školních a školských poradenských pracovišť. - 2014. - 2 2018. - http://www.msmt.cz/uploads/OP_VVV/Vyzva_zjednodusene_projekty_22_a23/Priloha_c_3_Prehled_sablon_k_1_8_2016.pdf.

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ [Online] // PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVÍ V RESORTU ŠKOLSTVÍ. - 18. 1 2018. - <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi>.

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ [Online] // Prevence v NÚV v rámci činnosti NÚV. - 18. 1 2018. - <http://www.nuv.cz/file/898/>.

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ [Online] // Střediska výchovné péče. - 2018. - 20. 1 2018. - <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/strediska-vychovne-pece>.

NAVRÁTIL Petr. Sociálně-právní ochrana dětí postrádá vhodné procedury pro posouzení rodiny. Sociální práce. Sociální práce s rodinou a dětmi [Kniha]. - Brno : Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2005, 2005. - Sv. č.2 : 2 : stránky s. 7-10. - ISSN 1213-624..

NOVOSAD Libor Poradenství [Kniha]. - Praha : Portál, 2009. - str. 272. - ISBN 978-80-7367-509-7.

NOVOTNÁ Věra a BURDOVÁ Eva Zákon o sociálně-právní ochraně dětí [Kniha]. - Praha : Linde, 2007. - Sv. Komentář. 3. aktualizované a doplněné vydání : str. 324. - ISBN 978-80.

NOVOTNÁ Věra a Eva BURDOVÁ. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí [Kniha]. - Praha : Linde, 2007. - Sv. 3. přepracované a doplněné vydání. - ISBN 978-80.

NOVOTNÁ Věra a FEJT Vladimír Sociálně-právní ochrana dětí [Kniha]. - Praha : Univerzita Jana Ámose Komenského, 2009. - str. 252 . - ISBN 978-80-86723-77-8.

NOVOTNÁ Věra Sociální práce s rodinou při poskytování sociálně-právní ochrany dětí. Právo a rodina. [Kniha]. - Praha : Linde, 2008. - ISSN 1212-866X..

OECD [Online]// Education in Czech Republic. - 19. 2 2018. - www.oecd.org/education/.

OCHRANA František Metodologie sociálních věd [Kniha]. - Praha : Karolinum, 2013. - Sv. 1.vydání. - 978-80-246-2380-1.

OLOMOUCKÝ KRAJ [Online]// Akční plán rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje na rok 2018. - KÚ Olomouc, 2018. - 19. 2 2018. - <https://www.kr-olomoucky.cz/akcni-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-olomouckeho-kraje-na-rok-2018-aktuality-6914.html>.

OLOMOUCKÝ KRAJ [Online]// Služby sociální prevence Olomouckém kraji. - 2016. - 18. 1 2018. - <https://www.kr-olomoucky.cz/sluzby-socialni-prevence-v-olomouckem-kraji-cl-3143.html>.

OSN.CZ [Online]// Deklarace práv dítěte.New York, 20. 11. 1959 Preambule. - 3 2015. - 6. 2 2018. - <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/deklarace-prav-ditete.pdf>.

PEMOVÁ Terezie a PTÁČEK Radek Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. [Kniha]. - Praha : Grada, 2012. - Sv. 1.vydání : str. 187. - ISBN 978-80-247-4317-2..

PEMOVÁ Terezie a PTÁČEK Radek Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení [Kniha]. - Praha : Grada, 2016. - Sv. 1.vydání : str. 200. - ISBN 978-80-247-5695-0.

PhDr. Mgr. Lucie Myšková Ph.D. a Bc. Roman Petrenko NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ [Online]// KONFERENCE PREVENCE V KONTEXTU ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY 2017. - 2017. - 20. 2 2018. - <http://www.nuv.cz/t/vzdelavani-ustavka/konference-prevence-a-ustavni-vychova-2017>.

PILÁT Miroslav Komunitní plánování sociálních služeb v současné teorii a praxi [Kniha]. - Praha : Portál, 2015. - str. 198. - 978-80-262-0932-4.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Celoživotní vzdělávání pracovníků OSPOD. - MPSV, 2018. - 19. 2 2018.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Analýza stávajícího systému posuzování žadatelů o náhradní rodinnou péči v ČR. - MPSV, 2017. - 17. 1 2018. - <http://www.pravonadetstvi.cz/dokumenty/>.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Analýza situace příbuzenské péče. - MPSV, 2017. - 17. 1 2018. - <http://www.pravonadetstvi.cz/dokumenty/>.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Analýza potřeb pěstounských rodin pečujících o děti se specifickými potřebami. - 2017. - 17. 1 2018. - <http://www.pravonadetstvi.cz/dokumenty/>.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Analýza kvality příprav žadatelů o náhradní rodinnou péči a jejich následného vzdělávání. - MPSV, 2017. - 1. 17 2018. - <http://www.pravonadetstvi.cz/dokumenty/>.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Základní informace o komunitním plánování sociálních služeb. - MPSV, 2016. - 7. 8 2017. - <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-sitovani-sluzeb.pdf>.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Transformace systému péče. - MPSV, 2015. - 18. 2 2018. - www.socialniprace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web-150630103628.pdf.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí. - MPSV. - 8. 7 2017. - <http://www.pravonadetstvi.cz>.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Dokumenty. - MPSV. - 6. 2 2018. - www.pravonadetstvi.cz/dokumenty/.

PRÁVO NA DĚTSTVÍ [Online] // Interaktivní katalog. - MPSV. - 8. 7 2017. - www.katalog.pravonadetstvi.cz.

Prevence v ústavníPhDr. Mgr. Lucie Myšková Ph.D. a Bc. Roman Petrenko NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ [Online] // KONFERENCE PREVENCE V KONTEXTU ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY 2017. - 2017. - 20. 2 2018. - <http://www.nuv.cz/t/vzdelavani-ustavka/konference-prevence-a-ustavni-vychova-2017>.

REICHEL Jiří Kapitoly metodologie sociálních výzkumů [Kniha]. - Praha : Grada, 2009. - Sv. 1.vydání : str. 184. - ISBN 978-80-247-3006-6..

REICHEL Jiří Kapitoly metodologie sociálních výzkumů [Kniha]. - Praha : Grada, 2009. - Sv. 1.vydání : str. 184. - ISBN 978-80-247-3006-6..

SEIKKULA Jaakko a ARNKIL Tom,Erik Otevřené dialogy [Kniha] / překl. BALÁŠOVÁ Jitka a NOVOTNÁ Kateřina. - Brno : Narativ, 2013. - Sv. 1 : str. 220. - ISBN 978-80-206-4343-1.

SCHOOL SOCIAL WORK ASSOCIATION OF AMERIKA [Online] // Role of school social worker. - 19. 2 2018. - <http://www.sswaa.org/>.

SÍŤ MATEŘSKÝCH CENTER o.s. [Online] // Mateřská centra. - 17. 1 2018. - <http://www.materska-centra.cz/sit-mc-v-cr/co-jsou-mc/>.

SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA - SOCIAL EDUCATION [Online] // Časopis pro vědu a praxi. - Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 5 2017. - 19. 2 2018. - http://soced.cz/wp-content/uploads/2017/11/Socialni-pedagogika-_Social-Ed-redakce-1.pdf.

STŘEDISKO SOCIÁLNÍ PREVENCE OLOMOUCKÉHO KRAJE [Online] // Poradny pro rodinu Olomouckého kraje. - 2017. - 17. 1 2018. - <http://ssp-ol.cz/socialni-sluzby/poradny-pro-rodinu/poradna-pro-rodinu-olomouc/>.

ŠABATOVÁ Anna, ŠUPLEROVÁ Petra a ILLE Klára Rodina a dítě II [Kniha]. - Brno : Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci s Wolters Kluwer ČR, 2017. - str. 228. - ISBN 978-80-87949-56-6.

ŠKUREK Martin Sciálně- právní propedeutika [Kniha]. - Olomouc : Univerzita Palackého, 2013. - str. 103 s.. - ISBN 978-80-244-3677-7.

ŠVARÍČEK Roman a ŠEĐOVÁ Klára Kvalitativní výzum v pedagogických vědách [Kniha]. - Praha : Portál, 2014. - Sv. 2.vydání : str. 384. - ISBN 978-80-262-0644-6.

TRNKOVÁ Lucie Náhradní péče o dítě [Kniha]. - Praha : Wolters Kluwer, 2018. - Sv. 1.vydání : str. 151. - ISBN 978-80-7552-864-3.

UNICEF ČESKÁ REPUBLIKA [Online] // Práva dětí. - 19. 2 2018. - <https://www.unicef.cz/co-delame>.

UNICEF FOR EVERY CHILD [Online] // A fair chance for every child. - 8. 2 2018. - <https://www.unicef.org/>.

UNITED NATIONS [Online] // Information Centre Prague. - 19. 2 2018. - www.osn.cz.

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS [Online] // Convention on the Rights of the Child. - 19. 2 2018. - <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsqIkirKQZLK2M58RF%2f5F0vEAXPu5AtSWvliDPBvwUDNUfn%2fyTqF7YxZy%2bkauw11KCIjE%2buI1sW0TSbyFK1MxqSP2oMIMyVrOBPKcB3Y1%2fMB>.

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS [Online] // Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č.14.Preambule. - 6. 2 2018. - http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en;

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC [Online] // Sociální pedagog. - 20. 1 2018. - katalogpo.upol.cz/obecna-cast/personalni-podminky/12-2-7-socialni-pedagog/.

UNIVERZITAPALACKÉHO OLOMOUC [Online] // Katalog podpůrných opatření - Upol. - 20. 1 2018. - katalogpo.upol.cz/.

ÚŘAD VLÁDY [Online] // Ministerstvo zdravotnictví ČR. - 19. 2 2018. - www.mzcr.cz.

ÚŘAD VLÁDY ČR [Online] // Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte. - 8. 2 2018. - <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>.

WORLD HEALTH ORGANIZATION [Online] // Convention on the Rights of the Child. - 19. 2 2018. - <http://www.who.int/gender-equity-rights/news/rights-child-convention-anniversary/en/>.

ZÁGOROVÁ Marcela Úplné Znění - sociálně-právní ochrana dětí, mezinárodněprávní ochrana dítěte, registrované partnerství [Kniha]. - Ostrva - Hrabůvka : Sagit, 2015.

LEGISLATIVNÍ ZDROJE

1. Sdělení č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.
2. Právní předpisy a usnesení z ČR a Evropy Usnesení Předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. Předsednictva ČNR, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
3. Vláda ČR. Usnesení vlády ze dne 25. ledna 2006 č. 85, k vytvoření sítě specializovaných zařízení pro děti vyžadující výchovně léčebnou péči.
4. Vláda ČR. Usnesení vlády ze dne 18. října 2006 č. 1180, o koncepci péče o ohrožené děti žijící mimo vlastní rodinu.
5. Vláda ČR. Usnesení vlády ČR ze dne 13. července 2009 č. 883 o Národním akčním plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 – 2011.
6. Vláda ČR. Usnesení Vlády ČR ze dne 4. ledna 2012 č. 4 o Národní strategii ochrany práv dětí. Vláda ČR. Usnesení Vlády ČR č. 11 ze dne 4. ledna 2012 ke Zprávě o plnění Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 – 2011.
7. Výbor ministrů Rady Evropy. Doporučení Rec (2005) Výboru ministrů členským státům ohledně práv dětí žijících v institucionálních zařízeních.
8. Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte. Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. 159.
9. Sdělení MZV č. 54/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí.
10. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
11. Zákon č. 108/2006 sb., o sociálních službách
12. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
13. Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.
14. Vyhláška č.505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.
15. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

16. Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.
17. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
18. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
19. Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. In Sběrka zákonů České republiky, 2005.
20. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
21. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivní péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
22. Vyhláška č. 17/2005 Sb., o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti, ve znění pozdějších předpisů.
23. Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, ve znění pozdějších předpisů.
24. Vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky.
25. Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče.
26. Vyhláška č. 60/2006 Sb., o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči a o podrobnostech o školení osob žádajících o akreditaci k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost.
27. Standardy kvality sociálních služeb – praktické informace (28. 12. 2017)
28. Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole č. j. 27317/2004-24. Věstník MŠMT, roč. LXI, sešit 7. 2005.
29. Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, Sběrka zákonů České republiky 2005.

30. Zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, Sbíрка zákonů České republiky 2005.
31. Zákon č. 89/2012 sb., občanský zákoník.
32. Zákon č. 99/1963 sb., občanský soudní řád.
33. Zákon č. 292/2013 sb., o zvláštních řízeních soudních.
34. Zákon č. 40/2009 sb., trestní zákoník.
35. Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
36. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
37. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM ZKRATEK

1. AD	Azylový dům
2. ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
3. DDM	Dům dětí a mládeže
4. IPOD	Individuální plán ohroženého dítěte
5. MC	Mateřská centra
6. MPP	Minimální preventivní program školy
7. MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
8. MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
9. MŠ	Mateřská škola
10. MZ	Ministerstvo zdravotnictví
11. NNO	Nestátní nezisková organizace
12. NRP	Náhradní rodinná péče
13. NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
14. ORP	Obec s rozšířenou působností
15. OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dítěte
16. o. p. s.	Obecně prospěšná společnost
17. o. s.	Občanské sdružení
18. PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
19. PPR	Poradna pro rodinu
20. p. o.	Příspěvková organizace
21. SAS	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
22. Sb.	Sbírka zákonů
23. SPC	Speciálně pedagogické centrum
24. SPO	Sociálně-právní ochrana
25. SPOD	Sociálně - právní ochrana dětí
26. SVP	Středisko výchovné péče
27. ŠPZ	Školské poradenské zařízení
28. ZDVOP	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
29. ZŠ	Základní škola

GRAFŮ A TABULEK

SEZNAM

Obrázek 1 FÁZE PROCESU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	23
Obrázek 2 NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE - aspekty hodnocení	41
Obrázek 3 HVĚZDICOVITÁ SÍŤ	53
Obrázek 4 FÁZE TVORBY SÍŤE	55
Obrázek 5 SPOLEČNÉ ZNAKY NEZISKOVÝCH INSTITUC	63
Obrázek 6 SOCIÁLNÍ SLUŽBY SPOLUPRACUJÍCÍ S OSPOD	80
Obrázek 7 ŠKOLSKÉ SLUŽBY A JEJICH VZTAH S OSTATNÍMI AKTÉRY SÍŤE	96
Obrázek 8 POSKYTOVATELÉ ZDRAVOTNICKÝCH SLUŽEB	99
Obrázek 9 LOKÁLNÍ SÍŤAŘ A SPOLUPRACUJÍCÍ AKTÉŘI SÍŤE	103
Obrázek 10 FÁZE LOKÁLNÍHO SÍŤOVÁNÍ	120
Obrázek 11 SLOŽENÍ MULTIDISCIPLINÁRNÍHO TÝMU	131
Obrázek 12 INDIKÁTORY OVLIVŇUJÍCÍ PRACOVNICE OSPOD	133
Obrázek 13 KATEGORIE PROFESIONALITA OSPOD	134
Obrázek 14 KATEGORIE KOMPETECE OSPOD	137
Obrázek 15 KATEGORIE VZTAHY OSPOD	139
Obrázek 16 INDIKÁTORY OVIVŇUJÍCÍ ŠKOLSKÉ PROSTŘEDÍ	143
Obrázek 17 KATEGORIE PROFESIONALITA ŠKOLSKÉ SLUŽBY	144
Obrázek 18 KATEGORIE KOMPETENCE ŠKOLSKÉ SLUŽBY	147
Obrázek 19 KATEGORIE VZTAHY ŠKOLSKÉ SLUŽBY	150
Obrázek 20 INDIKÁTORY OVLIVŇUJÍCÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY	154
Obrázek 21 KATEGORIE PROFESIONALITA SOCIÁLNÍ SLUŽBY	155
Obrázek 22 KATEGORIE KOMPETENCE SOCIÁLNÍ SLUŽBY	158
Obrázek 23 KATEGORIE VZTAHY SOCIÁLNÍ SLUŽBY	160
Obrázek 24 INDIKÁTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY	163
Obrázek 25 KATEGORIE PROFESIONALITA ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY	164
Obrázek 26 KATEGORIE KOMPETENCE ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY	167
Obrázek 27 KATEGORIE VZTAHY ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY	170

SEZNAM PŘÍLOH

1. POZOROVACÍ ARCH ZE DNE 8. 2. 2017
2. POZOROVACÍ ARCH ZE DNE 30. 4. 1017
3. POZOROVACÍ ARCH ZE DNE 8. 5. 2017
4. POZOROVACÍ ARCH ZE DNE 5. 9. 2017
5. POZOROVACÍ ARCH ZE DNE 16. 2. 2018
6. POZOROVACÍ ARCH ZE DNE 20. 2. 2018
7. MYŠLENKOVÁ MAPA ORP ZÁBŘEH
8. MYŠLENKOVÁ MAPA ORP MOHELNICE

POZOROVACÍ ARCH DNE 8. 2. 2017	VEDOUCÍ PRACOVNÍ SKUPINY PRO KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ, ZÁSTUPCI POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V ORP ZÁBŘEH, NNO, MANAŽERKA MAP ZÁBŘEH, LS
1. Kdo byl iniciátorem schůzky?	Vedoucí pracovní skupiny pro děti a mládež při komunitním plánování.
2. Jak na iniciativu reagovali ostatní přizvaní účastníci?	Je to pravidelné setkání členů pracovní skupiny.
3. Co bylo cílem setkání?	Představení projektu MAP Zábřeh, projektu lokálního síťování i přesto, že všichni poskytovatelé LS již navštívil a projekt představil. NNO Spirála – paní doktorka vznesla dotaz ohledně asistentů pedagoga.
4. Splnilo setkání očekávání účastníků?	Nesplnilo, LS i manažerku MAP překvapila míra formálnosti setkání.
5. Jaký postoj zaujali účastníci setkání?	Pasivní, jde o pravidelné setkání, které trvá 20 minut.
6. Kdo převzal prvotní iniciativu?	Vedoucí sociálního odboru převzala iniciativu a představila zástupce projektů, vyzvala je k prezentaci projektu.
7. Jak probíhal dialog?	Dialog neprobíhal.
8. Bylo nutné, aby docházelo k usměrňování rozhovorů k dialogu?	Ne, protože se jednalo o prezentaci projektů, většina poskytovatelů je znala, žádné dotazy ani připomínky nevznikli.
9. Kritická místa setkání.	Vedoucí školského odboru podrážděně po 20 minutách skončila schůzku se slovy“zase jsem se nedostali k tomu našemu....“
10. Hledali se kompromisy?	Nehledali.
11. Došlo ke kompromisům?	Nedošlo.
12. Byl slovní projev účastníků spíše dialogický nebo monologický?	Jednalo se o úvodní přivítání, seznámení s programem, zástupce projektů vybědla k prezentaci a představení projektů, nikdo neměl žádné dotazy, pouze vedoucí u projektu MAP uvedla“já tomu, ale vůbec nerozumím....“
13. Bylo možné poznat z neverbálních projevů prožívání účastníků?	Bylo možné poznat pasivitu, formální účast.
14. Zapojili se všichni účastníci do diskuse?	Nezapojili, většina zúčastněných mlčela.
15. Převažovali monologické či dialogické projevy?	Monologické.
16. Jaká byla celková atmosféra setkání?	Klidná a pasivní
17. Mají zájem o další spolupráci?	Pracovní skupina se schází každé dva měsíce, jedná se o formální setkání, zástupců projektů už pozvání nebyli.

POZOROVACÍ ARCH DNE 30. 4. 2017	SETKÁNÍ ZÁSTUPCŮ ŠKOL, VEDOUcí ŠKOLSKÉHO ODBORU, VEDOUcí OSPOD, LS
1. Kdo byl iniciátorem schůzky?	Vedoucí školského odboru reagovala na požadavek lokálního síťáře, společně reagovaly na potřeby škol.
2. Jak na iniciativu reagovali ostatní přizvaní účastníci?	Převládala skepse mezi zástupci škol, očekávání u lokálního síťáře, vedoucí OSPOD byla nervózní, očekávala podrážděné reakce zástupců škol.
3. Co bylo cílem setkání?	Cílem setkání bylo naplnění potřeb zástupců škol, navázání efektivnější komunikace a výměnu informací s OSPOD.
4. Splnilo setkání očekávání účastníků?	Částečně.
5. Jaký postoj zaujali účastníci setkání?	Rezervovaný.
6. Kdo převzal prvotní iniciativu?	Ředitel z jedné místní školy, bylo těžké ho přesvědčit, zastavit, převzít iniciativu.
7. Jak probíhal dialog?	Ředitelé škol vyjádřili své potřeby, o kterých se diskutovalo.
8. Bylo nutné, aby docházelo k usměrňování rozhovorů k dialogu?	Vedoucí odboru se pokusila několikrát zvrátit dlouhý monolog ředitele školy, který se však nenechal.
9. Kritická místa setkání.	Ve chvíli, kdy se ujal diskuse jeden z autoritativních ředitelů školy, který konstruktivní diskusi změnil v dlouhý monolog.
10. Hledali se kompromisy?	Hledal se kompromis ve způsobu předávání informací mezi školou a OSPOD.
11. Došlo ke kompromisům?	Došlo ke zjištění, že základy nepochopení jsou v rozdílné legislativě MPSV a MŠMT a legislativní uchopení předávání informací.
12. Byl slovní projev účastníků spíše dialogický nebo monologický?	Zpočátku se jednalo o dialog, nakonec převzal iniciativu jeden z ředitelů a vedl monolog, ostatní se stáhli, jen přihlíželi.
13. Bylo možné poznat z neverbálních projevů prožívání účastníků?	Bylo možné poznat rezignované chování při dlouhém monologu jednoho z účastníků, pohledy do země, ruce zkřížené na prsou.
14. Zapojili se všichni účastníci do diskuse?	Zpočátku se jednalo o konstruktivní diskusi, do které se zapojili všichni účastníci jednání, postupně byla znatelná demotivace většiny účastníků.
15. Převažovali monologické či dialogické projevy?	Převažovaly monologické projevy u některých účastníků.
16. Jaká byla celková atmosféra setkání?	Zpočátku zavládlo napětí, postupně během diskuse bylo vystřídáno aktivitou a uvolněnou atmosférou, na závěr setkání byla cítit rezignace.
17. Mají zájem o další spolupráci?	Rezervovaný přístup k dalšímu setkání.

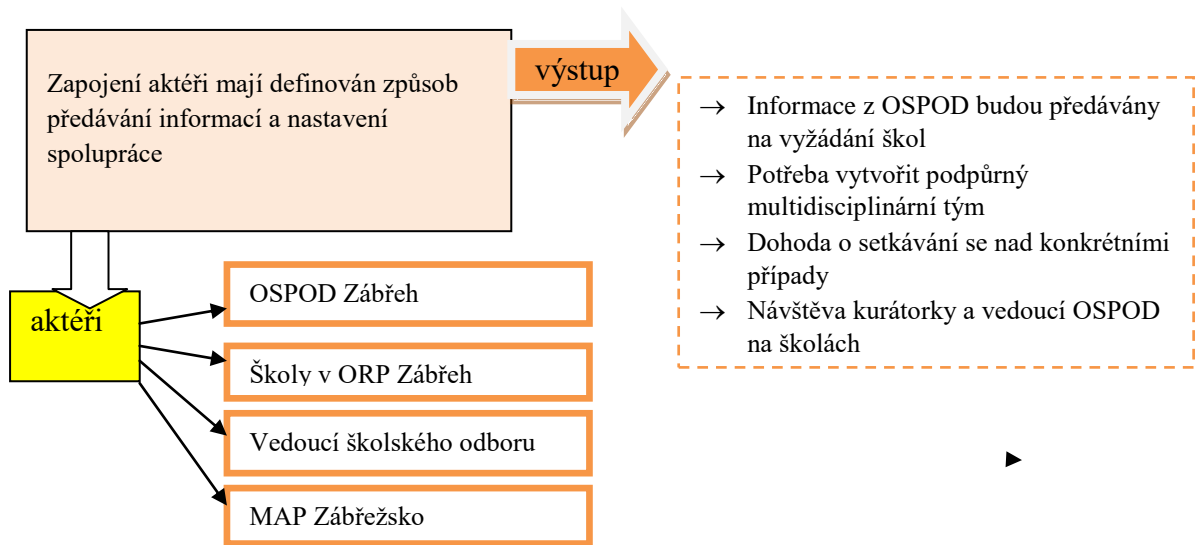
POZOROVACÍ ARCH DNE 8. 5. 2017	SETKÁNÍ ODBORNÝCH LÉKAŘŮ, MAP ZÁBŘEH, NNO SPIRÁLA, LS
1. Kdo byl iniciátorem schůzky?	MAP inicioval setkání pracovní skupiny pro inkluzivní vzdělávání a odborných lékařů u kulatého stolu.
2. Jak na iniciativu reagovali ostatní přizvaní účastníci?	Většina oslovených lékařů přijala pozvání.
3. Co bylo cílem setkání?	Cílem setkání bylo sestavení multidisciplinárního týmu a poradenského prostředí pro školy.
4. Splnilo setkání očekávání účastníků?	Splnilo.
5. Jaký postoj zaujali účastníci setkání?	Aktivní postoj, facilitátor setkání představil projekt multidisciplinárního setkání.
6. Kdo převzal prvotní iniciativu?	Manažerka MAP Zábřeh seznámila s cílem setkání, facilitátor setkání představil projekt multidisciplinárního setkání.
7. Jak probíhal dialog?	Facilitátorka setkání měla připravené otázky na zúčastněné,
8. Bylo nutné, aby docházelo k usměrňování rozhovorů k dialogu?	Nebylo facilitátorka setkání vysvětlila potřebu sjednotit postupy při vytváření lékařských zpráv a jejich další využití v poradenském procesu.
9. Kritická místa setkání.	Nebyla.
10. Hledali se kompromisy?	Hledala se forma efektivní spolupráce a vytvoření podoby multidisciplinárního týmu.
11. Došlo ke kompromisům?	Pozvaní odborníci se shodli na formě poskytování odborné podpory školám.
12. Byl slovní projev účastníků spíše dialogický nebo monologický?	Zpočátku šlo o prezentaci odborné praxe jednotlivých odborníků, následoval konstruktivní dialog, odborníci reagovaly na dotazy facilitátora, které se týkaly aktivní účasti v podpůrné poradenské síti
13. Bylo možné poznat z neverbálních projevů prožívání účastníků?	Bylo patrné určité napětí z očekávání.
14. Zapojili se všichni účastníci do diskuse?	Ano zapojili, postupně došlo k prezentaci odborné praxe všech zúčastněných.
15. Převažovali monologické či dialogické projevy?	Převažoval dialog v podobě konstruktivní diskuse. Všichni zúčastnění měli možnost se vyjádřit k dotazům, prezentovali svůj názor.
16. Jaká byla celková atmosféra setkání?	Velmi příjemná, tvořivá, aktivní, profesionální přístup lékařů.
17. Mají zájem o další spolupráci?	Mají zájem se setkat s poradenskými pracovníky z PPP, SPC, zástupci škol.

POZOROVACÍ ARCH DNE 5. 9.2017	PREZENTACE ZÁVĚREČNÉ ZPRÁVY ZÁSTUPCI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB, MĚSTA, SOCIÁLNÍHO ODBORU, KÚ OL, LS, MT Člověk v tísni
1. Kdo byl iniciátorem schůzky?	Pracovní skupina monitorovacího týmu „Člověk v tísni“.
2. Jak na iniciativu reagovali ostatní přízvaní účastníci?	Poskytovatelé sociálních služeb - Celkové očekávání, prostor pro diskusi Zástupci sociálního odboru – opozice a nervozita Zástupci zadavatele KÚ – převzali roli mediátorů.
3. Co bylo cílem setkání?	Představení monitorovací zprávy monitorovacího týmu Člověk v tísni, prostor pro diskusi se zástupci sociálních služeb, města, zástupci KÚ OLK
4. Splnilo setkání očekávání účastníků?	Nesplnilo očekávání zástupců sociálního odboru Splnilo očekávání LS, zástupců sociálních služeb a zástupců zadavatele – KÚ.
5. Jaký postoj zaujali účastníci setkání?	Poskytovatelé sociálních služeb byli vstřícní, zástupci zadavatele KÚ byli v roli prostředníka mezi MT pracovníci sociálního odboru, LS byl pozorovatelem, zástupci sociálního odboru byli v opozici.
6. Kdo převzal prvotní iniciativu?	V první fázi prezentace převzal iniciativu zástupce MT „Člověk v tísni“, postupně byl problém udržet si roli moderátora.
7. Jak probíhal dialog?	Problematicky, roli mediátorů neplánovaně převzala zástupkyně KÚ OL, docházelo k diskusím mezi zástupci města a MT. Vedoucí odboru „samospráva města dostane tuto zprávu?“ MT myslíme si, že ano, ale tím by se měnila role MT z monitorovací na aktivistickou
8. Bylo nutné, aby docházelo k usměrňování rozhovorů k dialogu?	Bylo nutné usměrňovat podrážděné slovní výroky zástupců města, kdy „grilovali“ člena MT Člověka v tísni.
9. Kritická místa setkání.	Prezentace zprávy změnila na „chytání za slovíčka“ a obhajobu zjištěných informací nezávislé monitorovací zprávy., „Pojďme klidně diskutovat“ ,
10. Hledali se kompromisy?	Nebyl prostor ani vůle hledat kompromisy, pracovníci sociálního odboru si některé části monitorovací zprávy braly hodně osobně.“ Je to rozdíl, jak to vnímá MT a jak to vnímají místní lidé“. Uvedla zástupkyně KÚ.
11. Došlo ke kompromisům?	Kompromisy nabídl MT, že přepracuje některé části zprávy, hledala se správná formulace tak, aby to vyhovovalo potřebám sociálního odboru a závěrečná zpráva byla schválena, zároveň zůstala objektivní.
12. Byl slovní projev účastníků spíše dialogický nebo monologický?	Celou dobu byla snaha o diskusi a dialog. Zástupkyně KÚ se snažila o mediaci mezi členy MT a zástupci sociálního odboru.,„Je to popis aktuální situace nebo výzva do budoucna“. Uvedl zástupce MT.
13. Bylo možné poznat z neverbálních projevů prožívání účastníků?	Ano verbální i neverbální projevy zúčastněných bylo hodně čitelné, nervózní poposedávání, fyziologické změny u některých kteří nesouhlasili.
14. Zapojili se všichni účastníci do diskuse?	Nezapojili, s postupně se měnící atmosférou setkání se někteří účastníci stáhli do role pozorovatele.
15. Převažovali monologické či dialogické projevy?	Prostředí dialogické se postupně změnilo na konfrontační monolog vedoucí sociálního odboru.
16. Jaká byla celková atmosféra setkání?	Postupně se během prezentace příjemná atmosféra změnila na nervózní, konfrontační.
17. Mají zájem o další spolupráci?	V tomto případě se jednalo o jednorázovou akci, zadavatelem je KÚ OL.

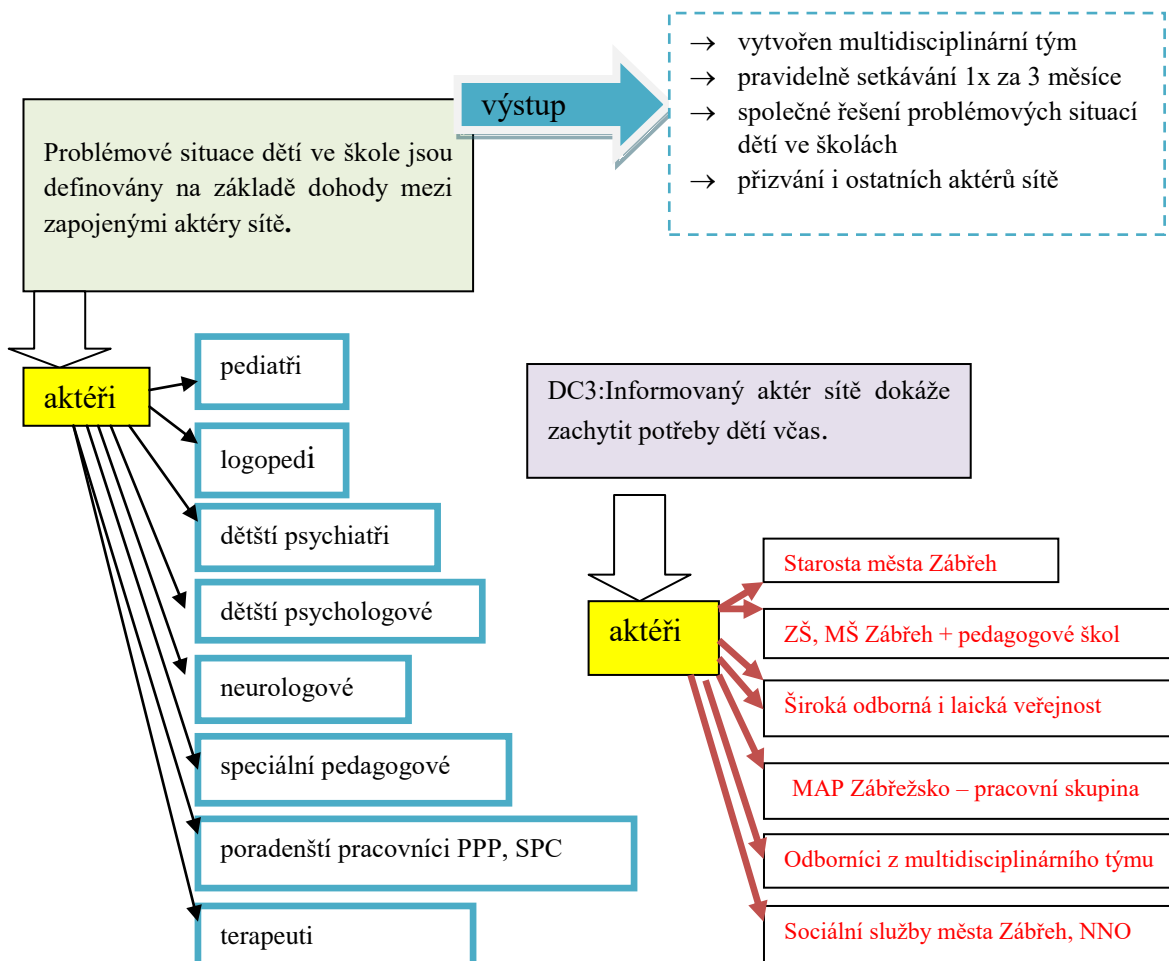
POZOROVACÍ ARCH DNE 16. 2. 2018	SETKÁNÍ ZÁSTUPCŮ ŠKOL, MAP ZÁBŘEH, LS, NNO SPIRÁLA, VEDOUcí ŠKOLSKÉHO ODORU MĚÚ ZÁBŘEH
1. Kdo byl iniciátorem schůzky?	map inicioval setkání pracovní skupiny pro inkluzivní vzdělávání.
2. Jak na iniciativu reagovali ostatní přizvaní účastníci?	V současné době jsou již zvyklí se setkávat a spolupracovat na strategii map.
3. Co bylo cílem setkání?	Cílem setkání bylo sestavení informačního letáku pro rodiče v rámci kampaně „chovejme se k dětem s úctou“, další vzdělávání učitelů.
4. Splnilo setkání očekávání účastníků?	Částečně. Nedošlo ke vzájemné shodě.
5. Jaký postoj zaujali účastníci setkání?	zpočátku příjemná atmosféra, která zhoustla ve chvíli, kdy se pracovní skupina názorově rozdělila na dvě podskupiny.
6. Kdo převzal prvotní iniciativu?	Vedoucí pracovní skupiny, držela si ji po celou dobu setkání. Snažila se o názorovou shodu členů pracovní skupiny.
7. Jak probíhal dialog?	Proběhla diskuse mezi dvěma skupinami, nemohly se shodnout na obsahu informačního letáku pro rodiče v rámci kampaně.
8. Bylo nutné, aby docházelo k usměrňování rozhovorů k dialogu?	Bylo nutné, aby vedoucí pracovní skupiny a manažerka map usměrňovala názorový nesoulad. „pojdme dát rodičům šanci.....“
9. Kritická místa setkání.	Kritická místa vznikala při diskusi nad zněním letáku pro rodiče, pedagogové měli dojem, že „rodiče nepochopí obsah, budou se stejně chodit ptát učitelů.....“
10. Hledali se kompromisy?	Hledali se po celou dobu schůzky.
11. Došlo ke kompromisům?	Nakonec se pracovní skupina rozešla s tím, že se vypracuje nová podoba letáku. Třetí verze letáku, který bude kompromisem.
12. Byl slovní projev účastníků spíše dialogický nebo monologický?	Byla zahájena konstruktivní diskuse nad obsahem informačního letáku.
13. Bylo možné poznat z neverbálních projevů prožívání účastníků?	Bylo, část členů pracovní skupiny dávala najevo svůj nesouhlas i neverbálním způsobem.
14. Zapojili se všichni účastníci do diskuse?	Někteří členové skupiny se stáhli a nediskutovali, jen svůj nesouhlas dávali najevo neverbálně.
15. Převažovali monologické či dialogické projevy?	Převažoval dialog v podobě konstruktivní diskuse.
16. Jaká byla celková atmosféra setkání?	Nervózní atmosféra, která ukončila jednání.
17. Mají zájem o další spolupráci?	Mají zájem se setkat v březnu.

POZOROVACÍ ARCH DNE 20. 2. 2017	SETKÁNÍ ZÁSTUPCŮ ŠKOL, MAP MOHLENICE, ŘEDITELKA DDM MAGNET MOHLENICE, LS
1. Kdo byl iniciátorem schůzky?	Manažerka MAP a vedoucí minitýmu pro inkluzivní vzdělávání.
2. Jak na iniciativu reagovali ostatní přizvaní účastníci?	Pedagogové a zástupci organizací přijali úkoly a cíl setkání s nadšením a reagovali přátelsky, aktivně plnili úkoly, které naplánovala manažerka minitýmu map.
3. Co bylo cílem setkání?	Cílem setkání byla realizace doprovodných akcí ke splnění strategie MAP.
4. Splnilo setkání očekávání účastníků?	Ano splnilo. Podařilo se splnit všechny body programu.
5. Jaký postoj zaujali účastníci setkání?	Aktivní přístup, souhlasili s náplní setkání, byli motivováni ke spolupráci.
6. Kdo převzal prvotní iniciativu?	Úvodní prezentaci vedla manažerka MAP, postupně se vyjádřili všichni členové minitýmu, přispěli svými nápady k formulaci cíle a jednotlivých kroků, podařilo se vymyslet akce pro pedagogy i děti.
7. Jak probíhal dialog?	Členové týmu se navzájem respektovali, každý měl prostor k vyjádření svých nápadů, cíl setkání byl splněn, úkoly se podařilo splnit ke spokojenosti všech zúčastněných.
8. Bylo nutné, aby docházelo k usměrňování rozhovorů k dialogu?	Nebylo, probíhal konstruktivní rozhovor, tvořivá atmosféra, členové minitýmu měli prostor k vyjádření, všichni se zapojili.
9. Kritická místa setkání.	Nevznikla žádná kritická místa setkání.
10. Hledali se kompromisy?	Nehledaly se, protože všichni spolupracovali a byli schopni se domluvit na cíli setkání.
11. Došlo ke kompromisům?	Nedošlo, nebylo potřeba
12. Byl slovní projev účastníků spíše dialogický nebo monologický?	Probíhaly dialogické slovní projevy všech zúčastněných, každý měl možnost se
13. Bylo možné poznat z neverbálních projevů prožívání účastníků?	Členové minitýmu se chovali uvolněně a přátelsky.
14. Zapojili se všichni účastníci do diskuse?	Diskutovali všichni účastníci, bylo to velmi příjemná a tvořivá diskuse.
15. Převažovali monologické či dialogické projevy?	Převažovaly dialogy, diskuse.
16. Jaká byla celková atmosféra setkání?	Velmi příjemná a tvořivá atmosféra.
17. Mají zájem o další spolupráci?	V březnu další pracovní setkání minitýmu.

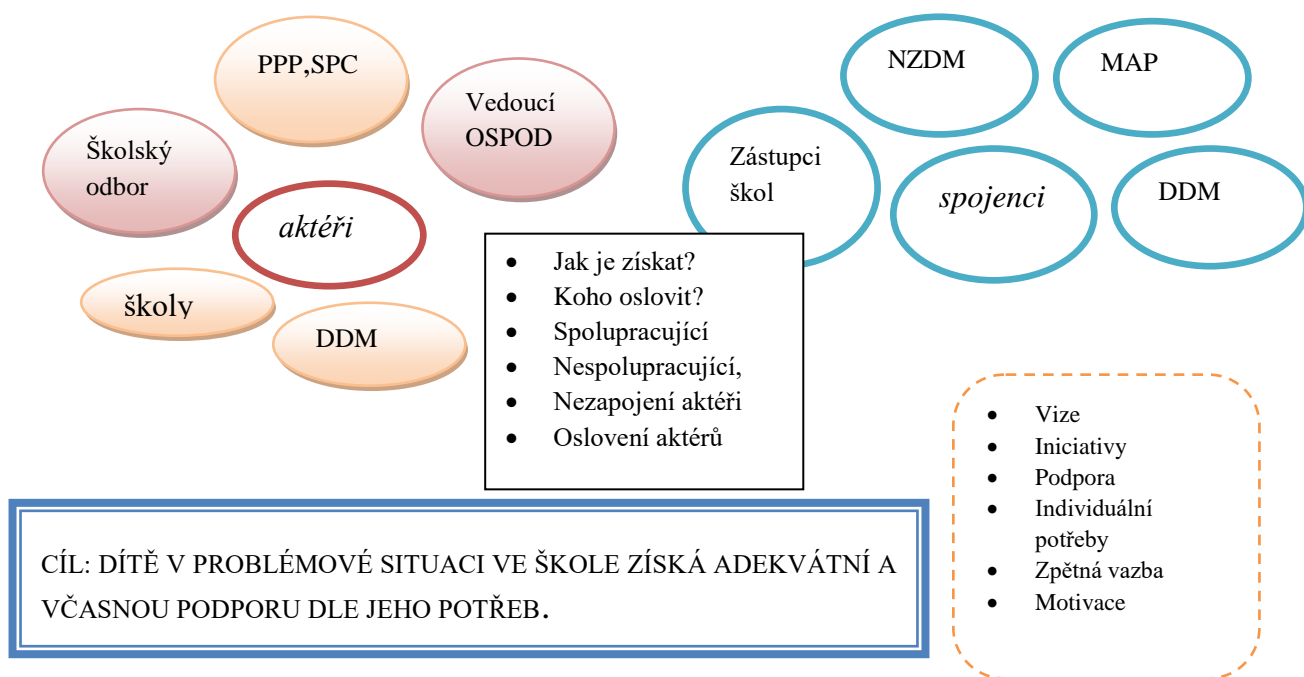
MYŠLENKOVÁ MAPA ORP ZÁBŘEH

CÍL: Fungující síť pro včasnou a adekvátní podporu dítěte v problémové situaci ve školním prostředí.

MYŠLENKOVÁ MAPA ORP MOHELNICE

POTŘEBY ŠKOL:

- Krizová a telefonická pomoc
- Podpora škol
- Podpora volnočasových aktivit
- Komunikace mezi OSPOD a ZŠ, MŠ

KDO ŘEŠÍ POTŘEBY DĚTÍ VE ŠKOLE?

- Metodik prevence a výchovný poradce
- Psycholog a spec. pedagog
- Asistent pedagoga
- Třídní učitel

PLATFORMY SETKÁVÁNÍ

- porady ředitelů škol
- minitýmy MAP
- školská komise
- komise SPOD
- komise pro prevenci
- výchovné komise
- setkávání vedoucí OSPOD a kurátorů s vých.poradců v ZŠ
- aktivita MAS, MAP pro ZŠ, MŠ

PRO OSPOD:

- porozvodová situace
- zanedbávání dítěte aj.
- rizikové chování dětí a rodiny

PRO ŠKOLY:

- Záškoláctví
- Nedostatečná podpora a nezáměr rodiny
- Neplnění šk.povinností

CO JE TO PROBLÉMOVÁ SITUACE?

- Identifikace problémové situace
- kdo určí, že se jedná o problémovou situaci
- kdo řeší problémovou situaci
- kdo rozpozná druh pomoci v probíhající situaci
- kdo nabídne pomoc v problémové situaci na koho se obrátit v problém.situaci0

PRO PPP, SPC:

- poradenství školám, rodinám
- diagnostika, prevence

PRO NNO:

- Prevence rizikového chování
- Zachycení dětí s problémovým chováním
- Nabídka volnočasových aktivit

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jitka Selingerová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Jurkovičová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018
Název práce:	Lokální síťář pro pracoviště OSPOD v systému práce s ohroženými rodinami a dětmi.
Název v angličtině:	Local networker for OSPOD in system of working with families and children at risk.
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá metodou lokálního síťování v praxi a pozicí lokálního síťáře, je zaměřena na síťová setkání aktérů, zaměřených na cílovou skupinu ohrožených rodin a dětí. Cílem diplomové práce je podrobit setkání aktérů sítě analýze z pohledu lokálního síťáře, který má za úkol zmapovat síť služeb sociálních, zdravotních i školských v daném regionu. Dalším cílem je definování role lokálního síťáře. Výzkumná část diplomové práce je zaměřena na pozorování účastníků výzkumu při přímé konfrontaci, hledání východisek, snaze o komunikaci, analyzování chování v průběhu setkání, vyhodnocení dosažených výsledků setkání a to metodou zakotvené teorie.
Anotace práce v angličtině:	This diploma thesis deals with the method of local networking in practice and with the position of the local networker, is focused on network meetings of actors focusing on the target group of endangered families and children. The aim of the diploma thesis is to bring together the actors of the network of analysis from the point of view of the local network, which has the task of mapping the network of social, health and educational services in the region. Another goal is to define the role of the local networker. The research part of the diploma thesis focuses on the observation of the participants of the research in direct confrontation, the search for the basics, the effort to communicate, the analysis of the behavior during the meeting, the evaluation of achieved results of the meeting by using the method of the grounded theory.
Klíčová slova:	Lokální síťování, lokální síťář, práva dítěte, sociální služby, školské služby, zdravotnické služby
Klíčová slova v angličtině:	Local networking, local networker, child rights, social services, school services, health services.
Počet příloh:	8
Počet stran:	206
Jazyk práce:	Čeština

